

**MİMARLIKTA SEÇKİNLEŞTİRME:
CİHANGİR ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar İlker KÜTÜKOĞLU
502031019**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 8 Mayıs 2006
Tezin Savunulduğu Tarih : 14 Haziran 2006**

**Tez Danışmanı : Y.Doç.Dr. Hülya ARI
Diğer Jüri Üyeleri Doç.Dr. Arzu ERDEM (İ.T.Ü.)
Doç.Dr. Nilgün ERGÜN (İ.T.Ü.)**

TEMMUZ 2006

ÖNSÖZ

Cihangir'e taşındığım ilk gecenin sabahında okuduğum gazetede bir köşe yazısı, *"İnsan doğum yerini seçemez, ama yaşamak istediği ülkeyi, kenti, semti seçebilir ve gönülden istenen her şey gerçekleşir"* diye başlıyordu. Çok sevdiğim ve sonradan aynı sokakta oturduğumuzu öğreneceğim Kırıkkanat'ın yazısı şöyle devam ediyordu. *"Cihangir, Babil Kulesi'ni andırıyordu ilk keşfettiğim yıllarda, hâlâ da öyle: Birbirine benzeyen varsılların korunaklı sitelerde, birbirini izleyen yoksulların vahşi varoşlarda kamplaştığı 'getto' sisteminin tam tersidir. Varsıllar, yoksullar, yerliler, yabancılar bir arada, bazen aynı apartmanlarda oturur, sokaklarında her dil konuşulur, en muhafazakarla en marjinal, çoğu kez kavga dövüş, ama birlikte yaşarlar."* Bu sözler yaşamak için Cihangir'i tercih etmemle ilgili kendime sorduğum soruların cevabıydı. Bu kozmopolit yapı ilginç kılıyordu Cihangir'i. Kırıkkanat'ın dediği gibi, Cihangir bir İstanbul özeti idi ve bu ülkede övülesi ve yerilesi ne varsa yan yana duruyor, tüm soruları, tüm sorunları, çözümleriyle birlikte sunuyordu.

Tez için danışmanımla birlikte konu arayışına girdiğim dönemde, 'seçkinleştirme'nin (gentrification) Cihangir'de yaşanıyor olması, konuyu benim için ilginç kılmıştı. Hakkında pek fazla bilgi sahibi olmadığım süreci araştırmaya ve tanımaya başlarken, 'gentrification' terimine karşılık gelecek, uygun bir Türkçe terim bulmak öncelik oldu. Seçkinleştirme tez kapsamında, tarihi kent dokusuna sahip eskiyen semtlere, yeni orta sınıf olarak tabir edebileceğimiz seçkinleştiricilerin yerleşerek, bu bölgelerde meydana gelen fiziksel yenilenme ve toplumsal değişimin tümüne verilen bir isim olarak ele alınmıştır.

Çalışmamda fikirleriyle bana yol gösteren, danışmanım, değerli hocam, Y. Doç. Dr. Hülya Arı başta olmak üzere, tezime katkısı bulunan tüm kurum, kuruluş ve kişilere, sevgili arkadaşım Arın'a ve aileme teşekkür ederim.

Temmuz 2006

İlker KÜTÜKOĞLU

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı	1
2. KENTSEL DÖNÜŞÜM, SEÇKİNLEŞTİRME, SEÇKİNLEŞTİRMENİN TANIMI, TÜRKÇELEŞTİRİLMESİ VE TEORİLERİ	3
2.1. Giriş	3
2.2. "Seçkinleştirme"nin Tanımı	5
2.3. "Seçkinleştirme"nin (gentrification) Türkçeleştirilmesi	6
2.4. "Seçkinleştirme" Teorileri	7
2.5. Seçkinleştiriciler	9
2.6. Seçkinleştirmenin olumlu yanları	10
2.7. Seçkinleştirmenin olumsuz yanları	11
3. İSTANBUL'DA SEÇKİNLEŞTİRMENİN ALT YAPISINI HAZIRLAYAN TARİHSEL SÜREÇ	12
3.1. Giriş	12
3.2. Galata Bölgesi ve Tarihi	12
3.3. Beyoğlu-Pera Bölgesi ve Tarihi	13
3.3.1. Pera'nın Oluşumu	13
3.3.2. 1923-1960 yılları arasında Beyoğlu	15
3.3.3. 1960'lardan 1983'e kadar Beyoğlu	16
3.3.4. 1983 sonrası Beyoğlu	17
3.4. Cihangir Bölgesi ve Tarihi	17
4. İSTANBUL'DA SEÇKİNLEŞTİRME	21
4.1. Giriş	21
4.2. Kuzguncuk'ta Seçkinleştirme	24
4.3. Ortaköy'de Seçkinleştirme	26
4.4. Arnavutköy'de Seçkinleştirme	27
4.5. Galata'da Seçkinleştirme	27
4.6. Asmalımescit'te Seçkinleştirme	28
4.7. Fener - Balat' ta Seçkinleştirme	29
4.7.1. Fener'in Tarihçesi	29
4.7.2. Balat'ın Tarihçesi	30
4.7.3. Günümüzde Fener - Balat	31
4.8. Cihangir'de Seçkinleştirme	32
4.8.1. Cihangir'deki Toplumsal Yapı	32

4.9. Sonuç	35
5. CİHANGİR'DE SEÇKİNLEŞTİRMENİN MEKANSAL ETKİLERİ	37
5.1. Beyoğlu Belediyesi'nin Seçkinleştirme Sürecine Etkileri	37
5.2. Cihangir'i Güzelleştirme Derneği ve Çalışmaları	40
5.2.1. Cihangir Parkı'nın Tarihçesi ve C.G.D.'nin Cihangir Parkı ve Merdivenli Yol Revizyon Projesi	41
5.2.2. Deprem Rehberi	44
5.2.3. Cihangir Şenliği	45
5.3. Sokak Ölçeğinde Seçkinleştirme	45
5.3.1. Güzel Beyoğlu Projesi ve Oba Sokak	45
5.3.2. Havyar Sokak Projesi	48
5.4. Bina Ölçeğinde Seçkinleştirme	54
5.4.1. Konut Olup Yine Konut Olarak Seçkinleşen Birimler	54
5.4.2. Konut Olup İşyeri Olarak Seçkinleşen Birimler	57
5.4.3. Bina Giriş Katlarının Kullanım Alanları	60
5.4.4. Cihangir'de Seçkinleşmenin Son Dalgasına Bir Örnek: Rizzo Apartmanı	62
5.3. Bölüm Sonuçları	64
6. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRMELER	66
KAYNAKLAR	72
EKLER	77
ÖZGEÇMİŞ	98

KISALTMALAR

CGD : Cihangir'i Güzelleştirme Derneği

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 4.1 Sosyal ve Mekansal Yenilenme Örnekleri (Uzun, 2001)	23
Tablo 4.2 Cihangir Mahallesi'nin Nüfus İstatistiği (Cihangir Mahallesi Muhtarlığı).....	34
Tablo 5.1 Havyar Sokak Sakinleri Anket Sonuçları Analizi (Hürriyet Gazetesi Arşivi, 2001).....	49

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1 : Tez Kapsamında Cihangir'de Seçkinleştirmenin inceleneceği yapı adaları.....	02
Şekil 3.1 : 1926 yılında hazırlanan Pervititch haritasında Cihangir (Atatürk Kitaplığı).....	19
Şekil 4.1 : 17. yy'dan, 20. yy'a İstanbul (Dünya Kenti İstanbul Sergisi)	22
Şekil 5.1 : Cihangir Caddesi'nin günümüzdeki durumu.....	39
Şekil 5.2 : Oba Sokak'taki aydınlatma elemanları ve Kumrulu Sokak'a 2006 Mart ayında yerleştirilen aydınlatma elemanı.....	40
Şekil 5.3 : Cihangir Parkı'nın 1983 yılında kat otoparkı yapılmadan önceki halleri (www.cihangirinyesilalanlari.com).....	42
Şekil 5.4 : Cihangir Parkı Rölövesi (www.cihangirinyesilalanlari.com).....	43
Şekil 5.5 : Merdivenli Yol Rölövesi (www.cihangirinyesilalanlari.com).....	43
Şekil 5.6 : Cihangir Parkı Girişi'nin eski hali ile çalışmalardan sonraki güncel durumu.....	44
Şekil 5.7 : Oba Sokak.....	46
Şekil 5.8 : 1990'ların başında Havyar Sokak (Projedizayn Arşivi).....	50
Şekil 5.9 : Günümüzde Havyar Sokak.....	51
Şekil 5.10 : Havyar Sokak'ta binaların ilk katları boyanırken (Projedizayn Arşivi).....	51
Şekil 5.11 : Projedizayn'ın binalar için hazırladıkları kimlik kartlarından örnekler (Projedizayn Arşivi).....	52
Şekil 5.12 : Anılanmert'lerin yaşadıkları binanın güncel hali.....	55
Şekil 5.13 : Yürekli-İnceoğlu çiftinin yaşadıkları binanın 1990'ların başındaki eski hali ile 2006 yılındaki durumu.....	56
Şekil 5.14 : Coşkun Sokak No:12'deki binanın eski ve yeni hali.....	56
Şekil 5.15 : Cihangir Parkı ve Güneşli Sokak'ta seçkinleştirme sonrası işyerine dönüşen eski bir konut.....	58
Şekil 5.16 : Havyar Sokak'ta konut olarak kullanılan bir binanın seçkinleştirme sonrası işyerine dönüşümü ve iç mekanlarından görünüşler.....	59
Şekil 5.17 : Matara Sokak'taki eski bir Rum evinin seçkinleştirme sonrası bir cafeye dönüştürülmesi ve iç mekandan görünüşleri.....	60
Şekil 5.18 : Cihangir'deki bina giriş katlarındaki kullanımlar.....	61
Şekil 5.19 : Rizzo Apartmanının Girişi ve seçkinleştiricilerin otoparkları.....	63
Şekil 5.20 : Boş Bina (Akarsu Caddesi).....	64
Şekil 5.21 : Güçlendirilen Bina (Havyar S.).....	64
Şekil 5.22 : Mühürlü Bina (Matara S.).....	65
Şekil 5.23 : Boş Bina (Susam S.).....	65
Şekil 5.24 : Yeni Bina (Bakraç S.).....	65
Şekil 5.25 : Rizzo'nun Otoparkı.....	65
Şekil 6.1 : Cihangir'deki sokaklara yerleştirilen reklam panoları.....	71

ÖZET

Bu çalışmada, kentleşme evrelerinden biri olan küreselleşme ile başlayan sanayisizleşme döneminin kent merkezlerini yeniden çekici hale getirmesi ile meydana gelen seçkinleştirme süreci incelenmiştir. Sanat, medya, eğitim gibi sektörlerde çalışan yeni orta sınıfın kent merkezlerini kozmopolitliği ve çekiciliği ile tercih etmelerinin ardından, bu semtlerde meydana gelen fiziksel ve toplumsal dönüşümler seçkinleştirmeyi oluştururlar.

Seçkinleştirme kavramının incelendiği bu çalışma 6 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm giriş bölümüdür. İkinci bölüm seçkinleştirme tanımının yapıldığı, terimin ne şekilde Türkçeleştirildiğinin anlatıldığı ve teorilerinin incelendiği bölümdür. Üçüncü bölümde İstanbul'da gerçekleşen seçkinleştirmenin öncesindeki tarihsel süreç incelenmiştir. Bir sonraki bölüm olan dördüncü bölümde İstanbul'un değişik semtlerinde görülen seçkinleştirme örnekleri anlatılacaktır. Beşinci bölüm, İstanbul'da seçkinleştirmenin görüldüğü semtlerden biri olan Cihangir'in daha kapsamlı incelendiği bir bölümdür. Bu bölümde, semtin günümüzdeki toplumsal durumu ile fiziksel dokusunun dönüşümü ele alınmıştır. Son bölümde ise sonuçlar ve yapılan değerlendirmelerle çalışma sonlandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, seçkinleştirme kavramını anlamak, farklı teorileri ile birlikte açıklamaktır. Seçkinleşme sürecinin oluşumundan önceki tarihsel evreler, İstanbul örneğinde sırasıyla ele alınmıştır. Cumhuriyet döneminden günümüze kadar kentin gelişimine bakılarak; Kuzguncuk, Ortaköy, Arnavutköy, Galata, Asmalımescit, Fener, Balat ve Cihangir semtlerinde görülen seçkinleştirme ayrı ayrı ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle literatür araştırması yapılmıştır. Seçkinleştirme kavramı üzerine yazılan kaynaklar araştırılarak, sürecin yurtdışındaki farklı örnekleri incelenmiştir. İstanbul'da seçkinleştirmenin mimari etkileri, yapılan alan çalışmaları ile daha detaylı olarak Cihangir örneğinde araştırılmıştır. Saha çalışmaları Cihangir'de bulunan 3 cadde ile 14 sokağı kapsamaktadır. Fiziksel dönüşümün yanı sıra sürecin toplumsal etkileri de bölgedeki nüfus istatistikleri incelenerek ayrıca ele alınmıştır.

SUMMARY

In this study, the process of gentrification as a consequence of regeneration of city centers of the non industrialized period, which starts with globalization as one of the phases of urbanization, is analyzed. Following the preferences of the “new middle class” who are active in sectors like art, media, education etc., on the city centers according as their cosmopolitanism and attractiveness ; the physical and sociological transformation in these neighborhoods constitutes gentrification.

The thesis about unfolding the concept of gentrification consists of 6 main chapters. The first chapter is the prologue. The second chapter is about determining the definition of gentrification, finding a corresponding term in Turkish and investigating its theories. In the third chapter, the historical period which sets the base for gentrification in Istanbul has been analyzed. The following chapter, the fourth one, focuses on the exemplification of gentrification on various locations in Istanbul. The fifth chapter is a detailed study of gentrification in a gentrified neighborhood called Cihangir. In this chapter, today’s sociological position of the neighborhood and the transformation of the physical texture are analyzed. The last chapter consists of the epilogue and is concluded with an overall evaluation.

The aim of this study is to understand the concept of gentrification and to unfold it throughout different theories. The historical periods, which set a base for the gentrification process, is analyzed respectively in Istanbul. The evolution of the city is observed through different periods such as the Byzantium, the Ottoman Empire, the Republic Period and today. Also gentrification is dealt in neighborhoods like Kuzguncuk, Ortaköy, Arnavutköy, Galata, Asmalımescit, Fener, Balat and Cihangir.

Within the whole study, an investigation in literature is realized primarily. The sources about the concept of gentrification are researched and the various examples from abroad of the period are analyzed. The architectural effects in Istanbul, are detailed in the selected sample neighborhood Cihangir. The field studies cover 3 main streets and 14 streets. Alongside the physical transformation, the sociological effects of the period are investigated through vital statistics.

BÖLÜM 1: GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı

Kentsel dönüşüm, günümüzde büyük şehirlerin tarihi kent merkezlerinde farklı bir sürecin oluşması ve ilerlemesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yabancı literatürde 'gentrification' olarak karşımıza çıkan bu süreç, farklı şekillerde Türkçeleştirilmiştir. Tez kapsamında oluşum nedenleri, etkileri ve sonuçları ile incelenecek olan bu süreci ifade ederken 'seçkinleştirme' ifadesi kullanılacaktır. Seçkinleşmenin İstanbul'daki semtleri ne şekilde dönüştürdüğü, bu semtlerdeki fiziksel ve toplumsal değişimler ayrı ayrı incelenecek ve alan olarak seçilen Cihangir bölgesinde seçkinleştirmenin mekânsal etkileri irdelenecektir.

Seçkinleştirme konusunun irdelenmeye çalışıldığı bu çalışma 6 temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tezin amacı ve kapsamına değinilecektir. Seçkinleştirmenin tanımına ise bir sonraki bölümde ayrıntılı bir şekilde yer verilecek, farklı tanımlar birbirleri ile karşılaştırılarak ortak bir tanım yapılacaktır. Tanımın Türkçeleştirilmesi ikinci bölümde incelenecek bir başka alt konu olacaktır. Farklı seçkinleştirme teorilerine yine bu bölümde detaylı bir şekilde yer verilecektir. Üçüncü bölüm de İstanbul'un genel tarihi ile birlikte, kentte sürecin başlaması için oluşan aşamalar belirtilecektir. Bu bölümde tarihte meydana gelen birçok olayın sürecin altyapısını hazırladığı ve başlaması için gereken potansiyellerin zamanla bir araya gelerek süreci başlattığı ele alınacaktır. Bir sonraki bölüm olan dördüncü bölümde İstanbul'da gerçekleşen seçkinleştirmenin hangi semtlerde ve ne boyutta olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır. Sürecin hem fiziksel hem toplumsal etkilerinin ayrı ayrı görüldüğü semtlerden Cihangir, daha ayrıntılı bir biçimde beşinci bölümde incelenecektir. Cihangir semtinde seçilen bölgelerde uzun süreli yapılan saha çalışmaları ve seçkinleştirmenin Cihangir'deki mimari kimliğe olan fiziksel etkilerine bu bölümde yer verilecektir. Son olarak altıncı bölümde Cihangir'de seçkinleşme sürecinin bir sonraki aşaması için yapılacak değerlendirmelerle, İstanbul'da seçkinleştirmenin görülebileceği yerlerle ilgili yorumlarla tez sonlanacaktır.

Seçkinleştirme kavramı araştırılırken *Neil Smith*'in '*The new urban frontier: gentrification and the revanchist city*' kitabı (Smith, 1996), kavramın anlaşılması konusunda çok yararlı olmuştur. 2003 yılının 20-21 Mayıs tarihleri arasında Kadir

BÖLÜM 2: KENTSEL DÖNÜŞÜM, SEÇKİNLEŞTİRME, SEÇKİNLEŞTİRMENİN TANIMI, TÜRKÇELEŞTİRİLMESİ VE TEORİLERİ

2.1 Giriş

Seçkinleştirme sürecinin başlamasının ve gelişiminin nedenlerini daha iyi kavrayabilmek için kentsel dönüşümdeki evrelere dikkat çekmek gerekir. Kentleşmenin her dönemi, farklı zaman ve mekan ufukları ile farklı güçler arasındaki güç dengesini yansıtan ayrı bir sosyo-mekansal katman yaratır (Şengül, 2000). Türkün-Kurtuluş kentsel dönüşümü üç radikal evreye ayırmıştır. Bunlardan ilki hiç şüphesiz ki 19. yüzyılda yaşanmaya başlanmıştır. Sanayi kapitalizminin, toplumsal, mekânsal, yönetsel ve ideolojik tezahürü olarak ortaya çıkan modernite, ulus devletin oluşumu ve kentleşme süreçlerinin eş zamanlı ve birbirini destekleyen unsurlar olarak ortaya çıkmalarına neden olmaktadır. Modern kentler, kentsel işlevlerin ve toplumsal sınıfların mekânda ayrışarak yerleşimine olanak tanıyacak biçimde planlanmıştır (2005). Modern anlamda kentleşmenin ve kentsel toplumun büyük ölçüde, sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan bir olgu olduğunu söylemek mümkündür. Sanayileşme süreci kent kavramının gelişmesini ve kentsel yaşamın yaygınlık kazanmasına neden olmuştur. Sanayi öncesi döneme göre nüfus kentlerde yoğunlaşmış, kentsel bir devrim yaşanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı, kentsel dönüşümde bir başka radikal evrenin başlangıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir tür 'alt kentleşme' olarak da adlandırabileceğimiz bu dönemde, Avrupa'daki bombalanarak zarar gören, yakılıp yıkılan kentlerin yeniden inşa edilmesi süreci başlamıştır. Erken sanayileşen ülkelerde, sanayiler kent dışına çıkartılmış ve geniş metropoliten alanlar oluşturulmuştur. Sosyal devlet politikaları ve fordist sanayilerin yarattığı istihdam olanakları ile çoğalan ücretli kesimler, kendileri için oluşturulmuş, kent merkezine belirli bir uzaklıktaki banliyölerde yaşamaya başlamışlardır. Bu oluşum 'banliyöleşme' olarak ta adlandırılabilir. Boşalan eski semt merkezleri ise, daha düşük gelir gruplarının yaşamak için tercih ettiği alanlar olmuş, yeni göçmenlerin ve etnik azınlıkların gettoları haline gelmiştir. Kentsel dönüşümün bu evresinde, sanayi ülkelerindeki metropoliten alanlar, uzmanlaşmış fordist sanayiler, işlevlerde ayrılmış merkezi iş alanları ve emeğin bölünmesiyle ortaya çıkan orta-sınıf alt kentleri ile biçimlenirken, geç sanayileşen ülkelerin

metropolitan alanları aşırı nüfus baskısı ve yetersiz istihdamla, kontrolsüz biçimde genişlemektedir (Türkün-Kurtuluş, 2005). Pek çok kentte gözlendiği gibi, merkezi alanlar daha önce buralara yerleşen üst-gelir grupları tarafından terk edilmekte ve kentin çeperinde farklı gelir gruplarına hitap eden yeni konut adaları ya da banliyöler ortaya çıkmaktadır. Geride ise çoğunlukla bakımsızlık nedeniyle bozulmaya terk edilen ve çok çeşitli alt-gelir grupları ya da çoğu kentlinin dışladığı kesimler tarafından kiralanan konut alanları kalmakta, kent merkezleri geceleri terk edilen tehlikeli alanlar haline gelmektedir.

Kentsel dönüşümdeki son evre küreselleşme dönemidir. Aşırı sermaye birikimi sonucu kar oranlarının düşmesi ve tüketim teorilerinin eksikliğinden meydana gelen, savaş sonrası dönemin ilk büyük ekonomik daralması, 1973'teki Petrol Krizi'dir (Harvey, 1990). Kapitalizmin 1970'lerden itibaren girdiği kriz sonucu, küreselleşme sürecinde bu krizi aşmak üzere çözümler aranmış, üretim ve mekânsal yapılar bütün dünyada yeniden ölçeklendirilmiş ve yapılandırılmıştır. Dünyada neoliberal ekonomi politikalarının yaygınlaşması sonucu, mekânsal yapılarda bir dizi dönüşüm görülmüştür. Jacobs bu süreci 'modern kentin düşüşü' olarak adlandırmıştır (1961).

II. Dünya Savaşı sonrası, ekonomide Keynesyen politikaları* ile istikrarlı bir büyüme görülmekte; kamu yatırımları elektrik, su, ulaşım gibi sektörlere aktararak, yükselen bir hayat standardı gerçekleşmekteydi. Kriz sonrası bu yapılanmanın parçalandığı görülür. Fordist dönemden, neo-liberal politikalar dönemine geçişle, başta ekonomi olmak üzere, politik ve toplumsal yaşamda yenilikler gerçekleşmeye başlamıştır. 1980'li yıllara kadar ülkemizde uygulanan iç pazarın genişliği ve canlılığına dayalı ithal ikameci model, 1980 sonrasında terk edilerek, serbest pazar ekonomisine geçiş yapılmıştır. İthalatın serbest bırakıldığı ve yabancı sermaye yatırımlarının desteklendiği bu dönemin Türkiye'ye en büyük zararı üretimin azalıp tüketimin artmasıdır. İstanbul'da bu dönemde, büyük ölçekli iş ve alışveriş merkezleri ile villa ve apartmanlardan oluşan lüks sitelerin yapıldığı, gecekondulaşmanın hızlandığı gözlenmektedir.

Sanayisizleşme süreci, sanayi sektöründeki azalma ile birlikte finans ve hizmetler sektöründe artışı beraberinde getirir. Hızla büyüyen yeni sektörlerle birlikte yeni iş alanlarını da üretmektedir. Birçok kentin yeni bir görünüm kazandığı bu dönemde, kentsel mekanı etkileyen en önemli gelişme, geniş çaplı kentsel yenileme projeleridir.

* İktisatçı John Maynard Keynes tarafından geliştirilen ve ekonominin piyasaya bırakılması halinde dengeye gelemeyeceğini, o nedenle de devletin ekonomiye aktif müdahalede bulunarak tam istihdamı sağlamayı hedeflemesi gerektiğini savunan yaklaşım (Eğilmez, 2002).

Kentin çöküntü alanlarını canlandırıp tekrar hayata döndürülmesini amaçlayan kentsel yenileme süreci ve eylemleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir.

-Yeniden Canlanma-Canlandırma (Revival-Revitalization): Sosyo-kültürel, ekonomik ya da fiziksel açılardan bir çöküntü süreci yaşamakta olan kentsel alan parçalarının, çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ya da değiştirilmesi sonucu, o alanın tekrar hayata döndürülmesi, canlandırılmasıdır.

-Yenileme-Yenilenme (Renewal-Renovation): kentsel alanın yenilenmesini konu alan bu eylem türü, içinde, yıkıp yeniden yapma anlamını da barındırmaktadır.

-Yeniden Oluşum (Regeneration): tümüyle yok olmuş, bozulmuş, köhnemiş, dolayısıyla çöküntü bölgesi haline gelmiş alanlarda yeni bir dokunu yaratılması yada mevcudun iyileştirilmesi ile bu alanların kente kazandırılması anlamlarını içerir.

-Seçkinleştirme (Gentrification): Sosyo-kültürel açıdan bozulmuş, çöküntüye uğramış, dolayısıyla fiziksel çevresi de bozulmuş alanlarda, özellikle de tarihi kent parçalarında sosyal yapının ıslah edilmesi şeklinde açıklanabilir (Narlı, 2003).

Banliyöleşme sonucu, popüleritesini kaybeden ve düşük gelirli insanların ve bazı etnik grupların tercihi olan ve birer çöküntü alanı haline gelen kent merkezlerinin yeniden yapılanmaya başlaması, kentsel dönüşümün son evresinin uzantılarından birini oluşturmaktadır. Küreselleşen dünya kentlerindeki yeniden yapılanmada, mekânsal anlamda en görülür izdüşümlerden biri olan seçkinleştirme kavramı bu noktada karşımıza çıkmaktadır.

2.2 “Seçkinleştirme”nin Tanımı

“Seçkinleştirme”, İngilizce literatürde ‘*gentrification*’ terimine karşılık gelmektedir. ‘*Gentrification*’ terimi, İngilizce’de ‘*gentry*’ ve ‘*gentrify*’ kökünden gelmektedir (Cowie, 1989). Bir isim olan ‘*gentry*’, İngiltere’de soyluların bir alt kademesinde yer alan toprak sahibi itibarlı sınıf anlamına gelmektedir (Webster’s New World Dictionary, 1978). ‘*Gentrify*’ kökü ise bir fiildir ve “eski bir semti imar ederek değerini yükseltmek” anlamındadır. Bu sözcüklerden türemiş olan *gentrification* sözcüğü de “gelişim, kalkınma, imar etme” anlamlarını içerir (Atalay, 1999).

Gentrification terimi ilk olarak 1964 yılında sosyolog Ruth Glass tarafından, 60’lı yılların başında Londra’daki çocuksuz çift ya da bekâr gençlerden oluşan orta ve üst sınıfların, yaşamak için banliyöler yerine kent merkezine yönelip, işçi mahallelerindeki konutları satın almaları ile başlayan süreci tarif etmek amacıyla kullanılmıştır (Glass, 1964).

2.3 “Seçkinleştirme”nin (gentrification) Türkçeleştirilmesi

Seçkinleştirme kavramı olarak yabancı literatürde çokça tartışılan bir konu olmasına rağmen, yerli literatürde aynı yoğun ilgiyi çektiği söylenemez. Yine de son yıllarda yapılan araştırmalarda konuyu irdeleyen çalışmaların sayısının arttığını görebiliriz. Çağlar Keyder’in 1999 yılında yayınlanmış ‘A tale of two neighborhoods’ adlı makalesi, seçkinleştirme sürecini anlatan ilk önemli çalışmadır (Keyder, 2000c).

Süreç ile ilgili Türkçe yayınların sayısının az olmasına rağmen, ‘*gentrification*’ terimi oldukça farklı şekillerde Türkçeleştirilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Gönül Tankut ‘*gentrification*’ terimini Türkçeye ‘*soylulaştırma*’ olarak çevirmiştir (Aktaran Z. Meral Enlil). Z. Meral Enlil’de yerleşik olduğunu düşünerek süreci bu terim ile nitelendirmiştir (Enlil, 2000).

Z. Ulusoy süreci tanımlarken ‘*burjuvalaştırma*’ terimini kullanmayı tercih etmiştir (Ulusoy, 1995).

C. Nil Uzun süreci ifade ederken, sürecin sosyal ve mekansal boyutlarını bir arada vurgulamak için ‘*sosyal ve mekansal yenilenme*’ tanımını kullanmıştır (Uzun, 2000).

Tolga İslam alternatifleri arasında en iyisi olduğunu düşündüğü için süreçten bahsederken ‘*soylulaştırma*’ kelimesini seçmiştir (İslam, 2003).

S. Savran Keyder çevirisinde ‘*mutenalaştırma*’ kelimesini kullanmıştır (2000).

Cengiz Bektaş süreci ‘gentilizasyon’ olarak tanımlamıştır (Bektaş, 1996a).

Mehmet Emin Şalgamcıoğlu, süreci ‘*kentsel sızma*’ olarak ifade etmiştir (Şalgamcıoğlu, 2005).

“*Fransızcada gentrification’ın iki karşılığı olduğunu görüyoruz: biri l’embourgeoisement (Burjuvalaşma), bir tanesi de elitisation.*” Elitisation kelimesinin karşılığının da seçkinleştirme olduğunu belirten Köksal gentrification teriminin Türkçeye çevrilebileceğini düşünür ve seçkinleştirmenin çok uygun olduğunu belirtir (Köksal, 2006).

Bir kelime için dilimizde bu kadar çok farklı terimin kullanılması gereksiz gibi görünse de, benzer bir farklılaşma başka dillerde de görülmektedir.. İlk gerçekleştiği yıllarda, ‘*gentrification*’ bir ânı değil uzun bir süreci ifade ettiği için, bu süreci ifade etmek farklı şekillerde olmuştur. ‘*Back to the city movement*’, ‘*neighbourhood recycling*’, ‘*resettlement*’, ‘*reinvestment*’, ‘*inner-city resurgence*’, ‘*whitepainting*’, ‘*brownstoning*’, ‘*embourgeoisement*’ (burjuvalaştırma) terimleri kullanılan farklı kavramlardan birkaçıdır. Sonrasında bu kavramlar ‘*gentrification*’ gibi daha genel bir kavram adı altında toplanmışlardır (Ley, 1996; Smith, 1996).

Artık devam etmeyen terminoloji karmaşası, ülkemizde konu belki de geç incelenmeye başlandığı için devam etmektedir. Tez kapsamında süreç ifade

edilirken “seçkinleştirme” terimi kullanılacaktır. Bunun esas nedeni süreci oldukça iyi ifade edebilmesidir. Nitekim süreç bittiği zaman, gerçekleştiği bölgeler seçkin bir semte dönüşmektedirler. Sürecin aktörlerinden ‘seçkinleştirici’ (gentrifier) olarak bahsedilecektir. Kelimenin kökünün özne hali olan ‘gentry’ ise ‘seçkin’ olarak kullanılacaktır.

2.4 “Seçkinleştirme” Teorileri

Bu bölümde seçkinleştirme sürecinin ilk çıkışından günümüze kadar gelmiş olan çeşitli tanımlamalarına yer verilecektir.

‘Seçkinleştirme’ sürecinin tanımı ilk defa 1964 yılında Ruth Glass tarafından yapılmıştır. Glass, Londra’da ki işçi sınıfına ait birçok semtin orta sınıflar tarafından istila edildiğini ve bu gösterişsiz, alt ve üst katlarda ikişer odası bulunan sıraevlerin alınarak, pahalı ve etkileyici konutlara dönüştürüldüğünü belirtmiştir. Bu süreç, başladıktan sonra giderek ivme kazanmakta ve o semtte bulunan işçi sınıfları buldukları yerleri terk edene kadar devam etmektedir. Seçkinleşme sürerken bölgenin tüm sosyal kimliğinde bir değişim görülmektedir (Glass, 1964; Engels, 1999). İlk olarak İngiltere’de ortaya çıkan seçkinleştirme kavramını Palen ve London, aristokrat mülk sahiplerinin kent merkezine dönüşü olarak değerlendirmişlerdir (1984). Benzer bir yaklaşımı Hamnett yapmaktadır. Seçkinleştirmenin, orta-üst sınıfların işçi sınıflarının yaşadığı yerlere akın ederek buraları satın alması ve kendi ihtiyaçları doğrultusunda yenileyerek yerleşmesi ile işçi sınıflarının yerlerinden edilmesini içerdiğini belirtir. Ayrıca bu konutların fiyatlarında bir önceki kullanıcılarına göre ciddi bir fiyat artışı görülür (1991). Böyle bir dönüşüm sonucu kira kontratları biter bitmez yerlerinden edilen işçi sınıflarının geride bıraktığı konutlar, yeni sahiplerinin istekleri doğrultusunda yenilenerek daha kullanılabilir bir hale gelmektedirler. Bununla beraber seçkinleşen bölgedeki konutlarda kiracı ağırlıklı bir yapıdan, ev sahibi ağırlıklı bir yapıya geçiş vardır. Marshall’da seçkinleştirme görülen bir bölgedeki konutların kullanıcılarının kiracılardan ev sahiplerine doğru değiştiğini belirtmiştir (1999). Lyons’da bir bölgede seçkinleştirmeden bahsedebilmemiz için öncelikle o bölgenin şehir merkezinde olması gerektiğinden bahseder. Ayrıca seçkinleştirmenin söz konusu olduğu bölgelerde, sosyo-ekonomik yönü güçlü insanların gelerek, orada bulunan alt tabakayı yerlerinden etmeleri gerektiğini, konutların yeni kullanıcıları için restore edilerek yaşanabilir bir mekan haline gelmesi ile değer kazanmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Kullanıcıların kiracılardan, ev sahipliğine doğru olan değişikliğinden Lyons da diğerleri gibi bahsetmiştir (1996).

Soylulaştırmayı Savage ve Warde (1993) birbiriyle uyumlu dört süreçte şöyle açıklamaktadır.

1-Yeniden yerleşim ve bu yerleşimlerdeki yoğunlaşma gibi nedenler yerleşik bir grubun daha yüksek bir toplumsal statüdeki başka bir grup tarafından yerinden edilmesine yol açar.

2-Yapılı çevredeki dönüşüm, mekândaki belirli estetik özellikleri ön plana çıkarmaktadır. Bu süreç yeni yerel hizmetlerin oluşumunu da gündeme getirmektedir.

3-Seçkinleştirme kültür, yaşam biçimi ve en azından tüketici tercihleri ve sınıf ilişkileri gibi ayrımlarla bölünmüş olan kişileri bir araya getiren bir oluşumdur.

4-Mülkiyet değerlerinin ekonomik olarak yeniden düzenlenmesi yapı endüstrisi için ticari fırsatlar yaratır. Yerel mülkiyetteki özel sahiplik ise bu sistemin kapsamını belirler (Aktaran Şen, 2005).

Yukarda çeşitli seçkinleştirme süreci tanım ve teorilerine değindik. Birçok dinamiğin etkisinde gerçekleşen ve sonuçları itibari ile de tartışılan bir süreç olan 'seçkinleştirme'ye yönelik birçok çalışma olmasına rağmen temelde iki farklı isim ve iki farklı yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Bu yaklaşımlardan biri Neil Smith'in, diğeri, ise David Ley'in yaklaşımıdır (Uzun, 2001).

Bunlardan ilki, seçkinleşmenin ekonomik yapısını inceleyen, Neil Smith'in rant (getirim) farkı teorisidir (rent gap theory). Rant (kira) farkı, kent merkezindeki bir binanın, var olan kullanım koşulları altındaki kirası ile, yenilendikten sonra artacak potansiyel kirası arasındaki fark olarak belirtilmiştir. Seçkinleştirmeyi bu teoriye dayanarak açıklayan Smith, banliyöleşme sonucunda konut yatırımlarının kent merkezi dışına çıktığını ve buna bağlı olarak kent merkezindeki arazi ve konut fiyatlarının düştüğünü açıklamaktadır. Kent merkezinde değerini kaybeden konut stoku, talebin son yıllarda artması ile yeniden değer kazanmaya başlamıştır. Kent merkezine yatırım yapmanın yeniden karlı bir işe dönüşmesi sonucu bu bölgelerde yenileme çalışmalarının başladığını belirtmiştir (Smith, 1979).

Bu teoride seçkinleşmenin sadece arz yönü irdelenmiş, sürecin toplumsal boyutuna ışık tutulmamıştır. Seçkinleştiriciler hakkında bir açıklama da getirmediği için tek başına yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca kent içinde seçkinleştirme görülen yerler dışında da bir rant farkı görülebilmektedir. Bu konu da bu teoriyi açıklama yapmakta yetersiz kalmıştır.

Bir ikinci teori ise Ley'in teorisidir ki Ley bu teorisinde seçkinleştirmenin toplumsal yönüne bir açıklama getirmiştir. Ley seçkinleştirmeyi, seçkinleşen semt merkezlerinde yaşamayı seçen ve buraya yerleşen seçkinleştiricilerin kültürel tercihleri ve demografik özellikleri ile açıklamıştır. Banliyöleşme süreci sonucunda kent merkezinde boşalan bir konut stoku oluşmuştur. Bu konutlara sanat ve

uygulamalı sanatlar, sosyal servisler, medya, eğitim ve gönüllü kuruluşlarda çalışan profesyoneller ilgi duymaya başlamışlardır. Bu eğilimde kültürel tercihlerin, yeni yaşam tarzlarının ve hiç şüphesiz semtin tarihi dokusunun varlığı en büyük etkenlerden biri olmuştur. Seçkinleşme sürecinin ilk dalgası da denilebilecek bu kesimin kent merkezlerine taşınarak, yaşadıkları bölgeyi rehabilite etmeleri sonucu bu bölgelere ilgi artmıştır. İkinci aşamada ise yeni orta sınıfların ve yatırımcıların seçkinleşmenin başladığı bu semtlere doğru yönelmiş olduklarını görürüz (Ley, 1999).

Ley teorisinde Smith'in yapmadığı bir şeyi yapmış, seçkinleşen bölgelerdeki mekânsal değişimleri ve sosyal dönüşümleri güzel bir şekilde ele almıştır ancak o da seçkinleşmenin ekonomik yönünü göz ardı etmiştir. Hiç şüphesiz yok ki sürecin ardında ekonomik etkiler de yatar.

Smith'in ve Ley'in açıklamalarına baktığımız zaman kendi içlerinde yetersiz kaldıkları noktalar olduklarını görüyoruz. Ancak her iki yaklaşım birlikte göz önünde bulundurulduğunda birbirlerinin eksiklerini tamamladıkları ve seçkinleşmeyi daha iyi ifade ettikleri belirtilebilir. Seçkinleşme Ley'in bahsettiği gibi profesyonellerin kent merkezine ilgi duyması ile başlar. Bu ilgi ile semtin yavaş yavaş yüzü değişmeye başlayacak ve farklı kesimlerin de ilgisini çekecektir. Bu noktadan sonra seçkinleşmenin başladığı ve ilginin arttığı bölgeler yatırımcılar için de kaçınılmaz adres olacaktır. Yatırımların artması ile yenileme çalışmaları hız kazanacak ve seçkinleştirme bölgede tamamlanana kadar devam edecektir.

2.5 Seçkinleştirmenin aktörleri: Seçkinleştiriciler

Gentrification ya da Seçkinleştirme genel olarak orta ve üst-orta sınıfların kentin içinde yoksul kesimlerin yaşadığı çökmüş semtlere yerleşerek bu bölgeleri yenilemesi ve kendi yaşam standartlarına uygun bir hale getirmelerini içeren bir süreçtir. Bir bölgede seçkinleştirmeden bahsedebilmemiz için gerçekleşmesi gereken iki koşul vardır. Bunlardan bir tanesi seçkinleşen bölgedeki nüfus kompozisyonunda ki değişim, diğeri ise bölgenin fiziksel görünümündeki iyileşmelerdir. Sürecin aktörleri arasında yabancılar, yurt dışında okumuş olanlar, emlak piyasasındaki fırsatları değerlendirenler ve bununla beraber mimari nitelikleri önemseyen insanlar vardır.

Seçkinleşme sürecine baktığımızda öncülerin kültürel sermayesinin ekonomik sermayelerinden daha yukarda olduğu görülür. Bu öncülerin açtığı yoldan genişlemeye başlayan sürecin bir sonraki aktörleri ekonomik seviyeleri daha yüksek kesimlerdir. Bunlar işletmeciler, finans, reklam vb. sektörlerde çalışan üst-orta

sınıflardır. Böyle bir kesimin tercihi ile semtlerde esas dönüşümler başlamaktadır. İslam bu ikinci grubun İstanbul'da olmasına rağmen sürecin New York, Londra'daki gibi geniş ölçekli olamamasını, grup arzındaki eksiklik olduğunu belirtir (2003). Semtlere ilk gelen öncülerin semt sakinleri ile bir çatışmaya girmedikleri, sadece boş binalara yerleşerek bir iki ailenin yer değiştirmelerine sebep oldukları söylenebilir. İkinci gelen grupla semtte yaşayanlar arasında da bir çatışma yaşanmaktadır. Nitekim sonradan gelen seçkinleştiricilerin bir kısmı semtlere moda olduğu için gelmekte, gelir seviyelerinin yüksek olması sebebi ile semtteki yaşam standartlarını üst sınırlara çekerek, hem eskiden beri burada yaşayan hem de ilk seçkinleştiricileri yerlerinden edebilmektedirler.

Bali, Beyoğlu'nun doksanlı yılların başında bir kültür semti haline gelmesine rağmen henüz entelektüel elitlerin cazibe merkezi olmadığından söz eder. Cazibe merkezi haline gelmesi için reklam, halkla ilişkiler, medya, yayıncılık ve sanat sektörlerinde çalışan genç profesyonellerden oluşan ve batı'da kısaca 'bobo' olarak anılan 'bohem burjuvalar'ın ortaya çıkmasını beklememiz gerektiğini vurgulayan Bali, Beyoğlu gibi tarihi mirasa sahip semtlerden ev almanın, seçkin ve cemaatçi bir yaşamı tercih ederek toplumun diğer kesimlerinden ayrılmayı/sivrilmeyi de içerdiğini belirtmektedir (Bali, 2003).

2.6 Seçkinleştirmenin Olumlu Yanları

Seçkinleştirmede daha önce suburb'laşma da olduğu gibi kapitalin kentin farklı yer ve sektörlerine kayması söz konusudur. Geç dönem kapitalist kentler seçkinleştirme ile yeniden yapılırlar. Bu yeniden yapılanma sürecinde harap haldeki tarihi kent merkezleri ve semtleri süreci yaşamaya başlarlar. Perouse seçkinleştirmede eski kent dokusu ve bu yaşamın korunması gereken ortak bir miras olarak öne çıkmasının süreci tetiklediğinden bahseder ve bu noktada "miraslaştırma" kavramından söz eder (2003). Seçkinleştirme ile bölgeler daha sağlıklı birer yaşam haline gelmektedirler. Bu bölgelerde ki fiziksel yenileşme, sosyal ve ekonomik dinamiklerden bağımsız tek başına bir değişim grafiği oluşturamaz. Semtlerdeki sosyal dokunun değişmesiyle daha bilinçli kullanıcıların bölgede yaşamaya başlaması, fiziksel yenileşmenin sürekliliğini sağlamaktadır. Bu durum semtlerin kimliklerini yarınlara taşıması açısından önemlidir.

2.7 Seçkinleştirmenin Olumsuz Yanları

Seçkinleşme süreci bir iyileştirme süreci olarak görülebilir. Ancak seçkinleşme görülen bölgelerdeki sorun yalnızca fiziksel eskime ve kültürel değer yitimini pozitif

yönde etkilemek dışında bazı istenmeyen sonuçlara da sebebiyet verebilir. Şüphesiz birçok dünya kentinde olduğu gibi kullanıcıların istekleri dışında yaşadıkları yerleri terk etmesi ya da terk etmeye zorlanmaları seçkinleşme sürecinin kentin içindeki bazı sorunları çözerken, yeni bazı sorunlar yarattığı gerçeği gözler önüne sermektedir.

Rant yükselişi sonunda sadece kar amaçlı düşünen ve davranan aktörler ile yerel sosyal dokuya önem verenler arasında çekişmeler yaşanması kaçınılmaz bir hale gelmiştir.

Yurt dışında, dar gelirliler üzerindeki olumsuz toplumsal sonuçları sebebi ile tüm akademik çevre ve sivil toplum kuruluşları seçkinleştirmeye karşı cephe almış gibi görünmektedir. Aynı şekilde 2003 yılında Kadir Has Üniversitesi'nde düzenlenen "Tarihi ve Merkezi Semtlerin Dönüşümleri: Gentrification Kuramlarının İstanbul'a Uygulanabilirliği" adlı sempozyumda sunulan bildirilere genel olarak bakıldığında, Seçkinleştirmeni pekte arzu edilen bir sonuç olmadığını görmekteyiz.

Beauregard 'da seçkinleştirilir alanların oluşumuna iki sürecin yol açtığını belirtir. Bunlardan ilkini seçkinleştirilebilir konutların oluşumu, diğerini ise yerinden edilmenin kolayca sağlanılabileceği sakinlerin oluşumu olarak açıklar (2003).

Kent planlama ve kentsel yenileşmenin sosyal eşitlik ilkesi ile seçkinleştirmenin sebep olduğu olumsuz sonuçlar örtüşmemektedir. Bu açıdan bakıldığında kent planlamanın seçkinleştirmeyi hedeflemediğini, esas amacının mekânsal, sosyal ve ekonomik iyileştirme sağlamak olduğunu görüyoruz. Bunu yaparken kent planlama kullanıcıların yer değişimine sebebiyet vermemeye özen gösterir. Yani iyileştirme sağladığı bölgelerin kullanıcılarını bölge dışına çıkarmamayı sağlamaya çalışır. Seçkinleştirme ise kentlerdeki alanları parçaladığı ve fiziksel mekânı insanın üzerinde tuttuğu için eleştirilmektedir. Erden seçkinleştirmenin kentleri içerdikiler ve dışarıdakiler olarak ikiye böldüğünden bahseder (Erden, 2003).

BÖLÜM 3: İSTANBUL'DA SEÇKİNLEŞTİRMENİN ALT YAPISINI HAZIRLAYAN TARİHSEL SÜREÇ

3.1 Giriş

Bu bölümde İstanbul'un gelişiminin tarihsel süreci incelenerek, Galata bölgesi ile Beyoğlu-Pera bölgelerinin gelişmesi ele alınacaktır. Cihangir'de semt olarak bu tarihsel süreç içindeki gelişmelerden etkilenmektedir.

3.2 Galata Bölgesi ve Tarihi

Bizans döneminde Galata için Konstantinopolis'in karşısında önemini koruyan bir bölge olarak bahsetmek mümkündür. 5. yüzyılda II. Theodosius, Galata'yı İstanbul'un 14 regio'sundan 13.cüsü olarak kentin sınırları içine katmıştır. Bu dönemde Galata'da kilise, hamamlar, forum, tiyatro ve 431 adet evin varlığından söz edilmektedir. Galata'nın en parlak çağının Romalıların oraya yerleşmesiyle başladığı söylenebilir. 12. yüzyıl sonlarında Cenavizliler Galata'ya geçerler. Özellikle 13. yüzyılda Cenovalıların İstanbul'un Latinlerden geri alınmasından sonra, Bizans'tan çok özel haklar elde ederek, imparatorluğun zayıflığından da yararlanarak, bölgeyi adım adım surlarla çevirdikleri görülür. Galata Kolonisi, Genova Cumhuriyeti'nce tayin edilen ve "podesta" adıyla anılan bir vali tarafından yönetilmektedir. Bizans zayıfladıkça, Genova kolonisi kuvvetlenir ve ticaret gelirlerinden elde ettikleri kazanç koloniyi günden güne zenginleştirir. Bir yandan da imtiyaz bölgelerinin sınırları giderek genişler. Böylece sınırları ve surları Azapkapı, Şişhane, Kule, Tophane bölgelerine kadar uzanır. İstanbul'un 1453'te Osmanlılar tarafından son kuşatması ve fethi sırasında, Galata tamamen bağımsız bir devlet tutumu izler ve tarafsız kalmaya çalışır. Kentin düşmesinin hemen ardından, 1 Haziran 1453'te Galata hükümeti, Fatih Sultan Mehmed'le bir anlaşma imzalar ve Osmanlı yönetimi Galata'da Bizans yönetiminden beri süregelen imtiyazları kabul eder. Ancak bölgenin sahibi Osmanlı'lardır. Fetihten sonra Galata, her mart ayında değişen bir voyvoda tarafından yönetilmeye başlanır. Bilindiği gibi Bankalar Caddesi'nin eski adı da Voyvoda Caddesi'dir. 14. ve 15. yüzyıllarda Galata Kulesi'nin ötesi kırlık ve ormanlık alanlardır. Fetihten sonra top dökümhanesi ve topçu kışlaları surlar dışına konumlandırılmıştır. Genç Fatih (II. Mehmet) iyi diplomatik ilişkileri bulunan Fransa

Kralı I. François 'e jest yaparak elçiliğin surlar dışında bir yere çıkmasına izin vermiştir (1535). Bu Beyoğlu tarihinin başlangıcıdır (Akın, 2006).

3.3 Beyoğlu-Pera Bölgesi ve Tarihi

3.3.1 Pera'nın Oluşumu

14. yüzyılda küçük bir Ceneviz yerleşmesi olan ve kentsel düzeni ve yapılarıyla Akdeniz kentlerinin tipik özelliklerini taşıyan Galata'nın fetihten sonra da bu niteliğini sürdürmesine karşın, aynı tarihlerde Galata Kulesi ve surlarının ardındaki Pera, bağ ve meyva bahçeleriyle kaplı bir alan görünümündedir ve adı da Pera Bağları olarak geçer. Bu durum 18. yüzyıl başına dek sürer ve 18.-19. yüzyıllarda, Galata'nın ardındaki açık alanlara doğru yayılma eğilimi giderek artar. Artık Pera'daki bağlar da yerlerini yeni yapılara bırakmaktadır. Pera bir ana aks ve ona açılan sokaklarla gelişmektedir. Söz konusu ana aksın iki yanını sınırlayan çoğu üç-dört katlı, masif görünümlü taş evlerin yanı sıra, Pera'daki yerlerini almaya başlayan elçilik binaları, bölgeye Batılı bir kent görünümü katmaktadır. 16. yy sonlarında Beyoğlu'nda Fransız, Venedik ve İngiliz elçiliklerinin yerleşmiş olduğu doğrulanmaktadır. Sonrasında Hollanda, Polonya, ve Danimarka da elçiliklerini yine burada açarlar. 17. ve 18. yy'larda semtin elçilik görevlerinden başka yabancı uyrukluların ve gayrimüslim azınlıkların oturduğu önemli bir alan haline gelmeye başladığı görülür (Akın, 1993).

Batılıların bu bölgeye yerleşme süreçlerini arttıran 2 olay mevcuttur. Bunlardan ilki 1839 yılındaki Tanzimat fermanıdır. Tanzimat Fermanı ile azınlıklara belli hukuk ve mülkiyet güvenceleri sağlanmıştır. 1853 yılındaki Kırım Savaşı da Osmanlı Devleti tarihinde ilk kez Fransa ve İngiltere'nin hava ve deniz kuvvetleri başkante dost olarak girmeleri açısından önem taşımaktadır.

Bölgenin iki temel binası, 15. yüzyılın ikinci yarısından bu yana varlıklarını korumaktadır. Bunlardan birincisi, 1481'de II. Bayezid tarafından yaptırılan Galata Sarayı Mektebi, diğeri ise 1491'de kurulan Galata Mevlevihanesi'dir. Başlangıçları, 10 yıl arayla yaklaşık olarak aynı tarihlere rastlayan bu iki önemli kültür kurumu, bölgede sayıları zaten az olan İslam yapıları arasında, özgün işlevleriyle ayrı bir yere sahiptirler. Bu iki odak noktasının arası zaman içinde dolmaya başlamış ve bu oluşum, 1850'lerden sonra Taksim bölgesine doğru gelişim göstermiştir. Bölgeyi oluşturan yapılar, dönemin Avrupa başkentlerine öykünen cephe düzenleri, plan özellikleri, bezemeleri ve işlevleriyle İstanbul'un Batıya açılan yüzünü sergiler. Elçiliklerin oluşturduğu odakların çevresindeki yabancılar, Rum, Ermeni, Musevilerden oluşan gayrimüslim Osmanlılar ve Levantenlerin konutları ile, iş ve

eğlence yerleri, tiyatro, kafeşantan, restoran, pastane, otel ve benzeri Batılı işlevler Grande Rue de Péra adıyla anılan bu aksı çevrelerler. Çeşitli din gruplarına hizmet eden kiliseler ve özellikle Paskalya ve Noel gibi dini bayramlardaki hareketlilik ortamı özelleştirir. Bu dönemde dış ticaretin, Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya kapitalist ekonomik sistemine eklenmesi ile daha önce görülmedik hızda arttığı görülmektedir (Akın, 1993).

"Beyoğlu ve Galata Altıncı Daire-i Belediye" örgütünün 1857 yılında kurulmasıyla bölgeye getirilen beledi düzenlemeler dönem için önem teşkil eder. 14 belediye dairesine ayrılan İstanbul'un, "Altıncı Dairesi"nin, diğer belediyelere örnek olması hedeflenmiştir. Sokakların aydınlatılması, adlandırılması, evlerin numaralandırılması, sokakların güvenlik sorunlarının çözümlenmesi, ulaşım ve çok büyük bir sorun olan su sıkıntısının giderilmesi gibi konular, belediyenin temel çalışma alanlarıdır. Altıncı Daire'nin en önemli uygulamalardan biri ise, Galata Surları'nın 1864 yılındaki yıkımıdır. Bölgenin yeniden düzenlenmesi sırasında girilen bu çalışma ile surların ve kapatılan hendeklerin yerleri, yola ve yeni yapılaşmalara açılan arsalarla dönüşür. 19. yüzyılın ikinci yarısında, önce atlı tramvayın (1871), 1914'te de elektrikli tramvayın getirilmesi, 1874 sonunda Galata ile Pera arasının kısa ve kolayca aşılmasını sağlayan Tünel'in açılması, bölgede ulaşım alanına getirilen en büyük yeniliklerdir. 1914'te ilk elektrikli tramvayın Beyoğlu'nu Şişli'ye bağlaması gibi ulaşım kolaylıkları da bölgenin diğer semtlerle iletişimini sağlamasının yanında, değişimi ve gelişimi açısından önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal merkezini Topkapı Sarayı'ndan, Çırağan, Dolmabahçe ve Yıldız Saraylarına kaydırması kentin bu bölgelere doğru genişleyerek büyümesine neden olacaktır (Üsdiken, 1993).

Öte yandan 1850-1900 yılları arasında bölge hem kentsel, hem de yapısal olarak önemli değişimler geçirir. Bu fiziksel değişim, her şeyden önce söz konusu tarihler arasında burada sık sık çıkan yangınlarla boşalan alanlardan ve bu alanlara yeni düzen ve imar kurallarına uygun yapılaşmanın getirilmesinden kaynaklanır. Bölgeyi anlatan A.Ubicini, 1850'li yılların başındaki Pera'dan söz ederken, yangınlara da değinmekte ve "Burada yangınlar bir anda her şeyi silip süpürüyor. Pera sakinleri Boğaz'a bir haftalığına gidip geri döndüklerinde evlerini bulamayabilirler" diye yazmakta, dini yapılar; elçilik sarayları; varlıklı kişilerin evleri dışında hemen her şeyin ahşap olduğunu belirtmektedir. Söz konusu yangınlar özellikle akşam saatlerinde, ya da geceleri çıkmakta ve söndürme çalışmaları başlayana kadar büyük kayıplara neden olmaktadır. Söndürmenin gecikmesinde, tulumacıların yangın yerine ulaşmasındaki yavaşlık ve bölgedeki susuzluğun etkisi büyük rol oynamaktadır. Bu yangınlar arasında en önemlisi olan 1870 Pera yangını, pek çok ahşap ve kâgir yapıyı ortadan kaldırmıştır. 1870 yangını sonrası yapı kalıntılarının

temizlenmesiyle oluşan boş arsalar, öncelikle varlıklı Pera sakinlerince satın alınır ve buralara yapılan yeni kâgir binalarla cadde görünüm değiştirir. Bu tarihi binalardan büyük bölümünü bugün de görmek mümkündür. Ancak yine de dönemin bölgede çıkan gazetelerinde, Küçükparmakçı ve Büyükparmakçı sokaklarının 1889'a gelindiğinde bile hala ahşap evlerden oluştuğu yazılmakta ve bu işe artık bir son verilmesi gerektiği sık sık vurgulanmaktadır.

3.3.2 1923 – 1960 yılları arasında Beyoğlu

Lozan Antlaşması ile kapitülasyonların kaldırılması

1927-29 yılları arasında elçiliklerin İstanbul'dan Ankara'ya nakli

1942'de yürürlüğe giren Varlık Vergisi*

1945-49 yılları arasındaki II. Dünya Savaşı

İsrail Devleti'nin kurulması (1948) ile 1947-49 yılları arasında Musevilerin İsrail'e göçmeleri**

6-7 Eylül 1955 olayları

Kıbrıs bunalımından sonra Rumların ülkeyi terk etmeleri***

*Yahudi vatandaşların büyük zarara uğradığı Varlık Vergisi dönemi, II. Dünya savaşı esnasında, 1942 ve 43 yıllarında yaşanır. Bunda, hükümetin 1941-43 senelerinde, savaşı galip bitirmesi muhtemel olan Almanya tarafına yaklaşmasının rolü büyük olur. Türkiye müttefiklerle daha önce imzalanmış olan anlaşmalara karşın, II. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalarak savaşa girmez. 1941'de, batı sınırlarına dayanan Almanlarla saldırmazlık anlaşması yapılır ve bunu bir de ticaret anlaşması izler. Tarafsız Türkiye'nin Alman yanlısı tavrı, özellikle Sovyetlerle ilişkileri bozar. Bu nedenle, olası herhangi bir saldırıya karşı, ordudaki asker sayısı bir milyona çıkartılır. Öte yandan, ordu giderlerinin aşırı artışı hükümeti mali açıdan zor duruma sokmaktadır. Bu sıralarda Şükrü Saraçoğlu'nun başbakanlığında yeni hükümet başa geçer. Yeni iktisadi tedbirlerin alınması gereği, Türkleştirme politikası için de iyi bir fırsat olarak değerlendirilir. Başlarına geleceği, önceden anlayan azınlıklar, devletin ihtiyacı olan parayı ödemeyi teklif ederler. Buna yanaşmayan Saraçoğlu hükümeti, 11 Kasım 1942'de Varlık Vergisi yasa teklifini meclise sunar. Yasa çok hızlı bir şekilde çıkar ve yürürlüğe konur. Buna göre, özellikle azınlıklar büyük bir vergi yükü altına girerler. Ağır vergileri ödeyemeyenlerin malları haczedilir. Hacze rağmen borçlarını hala ödeyemeyenler ise, Aşkale'de çalışma kampının yolunu tutarlar (Özbilge, 2005).

**Varlık vergisi olayından sonra, yalnızca iki yıl içerisinde, 30.000 kadar Yahudi vatandaş, yeni kurulmakta olan İsrail'e göç eder. Bir dönem göç etmelerine kısıtlama getirilse de Türk Musevileri, İtalya, Yunanistan ve Fransa üzerinden İsrail'e gitmeye devam ederler. 1949 senesinde tamamen ortadan kaldırılan sınırlama ve Türkiye'den Hayfa'ya yapılan gemi seferlerinin başlamasıyla göç daha da kolaylaşır (Özbilge, 2005).

***1964 senesine gelindiğinde, İngiltere'nin uyguladığı politikalar sonucunda, Kıbrıs'ta Rum ve Türk taraflar arasında kanlı çatışmalar çıkmaya başlar. Azınlıktaki Türkler sürekli kayıp vermektedir. Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanarak adaya müdahale etme isteği, ABD başkanı Johnson'ın şok mektubuyla engellenir. Bunun üzerine, dış politikada elleri kolları bağlanan hükümet, gözlerini Türkiye'de yaşayan Rumların üzerine diker. 1930 senesinden bu yana, Atatürk ve Venizelos arasında imzalanmış barış anlaşması sayesinde, Türkler Yunanistan'da, Yunanlılar da Türkiye'de, vizesiz olarak oturma ve çalışma hakkına sahiptirler. Anlaşmanın birinci maddesi şu şekildedir: "Anlaşmayı imzalayan iki ülkenin tebaları, diğer tarafın ülkesine, ülkenin kanun ve nizamlarına uyarak, o ülke vatandaşlarının ya da yabancılar için özel hükümler varsa, en çok ayrıcalığa sahip ülke tebalalarının kısıtlamalarına eş koşullarda serbestçe diğer ülkeye girebilecekler, orada seyahat ve ikame edebilecekler veya yerleşebilecekler ya da orayı istedikleri zaman terk edebileceklerdir." 1930 senesinin, iki ulusu bu denli birbirine yaklaştıran anlaşması, 16 Mart 1964'te, İnönü Hükümeti tarafından tek taraflı olarak iptal edilebilir. Alınan karar gereğince, Türkiye'de yaşayan 20-30 bin kadar Yunan pasaportlu Rum, kısa sürede sınır dışı edilir (Özbilge, 2005).

Bu yıllarda bölgeyi etkileyen en önemli olaylar yukardaki gibi sıralanabilir. Ankara 13 Ekim 1923'te, yeni rejimle Osmanlı geçmişi arasına mesafe koymaya yönelik dramatik, tarihsel bir karar alınarak, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti seçilmiştir (Bozdoğan, 2001). 1927-1929 yılları arasında İstanbul'da bulunan elçiliklerde yeni başkente nakledilmiş, tarihi kent merkezinde yaşayan azınlıkların bir kısmı da burayı terk etmişler (Dökmeci, Çıracı, 1987).

1927 ile 1955 yılları arasını kapsayan bir çalışma, tüm azınlık nüfusun, bu dönemde yaklaşık % 32 oranında azaldığını göstermektedir. Bunları izleyen yıllarda, 1955'te yaşanan 6-7 Eylül olayları* ve Kıbrıs sorunu nedeniyle çıkarılan 1964 Kararnamesi, son kalan azınlıkların da Türkiye'den ayrılmasına sebep olur. Böylece ülkemiz, nüfusunun %99,9'u Türk ve Müslüman bir ülke haline gelir (Özbilge, 2005).

3.3.3 1960'lardan 1983'e kadar Beyoğlu

Cumhuriyetin kuruluşundan 1960'lara kadarki süreçteki olaylar dizisi sonucu boşalan semtte binalar harap olmaya terk edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün Baskısı ile ve "kadın ticaretini önlemek gibi" tecrübesiz ve temelsiz bir hevesle, Abanoz Sokağı kapatılmıştır. Beyoğlu için sonuncu ölümcül darbe bu olmuştur. Sıraselviler ve Beyoğlu'nun arka sokakları kontrol dışı buluşma yerleri olmuş ve semtin gündelik hayatını büsbütün yozlaştırmıştır.

1970'lere gelindiğinde Beyoğlu kentin kültürel ve ticari merkezi olma vasfını, Şişli aksındaki semtlere bırakmıştır. 1974 yılında I. Boğaziçi Köprüsü'nün açılması ile Beyoğlu çevresinde oturan köklü aileler Anadolu yakasına taşınarak, Bağdat Caddesi ve çevresindeki üst-orta sınıf mahallelere yerleşmeye başlamışlardır. Emlak Bankası planlaması ile imar edilen Ataköy ve Levent semtleri de Cihangir ve Beyoğlu'nda yaşayan köklü ailelerin yerleşeceği diğer semtler olmuşlardır (C.G.D. Arşivi Notları 2005).

1950 sonrası başlayan köyden kente göç etkisini bu dönemde göstermektedir. Varlık vergisi, İsrail Devleti'nin kurulması ve 6-7 Eylül olayları ile ülkeyi terk etmek zorunda kalan azınlıkların bir kısmı gayrimenkullerini satmış, bir kısmı düşük fiyatlarla kiralamışlardır. Savaş sırasında kıtlıklar ve karaborsadan elde edilen karların yarattığı yeni zengin tipler, üst sınıflara girme arayışı içinde İstanbul'a gelmeye

*Kıbrıs sorunu nedeniyle yaşanan olayların en ciddi boyutta olanı 6 ve 7 Eylül 1955'te gerçekleşir. Rumlara karşı şiddetli gösteriler düzenlenir, şehrin önemli merkezlerindeki Rum mağazaları yağmalanır, Rum kökenli vatandaşlar saldırılara maruz kalırlar, çoğu semtte evleri talan edilir. Devlet güçleri çok geç de olsa müdahale eder ve olayların sona ermesi sağlanır. Fakat, kısa zamanda, birçok İstanbullu Rum, kentten ayrılıp, Yunanistan'a göç eder. Olayların faileri bulunamaz. Önceleri, komünistlerin kışkırtması olduğu iddia edilirse de, 27 Mayıs duruşmalarında, bugün derin devlet olarak bahsi geçen güçlerin, olaylarla alakası olduğu ortaya çıkar. Yine de hiçbir şekilde kesin kanıtlara ulaşılamaz.

başlayacaklardır. Bunlar daha sonra ardı arkası kesilmeyecek olan bir göçün öncüleridirler. Zamanla onların yerini iş bulmak için kente göçen, kırsal nüfusun daha yoksul kesimleri almıştır (Keyder, 1999). Anadolu'dan gelen bu alt gelir grubu göçmenler, şehrin merkezinde azınlıklar tarafından boşaltılmış bölgelere yerleşmişlerdir. Bu semtlerdeki sosyal yapının tamamen değişmesi fiziksel anlamda eskimeyi de beraberinde getirecektir.

3.3.4 1983 sonrası Beyoğlu

1983 yılından günümüze semtin tarihine damgasını vuran iki büyük olay meydana gelmiştir. Bunlardan ilki Beyoğlu'na ulaşımı rahatlatan Tarlabası Bulvarı'nın açılmasıdır (1988). Dönemin belediye başkanı Bedrettin Dalan tarafından gerçekleştirilen büyük çaplı yıkımlar sonucu açılan bulvar, tarihi merkezin çehresini değiştirmiştir. 1990'da İstiklal Caddesi üzerindeki trafiğin yeni açılan bulvarlara aktarılması ile, yayalaştırılarak bir alışveriş ve kültürel aktivite aksı haline getirilmesi bir diğer olaydır. İstiklal Caddesi'ndeki bu değişimle beraber bazı yayınevleri Cağaloğlu'ndan Beyoğlu'na taşınmıştır. Ayrıca İstanbul Uluslararası Film Festivali'nin İstiklal Caddesi üzerindeki sinemalarda gösterime girmesi, festivalin bu canlılıkta etken olduğunu göstermektedir (Akın, 1993).

“Seksenli yıllarda pek revaçta olan hafta sonu etkinliklerinden biri Fest Turizm'in başlattığı daha sonra diğer turizm şirketlerinin devam ettirdikleri ve Prof. Dr. Murat Belge, Prof. Dr. İlber Ortaylı, Prof. Dr. Jak Deleon gibi ünlü öğretim üyesi rehberlerin eşliğinde yapılan İstanbul gezileriydi” (Bali, 2003). Gezilerin en çok rağbet gören yerleri arasında bugün seçkinleştirmeden bahsedilen Beyoğlu, Galata, Haliç semtlerinin olması bir tesadüf olmasa gerekir. İstanbullu elitlerde dönemin belediye başkanı Dalan'ın başlattığı Tarlabası yıkımlarından sonra bir tür Beyoğlu duyarlılığı doğmuştur.

3.4 Cihangir Bölgesi ve Tarihi

Burası hakkında Osmanlı öncesi dönemine ait herhangi bir belge bulunmama ile birlikte denizden kayalık halinde yükselen dik tepenin üzerinde ya Evliya Çelebi'nin “Aleksandra adında kadim bir mabed” diye tanımladığı eski bir pagan (çok tanrılı dinden olan kimse) tapınağına veya erken Bizans manastırına ait olduğu sanılan kalıntılara rastlanmıştır. Osmanlılar dönemine ait 1563 tarihli semtle ilgili ilk belgede ise burada bir takım nahoş kadınların ve erkeklerin kaldığı yazılıdır (Üsdiken, 1993).

I.Süleyman'la (Kanuni) Hürrem Sultan'ın küçük oğulları Şehzade Cihangir'in çok genç yaşta ölmesi üzerine padişah İstanbul'a hakim bu tepenin üzerinde, eski dini

binanın harabelerinin bulunduğu mevkide bir cami inşa ettirdi. 1559-1560 yıllarında Mimar Sinan tarafından yapılan camiye Şehzade Cihangir'in adı verildiğinden orasının adı da Cihangir kaldı. O sıralarda yöre henüz semt denilecek kadar bir yerleşim bölgesi değildi. Kıyıda camiye kayalıklar içine oyulmuş 100 basamaktan fazla mermer merdivenle çıkılıyordu (Üsdiken,1993). Topoğrafyanın getirdiği kot farkları sonucu Cihangir'de bugün dik sokaklar dışında merdivenlerden oluşan sokaklar da mevcuttur.

İstanbul'un birçok semti gibi Cihangir'de yangınlara maruz kalmıştır, fakat nüfus yoğunluğu yüksek olmadığından bu yangınlar İstanbul'un ünlü yangınlarındaki kadar hasara yol açmamıştır. Cihangir'de gerçekleşmiş yangınlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1765; 10 saat sürmüş, semtteki tüm evler yanmıştı.

1823; Semtin güneydoğusundaki Firuzaga'da çıkmış, Sormagir'e (bugünkü Başkurt Sokağı) kadar sıçramıştı.

1863; Sormagir'de kırkı aşkın ev yanmıştı.

1916; Tüm ahşap binalar kül olmuş, kagirler de hayli hasar görmüştü.

1868, 1869, 1874, 1875, 1890 yıllarında küçük yangınlar çıkmış, 1916 yangınından sonraki tarihlerde semtte bir daha ahşap bina yapılmamıştır (Üsdiken,1993).

19. yy'ın sonlarında ve 20. yy'ın ilk çeyreğinde yapılan kagir binalarla ve büyük apartmanlarla semt yoğun bir yerleşim bölgesi oldu. Daha çok gayrimüslim azınlıkların oturduğu Cihangir'e, 1920'den sonra akın akın gelip Pera'da biriken Beyaz Rus göçmenlerin bir kısmı yerleşti. Cumhuriyet'ten sonra da Cihangir'in inşa ve gelişmesi devam etti. 1934 tarihli şehir rehberinde semtin birisi Cihangir, diğeri ise Pürtelaş Hasan Efendi adını alan iki mahalleden oluştuğu belirtilmektedir (Üsdiken,1993). 1926 yılında hazırlanan Pervititch haritasında Cihangir Caddesi ve Güneşli Sokak'ın yapım aşamasında olduğu, Başkurt Sokak'ında yeni yeni yapılaşmaya başladığı görülmektedir (Şekil 3.1). 1916 büyük yangınından sonra Cihangir'de yapılan yapılara baktığımız zaman, Art Deco, Art Nouveau ve Ulusal Mimarlık akımlarının etkileri görülebilmektedir. Yığma-kagir ağırlıklı yapılan bu binalar 1925-35 yılları arasında Rum mimarlar tarafından inşa edilmişti. Pervititch haritalarında da rastlanan bu bitişik niamdaki binalar Cihangir'de apartlaşmanın önünü açmıştır. 3+1 kat şekliyle yapılan planlar daha sonra 4+1 olarak devam etmiştir (C. G. D. Arşivi Notları, 2005).

Cihangir 1930, 1940 ve 1950'lerde hem Beyoğlu'ndaki eğlence yerlerinde çalışanların oturduğu, randevuevlerinin bulunduğu, hem de lüks apartman dairelerinin yer aldığı, varlıklı bir kesimin yaşadığı, kentin tanınmış pek çok tabip ve

birer fuhuş yuvası haline gelmiş, semtteki hayat kadını, travesti ve eşcinsel sayısı artmıştır. 1980'lerde devam eden bu durum, semtte kalan son Cihangirliilerin de başka semtlere taşınmasına neden olmuştur. Boşalan bölgelere Anadolu'nun Kastamonu, Sivas gibi şehirlerinden göçmenler yerleşerek burada getto denilebilecek yapılar oluşturmuşlardır (C.G.D. Arşivi Notları 2005).

Günümüzde Cihangir'in durumu bir sonraki bölümde 'Cihangir'de Seçkinleştirme' adı altında detayları ile ele alınacaktır.

BÖLÜM 4: İSTANBUL'DA SEÇKİNLEŞTİRME

4.1 Giriş

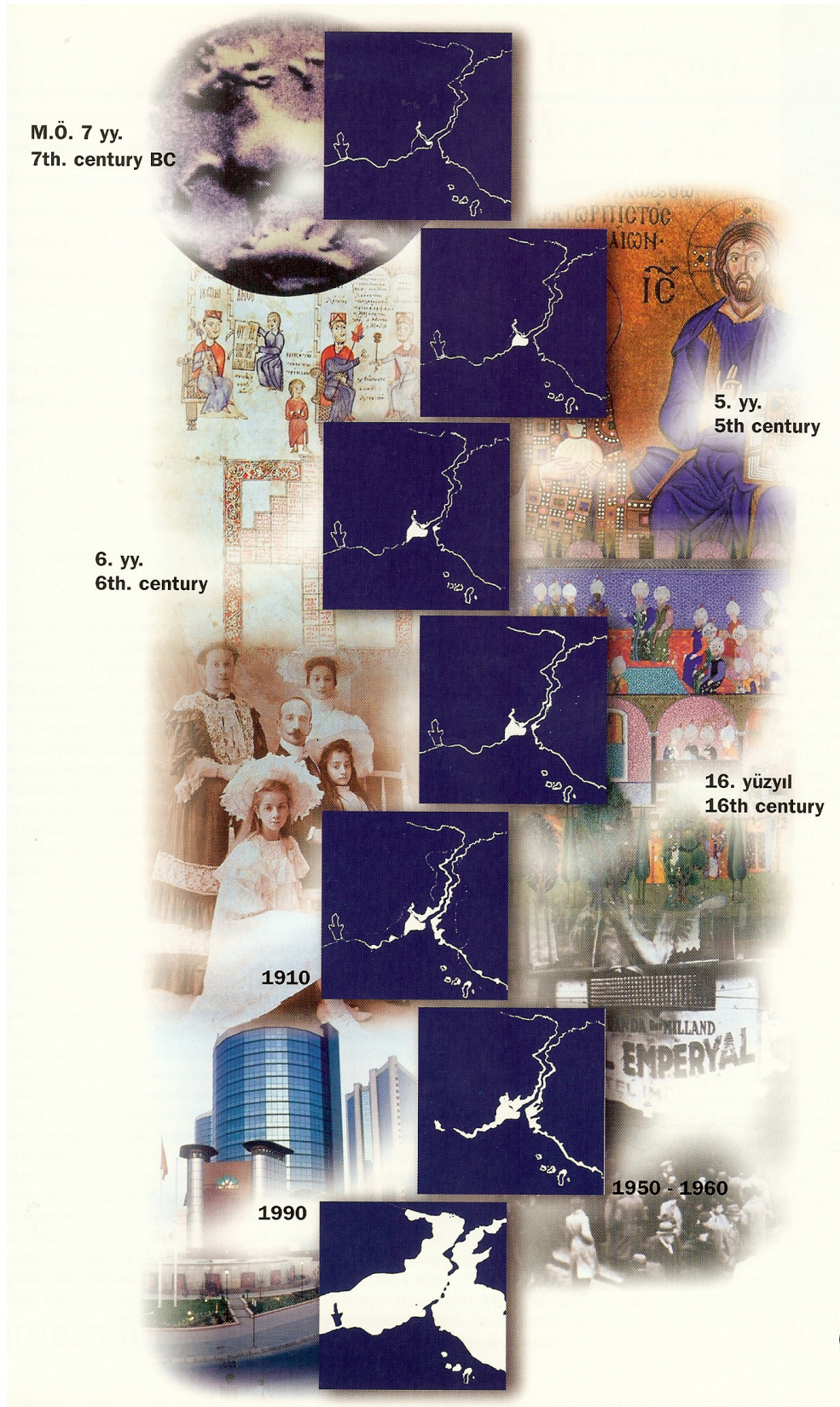
Kırsal kesimlerden İstanbul'a akan göçle birlikte kentte siyasal, ekonomik ve çevresel bir düzlemde bir değişim yaşandığından bahsedebiliriz. Son elli yılda İstanbul hızla büyümüş ve bu büyüme kentin hızla betonlaşmasına ve grileşmesine yol açmıştır. Bu yoğunluk tarihteki İstanbul'a duyulan özlemi artırmış, kentin eski yeşil tepeleri, sokak yaşamı yeniden aranmaya başlanmıştır. Mills, İstanbul'daki seçkinleştirilmesindeki nostaljinin*, kentin kentleşme deneyimini bir parçası olduğundan bahseder (2003).

Seçkinleştirme sürecinden etkilenen az sayıdaki seçkin İstanbul semtlerinden bazılarını bu bölümde ayrı ayrı ele alınacaktır. Seçkinleştirme süreci ne tesadüfi ne de önceden planlanmış bir süreç değildir. Esasında seçkinleştirmenin bir sonuç olduğunu bile söyleyebiliriz. Bu sürecin ne şekilde hayata geçtiği ve nerelerde yoğunlaştığını anlamak için, sürecin gerçekleştiği bölgelerin tarihi ve fiziki özelliklerine bakarak varsa ortak yanlarını bulabiliriz. İstanbul'da gerçekleşen seçkinleştirme sürecinin kronolojik sırasına bakarsak, sürecin her yerde zaman açısından örtüşmediğini de görürüz.

İstanbul'da seçkinleştirme süreci 1970'lerin sonunda oluşmaya başlamıştır İlk olarak 80'li yılların başında birer boğaz köyü olan Arnavutköy, Ortaköy ve Kuzguncuk'ta görülmüştür. 90'lı yıllarda seçkinleştirme Boğaz sahillerinden kentin merkezine, Beyoğlu'na sıçramıştır. Galata, Tünel ve Cihangir seçkinleşmeye başlayan semtler arasına girmiştir. Yakın dönemde ise Haliç'teki semtlerde, Fener ve Balat'da seçkinleşme oluşumu karşımıza çıkmakta. İslam İstanbul'da gerçekleşen seçkinleştirme süreçlerinin 80'lerde, 90'larda ve 2000'lerde olmak üzere, üç farklı dönemde üç farklı dalga şeklinde karşımıza çıktığından bahsetmiştir (2003).

Seçkinleştirme süreçlerinin yaşandığı bahsedilen bu semtlerde süreç başlamadan önce, buralarda yaşayan Ermeni, Rum, Musevi azınlıklar tarafından semtlerin boşaltılmış ya da boşalttırılmış olmaları önemli olup, ortak bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'li yıllarda bu semtlerdeki boş konut alanlarına, iç göç

Renato Rosaldo nostaljiyi insanın kendi elleriyle tahrip ettiği şeye duyduğu özleme gizemli, akılla açıklanamaz bir anlam vermesi olarak tanımlar (Rosaldo 1993, Aktaran Yavuz).

Şekil 4.1: 17. yy'dan, 20. yy'a İstanbul

dalgası ile Anadolu kökenli kişiler yerleşmişlerdir. Yavuz, bu semtlere sürüklenen ailelerin mağdur olduklarını ve yaşam savaşı verdiklerini, bu nedenle de geldikleri yere (boşluğa) kültürel damgalarını vuracak hallerinin ve vakitlerinin olmadığından bahsetmektedir (2003). Bu iç göçün semtlerin fiziksel anlamında kötüleşmesini hızlandırdığı, seçkinleşme süreçlerinin başlamasına kadar bakımsızlığın devam ettiği söylenebilir.

Tablo 4.1: Sosyal ve Mekansal Yenilenme Örnekleri (Uzun, 2001)

Ülke	Sosyal ve mekânsal yenilenme sürecinin özellikleri			
	Yer	Zaman	Başlangıç şekli	Yeni gelen nüfus
İngiltere	Kent merkezine yakın kent içi bölgeler	1970-1980ler	Kendiliğinden, yönetimin etkisi ile	Yeni orta sınıf
ABD	Merkezi iş alanına yakın alanlar	1970ler - halen devam etmekte	Kendiliğinden	Yeni orta sınıf
Kanada	Merkeze yakın alanlar	1980ler - halen devam etmekte	Kendiliğinden	Sanatçılar ve yeni orta sınıf
Avustralya	Kent merkezine yakın kent içi bölgeler	1960-1980ler	Kendiliğinden	Yeni orta sınıf
Hollanda	Tarihi merkez ve kent içi bölgeler	1970ler - halen devam etmekte	Kendiliğinden, yönetimin etkisi ile	Yeni orta sınıf ve sanatçılar
Meksika	Tarihi merkez	1980ler	Yönetimin etkisi ile	Yeni orta sınıf
Güney Afrika	Merkezi iş alanına yakın bir alan	Geç 1980ler - 1990lar	Kendiliğinden, yönetimin etkisi ile	Mevcut yaşayanlar ve yeni orta sınıf
Macaristan	Kent içi bir alan	Geç 1970ler	Yönetimin etkisi ile	Üst gelir grupları
Finlandiya	Kent içi bir alan	1980-1990lar	Sivil toplum örgütünün etkisi ile, yönetimin etkisi ile	Orta sınıf
Fransa	Kent içi bir alan	1970 - 1990lar	Kendiliğinden, yönetimin etkisi ile	Yeni orta sınıf
İspanya	Kent içine yakın bir alan	1980lerin ortaları	Yönetimin etkisi ile	Üst gelir grupları

İstanbul'daki seçkinleştirme sürecinin, yurt dışındaki diğer merkez kentlerde yaşanan süreçlerle benzer özellikleri de yok değildir. Seçkinleştiricilerin meslekleri

ve kültürel yapıları, seçkinleştirmenin kent içinde gerçekleştiği bölgelerin özellikleri ve seçkinleştiricilerin bu alanlara taşındıktan sonraki fiziksel dokuya müdahale ediş biçimleri bunlardan bazılarıdır (Bak: Tablo 4.1).

“Cihangir, Galata veya Kuzguncuk sahilleri New York, Londra ve Paris'teki gentrifi edildiği söylenen mahallelerde oturanlarla estetik değerler açısından benzeşiyorlar.1980 öncesinde yetişen kuşak İstanbul'da kaybolan eski mahalle yaşamını, arabaların yerine insanların hâkimiyeti gibi insani şehir ölçüğünü hasretle ararken, yeni kuşak eski şehrin kalıntılarına tutkuyla bağlıyor. New York veya Paris'teki gibi, İstanbul'daki bohem burjuvalar da ferah, bol ışık alan, yüksek tavanlı, manzaralı hatta mümkünse yüzyıl öncesinden kalma tavan süslemeleri olan bir ev arıyorlar. ABD'den yeni dönen burjuva ailelere mensup gençlerin, daha önce Alman, Avusturya veta Saint-Benoit liselerindeki eğitimleri sırasında kafalarını kaldırmadan yüzlerce kez geçtikleri Beyoğlu'ndaki eski binaları bugün hayranlıkla fotoğraflayarak şehirlerini yeniden keşfetmeleri çarpıcı”* (Behar, 2003).

Behar'da yaptığı açıklama da, seçkinleştirme sürecinin İstanbul'daki örnekleri ile dünyadaki örnekleri ile benzer yanları olduğunu belirtmektedir. Ancak İstanbul'daki seçkinleştirme estetik değerler açısından benzeşse de, Türkiye dışındaki seçkinleştirme süreçlerine göre daha yavaş ilerlemiştir. Bunun nedenleri arasında 1994 ve 2001 yılındaki ekonomik krizler gösterilebilir. Aynı zamanda siyasi iktidarsızlıklar ve yerel yönetimlere karşı var olan güvensizliklerde seçkinleştirmenin İstanbul'da benzerlerine göre daha yavaş bir şekilde ilerlemesine neden olmuş olabilir. Bunun bir başka nedeni ise potansiyel seçkinleştirici sayısındaki eksikliklerdir. Türkiye'de orta sınıfın özel arabaya aşırı düşkünlüğü ve seçkinleşebilecek bölgelerdeki tarihi yapıların yenilenmesi için gerekli uzun ve yorucu bürokratik işlemlerde seçkinleştirmenin yavaş ilerlemesine sebep olarak gösterilebilir.

4.2 Kuzguncuk'ta Seçkinleştirme

İstanbul'un ilk yerleşim alanlarından olan Kuzguncuk, üç dinden insanın yüzyıllardır bir arada yaşadığı bir semttir. Yahudiler Kuzguncuk'u, Kudüs'e bağlı toprak olarak görür ve buradaki tarihi sinagogda ibadet, hacı olmakla eşdeğer sayılır. Ermenilerin ve Rumların tarihi kiliseleri de burada bulunmaktadır (Ebcim, 2005).

Kuzguncuk'ta seçkinleştirmenin tanınmış bir mimarın (Cengiz Bektaş) buradan ev alarak taşınması ve onu sanatçı ve mimar dostlarının takip etmesi ile başlamıştır (Uzun 2001). Yerel seçkinleştirme süreçlerine baktığımız zaman kronolojik açıdan öncü olduğunu söyleyebiliriz. Semtteki fiziksel doku 1983 yılına ait 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu sayesinde büyük oranda korunmuştur.

Kuzguncuk'ta süreci arttıran bir faktörde 1986 yılında gösterime giren ünlü televizyon dizisi "Perihan Abla"dır. O dönemde Türkiye'de sadece tek bir ulusal kanal olduğu düşünülürse, bu dizinin sunduğu yaşam geniş kitlelere aşılabilir.

Süreci başlatan ve hızlandıran bu iki olay dışında seçkinleştirmenin bir parçası sayılabilecek ve seçkinleştirme görünen diğer semtlerde de benzerlerine rastlayabileceğimiz bir örnekten bahsetmek mümkündür. Kuzguncuk'taki bostan harekâtı*, tıpkı Cihangir'deki park projesi girişimi gibi, semtte yaşayan insanların dayanışması ile oluşmuş bir harekâttir.

Mills'e göre, Kuzguncuk'un geçmişindeki gayri-Müslimler ve onlarla yaşanan komşuluk ilişkileri içeren Kuzguncuk nostaljisi, Kuzguncuk'un eski sakinlerine değil, mahalleye yeni yerleşenlere ait bir nostaljidir. İlk gelen seçkinleştiricilerin Cengiz Bektaş'ı tanıyarak Üryanizade Sokak'a geldiklerini belirten Mills, bazı kimselerin gelme sebeplerinin semtte yaşamayı bir tür moda gördükleri için olduğundan bahseder. Eski Kuzguncukluların yeni gelenlerle komşuluk yapmadığı ve yeni gelenlerinde onlarla komşuluk yapmaya çok hevesli olmadıkları söylenebilir (2003).

İslam Kuzguncuk'taki seçkinleşme sürecinin diğer boğaz semtleri olan Ortaköy ve Arnavukköy'den farklı bir gelişim gösterdiğinden bahseder. Bu farkın ortaya çıkış sebebi ise kültürel ya da sosyal değişimden çok fiziksel mekanın dönüşümleri arasında farktır. Ortaköy ya da Arnavutköy'e baktığımız zaman kentin gezici nüfusuna hizmet eden birçok işletme olduğu görülür. Bu mekânların işletmecilerinin

*Kuzguncuk'un tarihi bostanı İstanbul'un son bostanlarından biridir ve 700 yıllık bir bostandır. Hem taze sebze ve meyveleri hem de son Rum sahibi İlya ile anılan bostan, Kuzguncuk'ta İlya'nın Bostanı olarak bilinir. 1977'de İlya orayı işletirken, Vakıflar bu araziye kendi mülküne geçiriyor. 84'e kadar bostanı işleten İlya'nın vefatından sonra, 1986'da 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'na ters düşmesine rağmen bu arazide ilkokul yapma hakkı tanınıyor. 1992'de Türkiye Organ Nakilleri ve Yanık Tedavi Vakfı araziye kir alıyor. Arazi kiralandıktan sonra tabii hemen telle çevriliyor ve içerisine inşaat malzemeleri konuyor. İşte o zaman, 1992'de, Bostan Harekâtı denen hikâye başlıyor. Birkaç semt sakini projeye hemen karşı çıkarak harekete geçiyor. Devlet ve belediye müdürlüklerine dilekçeler yazan semt sakinlerine Cumhurbaşkanlığı bir hafta sonra cevap veriyor ve müfettişlerini gönderiyor. Morgül, bu harekette Kuzguncuk'un farklı nüfus yapısının bayağı bir işlerine yaradığından bahseder. Kuzguncuk'ta yaşayan gazeteciler, televizyoncular, aydınlar bostan için verilen mücadelede destek olmuşlardır. Sadece Türk değil orada yaşayan yabancı gazetecilerin de bulunduğu bilinmektedir. O dönemlerde Times muhabiri olan Andrew Finkel sayesinde, süreç Times'da da ufak bir haber olarak çıkmıştır. 1997'de kurulan Kuzguncuklular Derneği'nin yıllar boyunca esas çabası da bostanı korumak olmuştur. Başlatılan imza kampanyasına sadece Türkiye'den değil, İsrail'den, Yunanistan'dan, Kanada'dan, Amerika'dan da destek gelmiştir. 50 sene önce İsrail'e gitmiş bir Kuzguncuklu kendisini zorlayarak Türkçe bir metin yazmış ve Kuzguncuk'la ilgili anılarını anlatmıştır. 10 senelik mücadeleler sonucunda 2002'de kira kontratının fes edilmesi sonucunda, bostan harekâtı başarı ile tamamlanmıştır. Bostanda piknik yaparak zaferlerini kutlayan Kuzguncukluların yaşadıkları bu süreç, seçkinleştirmenin bir parçası sayılabilir. Şu anda bostan fidanlık olarak kullanılmaktadır (Morgül, 2004; Mills, 2003).

mahalleler ile çok uzun bağlarının olmaması ve müdavimlerin genelde semt dışından olması sebebiyle bu bölgelerde kültürel bir yarılma oluşur (2003). Kuzuncuk merkezinin sahile paralel olmaması sebebiyle, semtteki seçkinleştirmenin diğer boğaz semtlerinde görülen seçkinleşme süreçlerinden farklı bir şekilde geliştiği söylenebilir. Arnavutköy ya da Ortaköy sahillerinde ki gibi Kuzuncuk sahillerinde yoğun bir eğlence sektörüne rastlamak mümkün değildir.

4.3 Ortaköy'de Seçkinleştirme

Bizans ve Osmanlı İmparatorlukların önemli yerleşim yerlerinden biri olan Ortaköy'ün tarihi antik çağa kadar uzanır. Kanuni döneminde semtte yerleşen Türkler, Ortaköy'ün simgesi haline gelen Ortaköy Camiini inşa etmişlerdir. Ortaköy'ün tarihinden gelen en önemli özelliği farklı kültürlerden Türk, Rum, Ermeni ve Yahudi topluluklarının ve farklı inançların bir arada dostluk içinde yaşamasıdır ve bu özellik günümüze kadar gelmiştir. 17. yy ortasında dere içinde bir İslam mahallesi, kıyıda ise yalılar vardı. Bu yalıların hiçbiri günümüze kadar gelmemiştir. Bunun başlıca sebebi, Abdülaziz tarafından 1871'de yaptırılan yeni Çırağan Sarayı'dır. 19. yy Osmanlı sivil mimarisinin özgün örneklerinin bulunduğu Ortaköy Meydanı ve çevresi 1989'da başlatılan proje çalışmaları ile 1992'de yeniden düzenlenmiştir (<http://www.kenthaber.com/mahalle.aspx?MahalleKodu=3932>).

Ortaköy'de konut rehabilitasyonu olarak başlayan seçkinleşme süreci 1992'de meydanın yeniden düzenlenmesi ile farklı bir hal almıştır. Bölge yoğun bir şekilde eğlence sektörü ile donanmış, sayısız bar, kafe vb. mekânlar açılmıştır. Bu tarz mekânların çoğunluklu yapısı bölgedeki konutlarda yaşayan seçkinleştiricileri rahatsız etmiş ve bu insanların buradan taşınmasına neden olmuşlardır. Bu seçkinleştirme sonrası gelişen ve esasında kurgulanmayan ama sonuç itibari ile de ders çıkartılması gereken bir dönüşüm olmuştur. Seçkinleştirme sonrası yerlerinden kendi istekleri ya da zorla edilen insanların yaşadıkları durum, Ortaköy'de seçkinleştiricilerin başına gelmiştir. Bu da bir nevi zorunlu göçtür ve istenmeyen bir durumdur.

Günümüzde Ortaköy kilise, sinagog ve caminin bir arada bulunmasından ötürü, Türkiye'nin dış pazarda çok yönlü oluşunu simgeleyen bir ürüne dönüşmüştür (Bali, 2003). Ortaköy'ün dış pazarda Türkiye'yi temsil eden bir ürün olmasına karşın, seçkinleştirme sürecinde semtin geçirdiği evreler, diğer birçok semtte uygulanan süreç için yaşanması pek istenmeyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaköy'ün günümüzde en büyük sorunu trafiği ve park problemidir. Trafik Vakfı'na ait olan otoparka ek olarak birkaç tane de özel otopark olmasına karşın özellikle

hafta sonları hiçbir ihtiyacı karşılayamamaktadır. Trafikte kaybedilen zaman uzadıkça uzamakta ve bu durumdan en çok, son dönemlerde semtin içlerinde inşa edilen lüks sitelerin sakinleri yer almaktadır.

4.4 Arnavutköy'de Seçkinleştirme

Adını, II. Mehmet'in (Fatih) Arnavutluk'a egemen olmasından sonra yöreden getirilen Arnavutları semte yerleştirmesi ile alan Arnavutköy, İstanbul Boğaziçi'nin ortalarında tipik bir Boğaz semtidir. Öbür Boğaz semtleri gibi eski bir köy olan Arnavutköy'ün Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli bir Rum yerleşim bölgesi olduğu bilinmektedir. Bu özelliğini 20. yüzyıl ortalarına kadar da sürdürmüştür. Bu tarihlerde yaşanan siyasal gelişmelerin sonucu olarak Rum sakinleri semti büyük ölçüde terk etmek durumunda kalmış, yerlerine ağırlıklı Kuzey Anadolu ile diğer bölgelerden yeni gelenler yerleşmişlerdir. Semt Boğaz kıyısında olduğundan aynı zamanda yalılarının ve boğaz görünümlü villaların yoğun olarak bulunduğu, konut ve arsa rantı yüksek bir bölgedir. 1980'li yıllarla birlikte semtte birçok eski bina restore edilerek yeniden kullanıma sokulmaya başlamıştır, bu süreç beraberinde semtteki seçkinleşme sürecini hızlandırmıştır.

Arnavutköyde seçkinleştiriciler Keyder'e göre bilgi-yoğun hizmet sektörü çalışanlarıdır (2003). Semt konumu itibari ile merkezi iş alanlarına oldukça yakındır. Bu nedenle seçkinleştirme Kuzguncuk'taki gibi sanatçılar yerine bu sektörlerde çalışanlar tarafından başlatılmış denebilir.

Son yıllarda Boğaz üzerinde yapılması planlanan 3. köprünün semtten de geçmesi söz konusu olmuş, bu durumun tarihi, kültürel ve sosyal dokuya vereceği zararı gören semt sakinleri etkili bir sivil direniş hareketi geliştirerek bu projeye karşı koymuşlardır. Bu direniş Kuzguncuk'taki Bostan Harekâtı ile örtüşür ve seçkinleşmenin bir parçası sayılabilir.

4.5 Galata'da Seçkinleştirme

80'li yıllar boyunca Beyoğlu daha merkezi bir konumda yer almasına rağmen seçkinleştirme süreçlerinin Arnavutköy, Ortaköy ve Kuzguncuk gibi Boğaz semtlerinde görülmesinin nedenleri arasında, Beyoğlu'nun o yıllarda kültür ve eğlence aktivitelerinden yoksun olduğu ve boğazın sahip olduğu eşsiz fiziksel dokunun varlığı söylenebilir. 90'lara gelindiğinde ise Beyoğlu yeniden canlanır ve sürecin etkileri gerçekleşmeye başlar.

Beyoğlu sınırları içinde seçkinleşme sürecine maruz kalan Galata'da konutsal bir seçkinleştirmeden bahsetmek daha doğrudur. Ancak Galata'nın elindeki konut stoku

ve mimari değeri düşünöldüğü zaman burada seçkinleştirmenin çok yavaş ilerlediğini görürüz. Bunda şüphesiz bina giriş katlarında yoğunlaşan imalat atölyelerinin etkisi büyüktür. Galata'nın yollarının dar olması da bir etkidir (İslam, 2003). Ancak yakın bir zamanda açılacak olan metro istasyonu ile kent içinde ulaşılabilirliği artacak olan Galata'nın bu sayede daha hızlı bir şekilde seçkinleştirme sürecini yaşayacağı düşünölebilir.

4.6 Asmalımescit'te Seçkinleştirme

20. yüzyılın başında, İstanbul'a gelen Beyaz Ruslar* Asmalımescit'te lokanta ve eğlence yerleri açmışlardır. Burada yaşayanlarda bu tarz mekânlarda çalışan Avrupalı artistlerdir. 1930'lu yıllarda birçok yazara ev sahipliği yapmış aynı zamanda onların eserlerine** de konu olmuştur. 1970'li yıllarda Levantenlerin ölmesiyle sahipsiz kalan birçok bina yasadışı yollarla başkalarının ellerine geçmiştir. Diğer tüm semtler gibi iç göç dalgası ve çeşitli yönetimler aracılığı ile bu bölgeye yerleştirilen halk, mahallenin bakımsız ve harap duruma gelmesinde etkindirler (İnce, 2003).

Asmalımescit'te hem ticari hem konutsal seçkinleştirme bir arada gerçekleşmiştir. Burada da Ortaköy'e benzer bir sürecin başladığı fakat sonuçlarının benzemesinin tercih edilmediği gözlenmektedir. Restoran bar gibi eğlence mekânlarının konutların bu kadar yakınında yoğunlaşmaları sonucu bundan rahatsız olan seçkinleştiriciler vardır.

Seçkinleştiricilerin profiline baktığımızda, ev sahiplerinin birçoğunun yabancı olması dikkat çekicidir. Yerli seçkinleştiricilerin zamanın da New York ya da Londra'nın kent merkezlerinde yaşamış olmaları da ayrıca önemlidir. Seçkinleştiricilerin bir kısmı da çevredeki lise ve konsolosluklarda çalışanlardır (İnce, 2003).

Semtte yabancıların gelip, beğenerek yatırım amaçlı ev/evler alması görünen bir durumdur. Bu bölgede yatırım yapan insanlardan bazılarının satın aldıkları evde hiçbir onarım çalışması yapmadan sadece bekleterek satması ve bu işten yüksek karlar etmesi seçkinleştirmenin ekonomik boyutunu gözler önüne serer. Bundan 6-7 sene önce boş olan apartman giriş katlarının lokanta ve cafeye dönüştüğü, akşam

*Beyaz Rusların öyküsü Rusya'da Çarlık döneminin sona erışı ve 1917 Devrimi'yle başlar. Mutlak bir ölüm kalım savaşıyla karşı karşıya gelen binlerce Rus, ülkesini terk ederek dünyanın çeşitli kentlerine göç eder. Türkiye'ye gelen gruba Beyaz Rus denmesinin nedeni ise renkleri ya da başka bir nedenden değil, pek çoğunun çarın Beyaz Ordusu'na mensup oluşundandır. 1917 Devrimi'nden ve iç savaştan kaçanlara kapılarını açan Türkiye, kimi kaynaklara göre 40 000, kimilerine göre 150 000 ya da 200 000 göçmenin hayatını kurtarmış, ev ve iş bulmuştur (Büyükcinal, 2006).

** Bu eserlerden en önemileri arasında Fikret Adil'in "Asmalı Mescit 74" adlı kitabı gösterilebilir. Adil kitabında Beyoğlu'ndaki bohem hayatı konu almıştır (Adil, 1933).

olunca bu tip yerlerin müşterilerinin sadece yerel bölge halkı değil İstanbul'un çeşitli semtlerinden kimseler olduğunu belirtmekte de fayda vardır.

Sanatçıların yoğun olduğu ortak tüketim alanlarında olduğu gibi Asmalımescit'te de galeriler, resim çerçevenciler mevcuttur. İnce bu bölge de *taste maker* (beğeni yaratıcı) ve *trend setter* (moda koyucu)'ların varlığından söz eder. Eski bir marangozhane olan bir mekanı satın alıp önce ofis yapmayı planlayan Pozitif Şirketinin, bu mekanı bir performans mekanı haline getirmesiyle açılan Babylon, Asmalımecit'e hayat kazandırmış, hatta dünyanın önde gelen ilk yüz performans mekanı içine girmeyi de başarmıştır. Bu noktada şirketin bir *taste maker*, Babylon'unsa bir *trend setter* olduğundan bahsedilebilir (2003).

Semtteki seçkinleştirmenin restorasyonu yapılacak Narmanlı Han ile ve boşalan Amerikan Konsoloslğunun yerine açılması planlanan sanat merkezi ile daha da artacağı söylenebilir.

4.7 Fener-Balat'ta Seçkinleştirme

Fener ve Balat semtleri, Tarihi Yarımada'da, güneyde Haliç ve batıda Bizans kara surları arasındaki bölgede yer alır. Bir zamanlar, Rum, Musevi ve Ermenilerin toplumsal ve kültürel yaşamlarının odak noktası olan Fener ve Balat bugün, büyük çoğunlukla öteki kentlerden ve kırsal alanlardan göçen Müslüman bir nüfusu barındırmaktadır.

Günümüzde, harap yapıların bulunduğu Fener ve Balat semtleri, tümüyle bir yıkıntıya dönüşme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Semtin fiziksel ve toplumsal yoksullaşmasının nedenlerinden biri, Haliç'teki tersanenin Tuzla'ya taşınmasıdır. Fener ve Balat semtlerinde mimari yapının korunmasına, binaların onarımı ve bakımına yetecek yeterli ekonomik kaynaklara sahip olmayan sosyo-ekonomik olarak kırılgan bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır.

4.7.1 Fener'in Tarihçesi

Rum Patrikhanesi'nin burada bulunmasından dolayı, Fener, Bizans döneminden beri Rumların yoğun olduğu bir bölge olmuştur. 17.yüzyılda, Fener, kesme taştan evleri ve zengin süslemeli bina cepheleriyle seçkinlerin ve burjuvaların tercih ettiği bir yerleşim mekânı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Fener'de oturan, iyi eğitim görmüş ve bir kaç dil bilen Rumların önemli bir bölümü tercüman ya da diplomat olarak üst düzey devlet görevlerinde bulunmuşlardır.

18. yüzyılda aristokrat Rum aileleri Patrikhane civarında ahşap ya da kâgir villalar inşa etmeye başlamışlar, ancak yerleşim yapısı 19. yüzyılda önemli ölçüde değişmiş,

Fenerin ileri gelen aileleri semttten ayrılarak, Boğaz kıyısındaki Tarabya, Kuruçeşme veya Arnavutköy gibi köylere yerleşmişlerdir. Geride kalan memurlar, zanaatkârlar ve küçük tüccarlar, bölgede yangından sonra boşalan parsellerde inşa edilen sıra evlere yerleşmişlerdir. 19.yüzyılın sonlarında İstanbul'un Adalar, Kadıköy, Şişli gibi burjuva semtlerine doğru yaşanan ilk göç dalgasıyla nüfus yapısında köklü bir değişim başlamış fakat Fener, 1960'lı yıllara kadar bir Rum semti olarak kalmıştır. 1960'lı yıllarda Rumların kitlesel olarak ülkeden ayrılmasıyla yaşanan ikinci göç dalgasından sonra semte özellikle Karadeniz Bölgesi'nden gelen düşük gelirli bir nüfus yerleşmiştir. Bu arada, sanayileşme nedeniyle semtin karakteristik kıyı özelliği de bozulmaya başlamıştır (Anon.b, 2006).

Fener'in de dâhil olduğu Haliç'in güney kesimi, özellikle 1980 yılından sonra çok önemli fiziksel değişimlere sahne olmuştur. 1984 ile 1987 yılları arasında, Fener'deki 18.yüzyıldan kalma son taş binaların büyük bir kısmı ile Balat İskelesi'nin de bulunduğu Haliç kıyısındaki binalar, dönemin Belediye Başkanı'nın yönlendirdiği geniş ölçekli bir program çerçevesinde yıkılmış, bu uygulamadan, kıyı surlarının dışında sadece bir kaç tarihi yapı kurtulabilmiştir. Yıkılan binaların yerinde düzenlenen yeşil alanlar, aradaki yoğun taşıt yolu nedeniyle semt halkı tarafından kullanılamamakta, semt halkı hala yeşil alan sıkıntısı çekmektedir (Anon.b, 2006).

4.7.2 Balat'ın Tarihçesi

Balat özellikle İstanbul Musevileri açısından tarihi önem taşımaktadır. İstanbul'un fethinden sonra kente getirilen Makedonya Musevileri ile İspanya'dan göç edenler bu semte yerleştirilmişlerdir. Balat, burada yaşamış küçük bir Ermeni cemaatinin varlığıyla birlikte Bizans döneminden beri hep bir Musevi semti olmuştur (Anon.b, 2006).

19. yüzyıla kadar, Balat'ın dolambaçlı sokakları gemiciler, denizciler, sokak satıcıları ve hamalların toplanma mekânıydı. 1894 yılındaki depremin ve semtin yapısını derinden etkileyen yangınların ardından, semtin nüfus yapısı da büyük değişikliğe uğramıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren semtin en zengin kesimi buradan ayrılarak bugün de Hahambaşılık'ı ve önemli sinagogları da içeren Musevi kurumlarının bulunduğu Galata'ya taşınmıştır. 20. yüzyılda, özellikle İsrail devletinin kurulmasından sonra Balat nüfusunun yaklaşık dörtte biri Balat'tan ayrılmıştır. Bu dönemden sonra Balat'taki Musevi cemaat azınlık durumuna düşmüş, Karadeniz Bölgesi ve özellikle Kastamonu'dan gelen yeni göç dalgası semtin çehresini büyük ölçüde değiştirmiştir. 1960'lı yıllardan sonra semtin Musevi sakinleri ekonomik durumlarının iyileşmesiyle birlikte Şişli'ye taşınmışlardır. İş olanakları ve düşük

kiralının semte çektiği işçi nüfusu Balat'ın sosyal yapısını değiştirmiştir (Anon.b, 2006).

4.7.3 Günümüzde Fener-Balat

Günümüzde, Fener ve Balat semtleri kuzeydeki Bizans dönemi surları ile güneydeki bölgeyi çevreleyen yamaçlar arasına sıkışmış durumdadır. Haliç kıyısını izleyen ve çevre yoluna bağlanan transit yol sayesinde semte ulaşım kolaydır. Ancak, bu yoldan semtlerin algılanamaması ve araç park etme olanağının bulunmaması semtlerin çekiciliğini azaltmaktadır.

Fener ve Balat, birbirini dik açı ile kesen bir yol düzenine sahiptir. Semtlerin tipik kentsel yapısı, bölgeyi tahrip eden yangın sonrası parselasyondan kaynaklanır. Cumbalarıyla ahenkli bir görünüme sahip cepheler ve günümüzde cemaat yokluğundan dolayı bazıları kapanmış dini yapılar, bölgenin mimari karakterini belirler.

Semtlerdeki binalar bir ila dört katlıdır. Bunların yarısından fazlası 1930 öncesi yıllarda inşa edilmiş olup semtin özgün karakterini oluştururlar. 1930-1950 yılları arasında yapılan binalar ise bu mimari karakteri devam ettirmekle beraber dönemin özelliklerini de yansıtmaktadır (Anon.b, 2006).

Avrupa Birliği ve Fatih Belediyesi'nin ortaklaşa yürüttüğü "Fener ve Balat Semtlerinin Rehabilitasyon Programı**" 6 Ocak 2003 tarihinde uygulanmaya başlanmış olup ve 2006 Ekim'inde tamamlanması planlanmaktadır. Program, konut restorasyonu, sosyal rehabilitasyon, tarihi çarşının canlandırılması ve katı atık yönetimi

*Avrupa Komisyonu, Fatih Belediyesi, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ve UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu), 1997-1998 yıllarında Fener ve Balat semtlerinin rehabilitasyonu için, semtteki Fener ve Balat Derneklerinin katılımıyla bir fizibilite çalışması gerçekleştirmiştir. Bu çalışma, binaların rehabilitasyonu kadar sosyal rehabilitasyonun da desteklenmesini hedeflemekte, böylece tarihi doku içindeki konut sorununa uygulanabilir çözümler sunarak yoksul bölge sakinlerinin yaşam koşullarının geliştirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma, aynı zamanda, semt sakinlerinin aktif katılımını öngören sosyal rehabilitasyon programları için pilot uygulama olarak düşünülmektedir. Çalışma sonucunda, Balat ve Fener semtlerinin Rehabilitasyonu isimli bir rapor hazırlanmıştır. Köklerini bu fizibilite çalışmasından alan program, bu binalar arasından dört yıllık uygulama süresi ve bütçe kısıtlarıyla belirlenecek temsili sayıda binayı restore ederek semtlerin kent yapısının ve kültürel mirasının korunmasını hedeflemektedir. Program'ın esas hedefi restorasyonlardan, dolayısıyla Avrupa Birliği'nin sağladığı hibe yardımıyla öncelikle semtte uzun süredir yaşamakta olan ve gelecekte de burada yaşamayı isteyen ancak kendi olanaklarıyla yapıları iyileştirme imkânları olmayan semt sakinlerinin yararlanmasıdır. Programın, en az yapıların onarılması kadar önem taşıyan bir diğer bileşeni semtlerde yaşayan gençlere ve kadınlara hizmet vermek amacıyla bir Sosyal Merkezin kurulması ve işletilmesidir. Program'ın fiziksel çevrenin iyileştirilmesine yönelik ikinci önemli bileşeni Balat Çarşısı ve Leblebiciler Sokakları boyunca sıralı tonozlu dükkânlardan oluşan tarihi Balat Çarşısı'nın onarım ve yenileme çalışmaları ile canlandırılmasıdır. Tarihi çarşının rehabilitasyonu, hem ticaretin hem de konut alanlarının gelişmesine katkıda bulunacaktır. Program ayrıca Fatih Belediyesi ile işbirliği içinde katı atık yönetim stratejisi geliştirecek ve uygulamaya koyacaktır (Anon.c, 2006).

başlıklarıyla sıralayabileceğimiz dört değişik konuda çalışma yürütmektedir. Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyon Programı, semt halkının kararlara ve uygulamaya etkin katılımını öngörmektedir (Anon.c, 2006).

Türkiye’de, Amerika’da gerçekleştiği üzere, Fener-Balat rehabilitasyon süreci haricinde seçkinleştirmenin kolektif olarak planlanmış bir şekilde ortaya çıkmadığı görülür. Fener-Balat’ta gerçekleşen seçkinleşme sürecinin sağlayacağı bir başarı, benzer bir rehabilitasyon programının Zeyrak, Süleymaniye, Yenikapı ve Haliç gibi harap durumda olan semtlerde benzer çalışmaların başlamasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Kadir Has Üniversitesi Cibali Kampüsü 2002’de eğitim öğretime başlaması ile bölge daha da canlanmaya başlamış, sanat galerileri, restoran ve cafelerde artmıştır.

4.8 Cihangir’de Seçkinleştirme

1960’larda başlayan Taksim ve Beyoğlu’ndaki bozunmaya paralel olarak Cihangir de kötüleşmiş, bakımsızlaşmıştır. 1980’lerde semtin kamuya açık biricik yeşil alanı olan Cihangir Parkı kaldırılarak, yerine bir beton yığını halinde kapalı otopark yapılmıştır. Semt sakinlerinin, öğrencilerin ve kentin çeşitli semtlerinden müdavimlerin sevdikleri, Lenger Sokak’taki denize nazır Ege Aile Bahçesi başka bir müdavim grubuna açık gece kulübüne dönüştürülmüştür. Semtin Salıpazarı’na inen yamaçlarında kamuya kapalı ama iskân dışı kalmış bazı yeşil alanlar olmasına rağmen semtte yoğun bir konutlaşma görülmektedir.

Şehrin kültürel merkezi İstiklal Caddesi’ne yakınlığı, boğazı gören manzara noktalarında konumlanma gibi bir dizi özelliğe sahip olan Cihangir’de, 80’li yılların sonlarına doğru seçkinleşmenin ilk belirtileri görülmektedir. Cihangir’i bir önceki bölümde bahsedilen sebeplerle terk eden kişilerin, 1990’ların başında İstiklal Caddesi’nin trafiğe kapatılarak kentin kültür-sanat aksı halini alması ile semte geri dönüş yaptıkları gözlemlenmektedir. İstiklal Caddesi’ne yakınlığı, sahip olduğu mimari doku ve boğaz manzarası, aydın ve entelektüel kesimin semti yeniden keşfetmesini sağlar. 1990’lı yıllarda yabancı dilde eğitim veren okulların açılması ve yabancı sermayenin İstanbul’a gelmeye başlaması ile yabancı kökenli kimselerin de yaşamak için Cihangir’i tercih ettikleri görülür. Geçmişten bu yana semtte var olan yabancıların sayılarının artması ile eskimiş binalar yenilenmiş, bazıları ise yıkılarak yerlerine son derece lüks yenileri inşa edilmiştir. Bu dönemde başlayan Amerikan Doları üzerinden kiraya verme tutumu günümüzde de devam etmektedir. Emlakçilerde birçok ilan yabancı dillerde verildiği de gözlemlenmektedir.

Cihangir'in seçkinleşme süreci içindeki dönüm noktalarından bir tanesi de, 1990'ların ortalarında semtte bulunan fuhuş bölgelerinin temizlenmesidir. Sormagir, Pürtelâş ve Ülker Sokaklarında bulunan transseksüel ve travestiler bir gecede polis operasyonlarıyla yerlerinden edilmişlerdir. Cihangir'de yaşayıp televizyon kanallarında ya da medya da çalışan ve bu durumdan rahatsız olduklarını dile getiren güçlü kimselerin baskıları sonucu yapılan bu çalışma Cihangir'i seçkinleştirirken, bölgedeki travesti ve transseksüellerin kent içerisinde yer değiştirmelerine sebep olmuştur. Seçkinleştirme gerçekleşirken bölgedeki nüfusun söz sahibi olmalarının, süreci olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Fuhuş alanlarının başka semtlerde oluşması sebebiyle, çözümlerin Cihangir için kalıcı ama İstanbul için geçici olduğu söylenebilir.

Cihangir'de seçkinleştirmenin 90'ların ortasına doğru inanılmaz bir hız kazandığı ve günümüzde neredeyse tüm mahallenin seçkinleştiği görülmektedir. İstanbul'da seçkinleştirmenin en hızlı ve en geniş ölçekte görüldüğü semt Cihangir'dir. Süreç içindeki ilk seçkinleştiricilerse; aydınlar, entelektüeller ve yabancılardır.

Cihangir'in hızlı seçkinleşmesindeki önemli bir etken olarak, hep bir konut bölgesi olarak kalmış olması, sokakların arabaların dolaşımı için uygun olması, daha geç dönemde inşa edilen böylece daha az bozulmaya maruz kalmış yapı stoku, Taksim meydanı ve İstiklal Caddesi'nin en canlı olduğu noktalara yakın oluşu rol oynamıştır.

4.8.1 Cihangir'deki Toplumsal Yapı

Seçkinleştirme fiziksel yenileşmenin yanı sıra toplumsal bir değişimi de içeren bir süreçtir. Bu bağlamda mekânsal etkileri bir sonraki bölümde ele alınacak bölgenin, güncel nüfus istatistiklerine bakılarak, kullanıcı karakteristikleri ve sosyo-demografik özellikleri irdelenecektir.

Tablo 4.2 incelendiği zaman Cihangir mahallesinde kadın-erkek nüfusun hemen hemen eşit olduğu görülmektedir. Geçmişte yaşayan azınlık grupların çoğunun, bölgeyi terk etmiş oldukları da aynı tabloda yer almaktadır. Günümüzde Cihangir Mahallesi'nde ki nüfusun %92'sinin dini İslam'dır. Tarihsel ve kültürel kökenlere bakıldığında, İslam dininin yüzde olarak bu kadar fazla olması doğal olmakla birlikte, bu verinin ne kadar doğru olduğu tartışılabilir. Türkiye'de yaşayan ve farklı bir dini ya da inancı/inançsızlığı benimsemiş kimselerin tercihleri, nüfus istatistikleri yapılırken göz ardı edilebilmektedir. Musevi ve Hıristiyan oranlarının bu kadar düşük olması, bir önceki bölümde ele alınan tarihsel olaylar sonucu, bölgeden göç etmek zorunda kalan azınlıklara bağlanabilir.

Cihangir Mahallesi'ndeki nüfus kompozisyonu içerisinde yalnız yaşayan insanlar %59 oranla, evlilerden daha fazladır. Yaşar, Radikal Gazetesinin 2005

Tablo 4.2: Cihangir Mahallesi'nin Nüfus İstatistiği

Gruplar	Seçenekler	Nüfus	Yüzdesi
Cinsiyet	Erkek	2,273	49.89
	Kadın	2,283	50.11
Medeni Hali	Bekar	2,447	54
	Evli	1,857	41
	Dul	172	4
	Boşanmış	54	1
Din	İslam	4,120.00	92.39
	Hıristiyan	338	7.42
	Musevi	9	0.2
Tahsil	Yok	74	2
	Okur/yazar	528	12
	İlkokul	750	17
	Ortaokul	413	9
	Lise	893	20
	Üniversite	1,683	37
	Yüksek	174	4

yılının Ocak ayında 'Yalnızlık Çağı' başlığı altında, 6 dizi olarak yayınlanan yazısında, Cihangir'i 'yalnızlar cumhuriyeti' olarak tanımlamıştır. Cihangir'de yalnızlığın bir istisna değil kaide olduğunu vurgulayan Yaşar, kadın veya erkek, kimin evine hangi saatte kimin girdiğinin herhangi bir sorun oluşturmadığı, bu nedenle hayatına müdahale edilmesini istemeyen yalnızların tercih ettiği semtin, kültür, sanat ve eğlence ortamına yakınlığının bu tercihlerde rol oynadığını belirtmiştir.

Le Nouvel Observateur dergisinin yaptığı bir araştırmaya göre, hayatlarında sorumluluk, uyum sağlama gibi zorunluluklar istemeyen çoğu başarılı ve aile kurma beklentisi olmayan yalnızların sayısı günden güne artmaktadır. Dergiye göre sadece Fransa'da yalnızların sayıları 14 milyonu bulmaktadır. Devler İstatistik Enstitüsü'nün 1990 verilerine göre Türkiye'de tek kişinin yaşadığı hane sayısı 503.830'dur. Bu rakam 2000 yılında artarak 600 bine ulaşmıştır. Sayının 2005 yılında 766 bin, 2010 yılında 880 bin, 2025'te 1 milyon 340 bine ulaşacağı tahmin edilmektedir. İstanbul'da bulunan 1 milyon 664 bin 821 haneden 95 bin 10'unda 'tek kişi' yaşamaktadır (Yaşar, 2005).

Psikolog Ayhan Akça'ya göre küreselleşme, insanlara nasıl yaşanması gerektiğini söylemektedir. Akça, birlikteliğin değil, bireyin esas olduğunu küreselleşme politikalarında kişilerin tüketici ve pazar olarak görüldüğünü belirtmektedir (2005, Radikal Gazetesi).

Yalnız yaşamı tercih eden insanların sayıca fazla olduğu bölgede yaşayan nüfusun tahsil durumlarına bakıldığında, üniversite ve üzerinde eğitim görmüşlerin oranlarının %41 olduğu görülmektedir. Semtte eğitim seviyesi yüksek ve kültürlü

kişilerin oturduğu bu verilere dayanarak söylenebilir. Lise ve üzerinde eğitim sahibi olanlar bölgedeki nüfusun yarısından fazladır. Bu eğitilmiş ve bilinçli kesimin seçkinleşirmenin oluşumunda etkin rol oynadığı kanısına varmak mümkündür.

4.9 Sonuç

İstanbul'daki seçkinleşirme süreci Batı'daki örneklerle karşılaştırıldığında daha uzun vadeli ve belirsiz bir yol izlemektedir (Perouse, 2003). Semtlerde yaşanan sürecin ortaya çıkışı ve hızı farklı olsada, seçkinleşirme yaşayan tüm semtlerin benzer özellikleri de mevcuttur. Hemen hemen çoğu bölgede, eskiden azınlıkların yaşadığı bilinmektedir. Konut tipleri ise 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarından kalmış sıra evler ya da apartmanlardır. Bu bölgelerin sahil şeridinde olmaları ya da boğaz manzarasına sahiplik etmeleri de fiziksel açıdan benzer olup, seçkinleşirmenin yapısal açıdan İstanbul semtlerinde çok farklı olmadığı görülmektedir.

Behar ve Perouse, İstanbul'a özgü bir *gentrification* modelinden bahsederlerken, bu modeli mikro-seçkinleşirme olarak açıklarlar ve bu seçkinleşirmenin bazen sadece apartman ölçeğinde gözlenebilen bir olgu olduğundan bahsederler. Doğan apartmanı, Arif Paşa Apartmanı ve Gözüm apartmanındaki sürecin İstanbul'da gerçekleşen seçkinleşirmenin epeyce küçük bir ölçekteki yansıması olarak görürler. Cihangir içinse manzaralı katlara yoğunlaşan "dikey ve kesitli *gentrification*" varlığından bahsederler (2003). Cihangir'de apartman ölçeğinde seçkinleşirmeye Rizzo Apartmanı örnek verilebilir. Rizzo Apartmanı detaylı olarak seçkinleşirmenin mekânsal etkileri bölümünde incelenecektir.

Seçkinleşirmenin tarihi yarımada sadece Fener-Balat bölgesinde adının geçmesini Perouse başka bir görüşle açıklar. Tarihi yarımada'nın tarih bakımından diğer tüm semtlerden daha birikimli olmasına rağmen sürece uğrayan ya da Fener-Balat'ta karşımıza çıktığı gibi seçilen tüm semtlerin istisnasız olarak geçmişte azınlıkların yaşadığı semtler olduğunu belirten Perouse, bu noktada gayri-müslim kimliğinin, üst ve orta üst sınıflara (seçkinleşiricilere) daha evrensel, cazip ve seçkin gelmesinden bahseder (Perouse, 2003). Bu konu seçkinleşiricilerin tercihleri açısından düşündürücüdür.

Seçkinleşirmenin gerçekleştiği semtlere bakıldığında seçkinleşiricilerin kentte kozmopolit izler aradığını söylemek mümkündür. Bunun bir adım ötesinde mahalle aidiyeti kavramı yer alır. Bu mahalle aidiyeti denen kavram Kuzguncuk'ta İlyas Bostanı, Arnavutköy'de 3. Köprüye karşı olanların yaptığı çalışmalar, Cihangir'deki park gibi sahip çıkılabilecek somut değerleri de beraberinde getirmektedir. Perouse'ye göre seçkinleşirme bazen bir "biz bize yaşam" olarak ta

görülebilmektedir. Bu süreç Cihangir'de cemaatleşme olgusunu beraberinde getirmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında Cihangir'de yaşamın, kentin çeperlerindeki güvenli sitelerde ya da genelde kent merkezinde konumlanan rezidanslardaki yaşamdan farkı yok denebilir (2003).

BÖLÜM 5: CİHANGİR'DE SEÇKİNLEŞTİRMENİN MEKÂNSAL ETKİLERİ

Bu bölümde Seçkinleşme süreci boyunca Cihangir'in değişen kimliği farklı ölçeklerde incelenecektir. Semtin fiziksel dokusundaki değişime genel bir bakış açısı ile bakılacak, sonrasında belli birimlere daha ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir. Beyoğlu Belediyesi'nin ve Cihangir Güzelleştirme Derneği'nin çalışmalarından örnekler verilerek bu iki kurumun seçkinleştirmeyi ne denli etkilediği görülecektir. Semtte bir tanesini Beyoğlu Belediyesi'nin yapmış olduğu iki sokak projesine de yine seçkinleşme sürecini etkilediği için değinilecektir. Sokak ölçeğindeki bu yenileme çalışmalarından sonra bina ölçeğindeki değişim ve dönüşümlere farklı örnekler verilerek, sürecin mekansal etkileri ortaya çıkarılacaktır.

5.1 Beyoğlu Belediyesi'nin Seçkinleşme Sürecine Etkileri

Beyoğlu Belediyesi ile yapmış olduğumuz görüşmeler sonucu, ilçe genelinde birçok önemli aksta belediyenin yenileme çalışmaları yapmakta olduğunu görülmüştür. Son dönemlerde Talimhane Bölgesi'nin yayalaştırılması ve İstiklal Caddesi'nin yenilenmesi üzerine konuştuğumuz Gençel, Talimhane Bölgesi'nin yayalaştırılması ile otellerin doluluk oranlarının %20'lerden %90'lara kadar çıktığını ve fiyatlarını da ikiye katladığını söylemiştir (Kurthan Gençel ile 23.03.2006 tarihinde yapılan görüşme). İstanbul için her zaman bir çekim merkezi olmuş olan İstiklal Caddesi'nin yeniden ele alınarak zemin kaplamasının değiştirilmesi, yayalara engel olmaması için cadde üzerindeki ağaçların bir başka alana naklettilmesi, bakımsız binalara gerekli müdahalelerin yapılması ile caddenin fiziksel kalitesinin artırılmasının hedeflendiğini belirten Gençel, yaptıkları çalışmaların sadece bu cadde ile sınırlı olmadığını da belirtmiştir. Tez kapsamında alan olarak Cihangir'e odaklandığımız için Beyoğlu Belediyesi'nin özellikle bu bölgeyi etkileyen çalışmalarına yer verilecektir. Bu çalışmalar İstiklal Caddesi, Sıraselviler Caddesi ve Boğazkesen'deki yenileme çalışmaları kapsayacaktır. Beyoğlu'ndaki çalışmalar Ek A'da gösterilmiştir. Beyoğlu Belediyesi Nisan 2006 tarihi itibarıyla, 20'ye yakın caddede çalışmalarını sürdürmektedir. Gümüşsuyu Caddesi, Sıraselviler Caddesi, Tarlabası Bulvarı, Boğazkesen Caddesi, Defterdar Yokuşu, Şişhane Meydanı, Yeni Çarşı Caddesi,

Mete Caddesi, Bahriye Caddesi, Bankalar Caddesi, Ömer Hayyam Caddesi çalışma yapılan ve devam eden bölgelerden bazılarıdır.

Sıraselviler Caddesi Cihangir'i Taksim'e bağladığı için semt için önemli bir caddedir. Bu cadde üzerinde bir tanesi özel olmak üzere iki tane hastane, bir özel üniversite ile güzel sanatlar merkezi, çok sayıda otel ve eğlence merkezi yer alır. Cihangir'e ulaşım Taksim'den özel araç, taksi ya da yaya olarak mümkündür. Eskiden İETT'nin Mecidiyeköy-Cihangir güzergâhlı bir seferi olsa da son 5 yıldır, bu yöne pek rağbet olmaması nedeni ile sefer kaldırılmıştır. Bunda şüphesiz otobüsün geçmesi gereken yolların dar oluşu ve çoğu zaman trafiğin kilitlenmesine yol açması ile metronun açılmasının etkisi büyüktür. Belediyenin bu cadde üzerinde yaptığı yenileme çalışmaları Cihangir'deki seçkinleşme sürecini olumlu yönde etkilemektedir.

Bağzkesen Yokuşu olarak ta bilinen Boğazkesen Caddesi Cihangir'in sahil hattı olan Meclis-i Mebussan Caddesi'ni Tarlabası Bulvarı'na bağladığı için burada yapılan çalışmalar da önemlidir. İtalyan yokuşu olarak ta bilinen Defterdar Yokuşu'nda başlayacağı söylenen yenileme çalışmalarının Cihangir'in Kılıçalipaşa Mahallesi sınırları içinde kalan bölgelerinde seçkinleşme sürecini hızlandıracağı söylenebilir. Nitekim Cihangir Mahallesi'nde sürecin etkileri Kılıçalipaşa Mahallesi'ne göre daha net görülmektedir. Bunda Cihangir Mahallesi Muhtarı Sündüs Ulamanın çalışmalarının etkisi büyüktür. Ulaman, Cihangir Mahallesi sınırlarında bazı sokaklara kamera yerleştireceklerini ve semtlinin büyük korkusu haline gelen kapkaç, hırsızlık gibi olayların üstesinden bu şekilde gelebileceklerini belirtmiştir. Şu anda üzerinde konuşulup tartışıldığı söylenen bu proje uygulandığı zaman Cihangir daha güvenli bir semt haline gelecektir. Bu projenin düşünülmesi dahi bu bölgede bir tür seçkinleştirmenin görüldüğünü göstermektedir. Oba Sokak'ta oturduğu için Beyoğlu Belediyesi'nin "Güzel Beyoğlu Projesi" adı altında başlattığı çalışmalarda, pilot bölge olarak bu sokağın seçildiğini belirten Ulaman, daha sonra mahallenin diğer sokaklarında da aynı çalışmaların birbirini izlediğini belirtir. Ulaman'a göre, Cihangir'in daha seçkin bir semt haline gelmesinde ki en büyük etken, travestilerin ve hayat kadınlarının bu bölgeden çıkartılmasında yatmaktadır. Ulaman, bu tarz yaşamları seçmiş olanların Cihangir'de yaşamalarını istemediğini ve çok fazla sayıda tehdit almasına rağmen kiracı olarak ta mahallede travestilerin kalmasını engellediğini belirtmektedir. Bu davranışının birçok semtli tarafından desteklendiğini de dile getirmektedir. Ulaman'ın aktardığı ve seçkinleşme sürecinin bir parçası olarak görebileceğimiz projeler şöyle sıralanabilir:

Cihangir Caddesi'nin düzenlenmesi, Otopark Çetelerinin burada barınmasının engellenmesi,

Başkurt Sokağı'nın zemin kaplamasının yenilenmesi,

Akyol Caddesi'nin ortadan ikiye ayrılarak trafiğin daha rahat bir şekilde akmasının sağlanması,

Belirlenecek bazı sokaklara güvenlik kameraları yerleştirilerek, hırsızlığın ve kap-kaç olaylarının önüne geçilmesi,

Cihangir Mahallesi'ndeki tüm sokaklara aydınlatma elamanlarının yerleştirilmesi,

Cihangir Caddesi üzerinde biri kapalı ikisi açık üç tane otopark mevcuttur. Ancak bu sayının dahi yetersiz kalması sonucu yola park eden araçlardan da yasadışı olarak para talep edildiği görülmektedir. Çift sıra park edilen araçlar nedeni ile trafik kesintiye uğramakta ve çirkin bir görüntü oluşmaktadır. Çift sıra park problemi Akyol Caddesi'nde de sık görülür. Tez kapsamında bu cadde incelediğimiz bölümün dışında kalsa da burada yapılacak bir yenileme çalışması, ele aldığımız alanı da olumlu yönde etkileyecektir. Bu caddeyi ortasından ayırmak, geliş ve gidiş yönünde çift sıra parkı engelleyeceği için hem trafik daha rahat akacak hem de çıkan kavgalarla huzuru bozulan semtli artık rahatsız olmayacaktır.

Şekil 5.1: Cihangir Caddesi'nin günümüzdeki durumu

Cihangir Mahallesi Muhtarı Ulamanın belirttiği çalışmalardan sonuncusu Mart ayında uygulanmıştır. Öncelikle Oba Sokak'a yerleştirilen aydınlatma elemanları, artık diğer sokakları da aydınlatacaktır.

Görüldüğü gibi Beyoğlu Belediyesi'nin Cihangir'de ve yakın çevrede yaptığı ve yapmakta olduğu birçok çalışma mevcuttur. Bunlar seçkinleştirmenin Cihangir'de daha net bir şekilde algılanmasını sağlar. Devam eden çalışmalara baktığımız

Şekil 5.2: Oba Sokak'taki aydınlatma elemanları (solda) ve Kumrulu Sokak'a 2006 Mart ayında yerleştirilen aydınlatma elemanı

zaman Cihangir'deki seçkinleşme sürecinin devam etmekte olduğu söylenebilir. Belediye ile sıcak ilişkileri bulunan Cihangir Mahallesi Muhtarlığı'nın da yapmak istediği çalışmaların süreci pozitif yönde etkileyeceği kanısına varılabilir.

5.2 Cihangir'i Güzelleştirme Derneği ve Çalışmaları

1995 yılının Mart ayında Cihangir Parkı sorununun çözümlenmesi için kurulmuş ve o günden beri gerek semt içinde gerekse semt dışında çalışmalarını yürütmektedir. Kuruluşundan bu yana dernekte çalışan ve başkanlık yapan Tülay Konur, derneğin yaptığı tüm çalışmaların bir kopyasının dernekte mevcut olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmalara baktığımızda derneğin genel olarak faaliyetlerini Cihangir merkezli sürdürse de, İstanbul'daki diğer çalışmalarda da adına sık sık rastlandığı görülmektedir. Konur'dan başkanlığı devralan Selçuk Erdoğan, derneğin son zamanlarda semt dışındaki faaliyetlerde adının fazlaca duyulmasından duyduğu rahatsızlığı belirtmekte ve derneğin çalışmalarında Cihangir'in yeniden ana hedef olacağını söylemektedir. Derneğin yaptığı sayısız çalışmalardan en önemlileri şöyle sıralanabilir.

Cihangir Parkı ve Merdivenli Yol Revizyon Projesi

Deprem Rehberi

Cihangir Şenliği

5.2.1 Cihangir Parkı'nın Tarihçesi ve C.G.D.'nin Cihangir Parkı ve Merdivenli Yol Revizyon Projesi

Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul Belediyesi'ne çocuk parkı olmak üzere bağışlanmış bir arsa olan Cihangir Parkı 3000 m²'ye yakın bir alanı kapsar. Bağışı yapan kişi o yıllarda Cihangir'de çok sayıda gayrimenkulü bulunan, Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilen demiryolları projesinin müteahhidi Nuri Demirağ'dır. Parkın ilk dönemlerinde içinde çay bahçesi ve yazlık bir sinema olduğu belirtilir. Park, 1953 yılında zamanın valisi Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay tarafından yeniden düzenlenmiş, bir açılış yapılmış, çok sayıda yetişmiş ağacın olduğu bu yeşil alan uzun süre bakımlı ve örnek bir park olarak hizmet vermiştir. Şartlı park bağışı olmasına karşın 1983 yılında kat otoparkı yapılmak üzere ağaçlar kesilerek yeşil alan yok edilmiş ve otoparkın üzerine bir set-park kondurulmuştur. Nuri Demirağ'ın o yıllarda halen Cihangir'de oturmakta olan çocukları işlemlere itiraz etmişler ancak bir sonuç alınamamıştır. Kısa zaman içinde tahrip olan, pisliği, bakımsızlığı ve kullanımı dolayısıyla emniyet sorunları gündeme gelmiş bu alanla ilgili rahatsızlıklar giderek artmış, semt sakinleri Belediyenin değişik birimlerine müracaatlarda bulunmuşlar ancak bir sonuç alamayınca aralarında birleşerek seslerini daha etkili duyurabilmek için Mart 1995 tarihinde Cihangir Güzelleştirme Derneği'ni kurmuşlardır. Derneğin kuruluş nedeni olan bu sorunun çözümüne yönelik, projesi mimar Onur Özsoy tarafından çizilen bir park projesi hazırlanmış ve dönemin Beyoğlu Belediye Başkanı Nusret Bayraktar'a götürülerek bir işbirliği ile parkın düzenlenmesi teklif edilmiştir. Belediyeden malzeme ve işçi desteği alınmış, oyun grupları, su tesisatı, elektrik düzeni, çevresinin demir parmaklıklarla çevrilmesi, spor salonunun demir aksamı ve örtülmesi dernekçe karşılanmıştır. Mayıs 1995 tarihinde başlayan çalışmalar 25 Ekimde sona ermiş, dönemin İ.B.B Başkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın da katılımı ile Cihangir Parkı değişik fonksiyonlarıyla semtin hizmetine girmiş ve o tarihte mahalli idare ile bir STK'nın işbirliğine ilk örneği oluşturan bu proje Cumhuriyetin 75. Yılı için hazırlanan "En İyi Kentsel Uygulamalar" seçkisinde ilk on içinde yer almıştır. C.G.D. o günden beri park ile yoğun ilgisini devam ettirmektedir. Her yıl yapılan şenliklerin büyük bir bölümü parkta gerçekleşmekte, konserler, tiyatro ve film gösterileri, çocuk etkinlikleri düzenlenmektedir. 1999 yılı Cihangir Şenliğinde Heykeltıraş İnyet Türkoğlu parka 2 adet heykel hediye etmiş, açılış dönemin Beyoğlu Belediye Başkanı Kadir Topbaş tarafından yapılmıştır.

Ancak aradan geçen on yıl gibi bir süre, parkın bazı konularda ihtiyaçlara cevap veremez duruma gelmesine neden olunca, özellikle çocuk sahibi aileler duruma bir çözüm getirmek üzere C.G.D. bünyesinde ardi ardına yaptıkları toplantılar sonucu

yeni, çağdaş, çocukların ihtiyaçlarını göz önüne alan ve çocuk sağlığı açısından güvenli bir ortam oluşturacak bir yenileme planı hazırlamaya karar verdiler. Mimar Bereket Uluşahin'in mimari katkılarıyla hazırlanan yeni yenilenme planına göre dünyada ve Türkiye'de gelişen yeni oyun parkı tasarımlarına yer veren, küçük çocuklarla büyük çocukların oyun alanlarını ayırarak iki taraf için de daha güvenli ve özgür alanlar yaratan, mahalledeki sanatçı katılımıyla çocuklara yönelik işlevsel sanat tasarımlarına yer veren, estetik kaygısı güdülmüş, spor alanlarının köpek gezdirme alanı olmaktan çıkarılarak kullanılır, köpek gezinti alanının ise uygun koşullarda yeniden düzenlenerek parkın diğer bölümlerinden bağımsız hale getirildiği, parkın içinde beslenen ve insan sağlığını tehdit eden kedilerin yeni bir projeye Roma Bahçesine taşındığı, yürüme yolları, amfiteatr ve park mobilyalarının elden geçirildiği ya da yenilendiği, ağaçlandırma ve yeşillendirmenin yeniden ele alındığı ve bitişiğinde bulunan aslında park arsasına dahil olan merdivenlerin yeniden düzenlendiği bir park yaratmak amaçlanmıştır.

Şekil 5.3: Cihangir Parkı'nın 1983 yılında kat otoparkı yapılmadan önceki halleri

Kasım 2004'te başlayan çalışmalar, Mayıs 2005 tarihinde bitirilmiş ve parkın açılışı geleneksel şenlikle aynı tarihte yapılmıştır. Toplam 3000 m2 büyüklüğündeki parkta;

- 0-4 Yaş Grubu Çocuk Oyun Alanı,
- 4-12 Yaş Grubu Çocuk Oyun Alanı,
- Engelli Çocuklar İçin Çocuk Oyun Birimleri,
- Spor Alanı,
- Evcil Hayvan Gezinti Alanı,
- Yürüme Yolları,
- Oturma Alanları, Pergola,
- Amfi Tiyatro Birimleri bulunmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin öncülüğünde, C.G.D., gönüllü mahalle sakinleri ve sanatçıların katılımıyla örnek bir işbirliği ile hayata geçirilen Cihangir Parkı Projesi, içinde bulunan fonksiyon alanları kadar, dış duvarındaki seramik-tuğla çalışması ve çocuk giriş kapısı ile kendine has özellikler gösterir.

Şekil 5.6: Cihangir Parkı Girişi'nin eski hali ile çalışmalarından sonraki güncel durumu

5.2.2 Deprem Rehberi

C.G.D. AKUT'un danışmanlığıyla depreme karşı "Acil Durumlar İçin Cihangir Rehberi" adı altında bir kitapçık hazırlanmıştır (Bakınız Ek B). Üç aylık bir çalışma süreci sonucu ortaya çıkan broşürün tasarımı Mimar Sinan Üniversitesi Grafik Bölümü'nce yapılmış, Sayısal Grafik firması yine broşürde yer alan semt planının hazırlanmasına yardımcı olmuş ve toplanan bilgilerin bilgisayar ortamına taşınmasını sağlamış. AKUT ise dernekle deprem konusunda çalışmalar yaparak eldeki bilgilerin güvenilirliğini belirlemiştir. Beyoğlu Belediyesi de bütün bu çalışmaların karşılığında 10 bin adet broşürün basımını üstlenerek derneğe önemli maddi katkıda bulunmuş. Dernek üyeleri, bugünlerde broşürlerin 10 bin haneye dağıtılması işiyle ilgilenmişler. Ayrıca broşürler muhtarlık, kafeler, restoranlara da bırakılarak semtliye ulaşımı sağlanmıştır.

Hazırlanan rehber, deprem öncesi alınması gereken tedbirlerden deprem sırasında yapılması gerekenlere, kurtarma-kurtulma çalışmalarından deprem sonrası yapılması gerekenlere kadar pek çok bilgiyi içeriyor. Deprem dışında Cihangir'i tehdit eden tehlikelere yer verilen rehberde, Cihangir haritası üzerinde deprem sonrasında oluşturulacak kriz merkezlerinin ve toplanma noktalarının yerleri belirtilmiştir.

5.2.3 Cihangir Şenliği

Cihangir Şenliği, 1998 yılından beri C.G.D. tarafından her yıl düzenli olarak gerçekleştiriliyor. 2005 yılındaki şenlik pek çok sanatçı uzman ve kurumun gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca o sene Avrupa'daki birçok kentin vazgeçilmezi durumuna gelen, yiyecek-içecek, el sanatları, antika ve ikinci el eşya gibi ürünlerin sunulabileceği Bit Pazarı da kurulmuştur. Heidelberg Halk Girişimi'nin katılımı ile uluslararası bir boyut kazanan organizasyon Haziran ayında ardı ardına 3 gün sürmüş ve bir mahalle şenliğinin boyutlarını aşarak, mini bir festivale dönüşmüştür. Program mekân olarak Cihangir Parkı merkez olmak üzere, semtin meydanlarına, sokaklarına ve dükkânlarına yayılmıştır. Programın içeriğinde konserler, sergiler, film gösterimleri, çocuk ve genç etkinlikleri, bitpazarı, tiyatro oyunları, performanslar, söyleşiler ve kent-kültür gezileri yer almıştır.

Cihangir'in İstanbul'da özerk bir bölge, bir cumhuriyet şeklide kabul edilmesinin arkasında yatan en önemli nedenlerden biri sakinlerinin semti sahiplenmesi denilebilir. C.G.D.'nin çalışmaları ve her sene gerçekleştirdiği şenlikler bunun bir göstergesi olarak gösterilebilir.

5.3 Sokak Ölçeğinde Seçkinleştirme

Cihangir'de gerçekleştirilen iki sokak projesinin seçkinleştirmeyi tetiklediği söylenebilir. Bunlardan ilki Beyoğlu Belediyesi'nin "Güzel Beyoğlu Projesi" projesi kapsamında Cihangir'de pilot bölge olarak seçtiği "Oba Sokak" projesi; bir diğeri ise sivil kaynaklı bir çalışma olan Havyar Sokak projesidir.

5.3.1 Güzel Beyoğlu Projesi ve Oba Sokak

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin katkısıyla, Mimar Sinan Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Restorasyon Bölümü ve Beyoğlu Belediyesi tarafından 2001 yılında başlatılan "Güzel Beyoğlu Projesi", ilk çalışmalarını İstiklal Caddesi üzerinde yapmaya başlamıştır. O günlerde İstiklal Caddesi'nde görülen durum hiçte iç açıcı değilmiş. Harap görünümde olan eski apartmanların, yapıldıkları günden bu yana boya ve temizlik yüzü görmedikleri dış cepheleri çamur rengi bir tabakayla kaplı olduğundan, binaların hiçbirinin orijinal rengini tespit etmek mümkün olamamış. Ara sokaklar daha da vahim bir haldeymiş. Küçük ve Büyükparmakkapı sokakları, İmam Adnan Sokak, Bekâr Sokak, Mis Sokak sanki savaştan çıkmış bir vaziyetleermiş. Arka sokaktaki binalara bakıldığında birçokunun işgalcilerin elinde olduğu, kimisinin

yangın tehlikesi atlattığı ya da çökmüş durumda olduğu görülmekteymiş.
Türkiye'nin Batılılaşma ve modernleşme tarihinin birer tanığı olan bu binaların

Şekil 5.7: Oba Sokak

korunması için hiçbir somut proje o güne kadar yapılmamıştır. Proje fikrini dillendiren ilk kişi Beyoğlu Güzelleştirme Derneği eski başkanı Vitali Hakko olmuş. Dönemin Belediye Başkanı Kadir Topbaş, 1 sene kadar üniversite ve sivil toplum kuruluşları ile görüş alışverişi yaptıktan neredeyse 40 yıldır uygulanan Venedik Tüzüğü'nü* bölgede uygulamaya karar verilmiş. Oluşturulan bir mimari-kentsel tasarım ofisinde hazırlanan projeler, 6 etap olarak programlanmıştır. Sırasıyla İstiklal Caddesi, Sıraselviler, Tarlabası, Büyük Hendek, İnönü ve Meşrutiyet Caddeleri. Projelerin uygulama safhası da titizlikle yürütülmüş. Son zamanlarda rasgele yapılan restorasyonlarda ortaya çıkan renk kargaşası doğmaması için, Beyoğlu'nun eski renkleri üzerine yoğunlaşan uzmanlar bir renk skalası oluşturmuşlar. Malzeme kullanımına da ayrıca özen gösterilmiş. Tüm binaların dış cephelerinden birer parça örnek alan uzmanlar, bu örnekleri Anıtlar Kurulu Konservasyon Müdürlüğü laboratuvarına götürmüşler ve laboratuvar bunları analiz ederek kullanılacak malzemelerle ilgili bir kılavuz oluşturup Beyoğlu Belediyesi'ne vermiş. Dış cephe yenilenirken hangi binada kumlama, hangisinde tazyikli sıcak ya da soğuk su, hangisinde taralama metodu kullanılacağı kılavuzda açıkça belirtilmiş. Ayrıca onarımlar esnasında dış cepheye kaplanan güvenlik örtüsünde, dış kısmında binanın ne hale geleceğini gösteren restorasyon projesinin cephe çizimi yer alan ince kafesli şeffaf çadır bezi kullanılmış. Tüm binalardan klimalar sökülerek, reklâm tabelaları çıkarılmış. Yeni tabelaların, binaların özelliklerine uygun olarak çizilmiş ahşap ya da pirinç malzeme üzerine yazılması şartı getirilmiş. Belediye mülk sahiplerine, fphotoshop sistemiyle ortaya çıkardığı binaların orijinal görüntülerinin bir kopyasını vererek yapılacak uygulamaların buna göre yapılmasını istemiş.

İstiklal Caddesi üzerindeki düzenlemeler halen takip altındadır. Son yapılan çalışma İstiklal ve Sıraselviler Caddesi girişlerindeki 17 dükkânın özellikle ön cephelerinde yapılan değişikliklerle tarihi binalara uyumunun sağlanmasıdır. Bugünlerde çalışmalar Balık Pazarı'na yoğunlaşmış ve devam etmektedir.

"Güzel Beyoğlu Projesi" İstiklal Caddesi ile başlamış ve proje ekibi zamanla ara sokaklara yönelmiştir. İlk olarak İstiklal Caddesi'ne açılan Mis Sokak ile Cihangir'de bulunan Oba Sokak yenilenmiştir. Oba Sokak konut ağırlıklı olduğu için, daha çok yayaların kolayca geçebileceği bir tasarım yapılmıştır. Kaldırım düzeni ağaç ve

* Kültür varlıklarının korunması ve restorasyonuna ilişkin temel uluslararası belge olan Venedik Tüzüğü 1964'te şekillenmiştir. Önce Avrupa'da daha sonra UNESCO kanalıyla tüm dünyada uygulanan bu belgenin önerdiği yöntemler, Venedik, Barcelona, Milano, Bologna, Selanik, Floransa ve son olarak Bulgaristan'daki Filibe'de başarıyla hayata geçirilmiştir. Tüzüğe göre uzmanlar, yerel yönetim ve sivil toplum temsilcilerinden bir üst kurul oluşturuluyor. Kentin rehabilite edilmek istenen alanıyla ilgili tüm bürokratik kademeler geçici olarak bu üst örgüte bağlanıyor. Böylece projelerin bürokrasi dolambacında kaybolması ve işlerin gecikmesi engelleniyor.

çiçeklerle donatılmış, trafik tek yönlü olarak yeniden düzenlenmiştir. Sokakta araçların hız yapmasını önlemek için yapılan birçok kasis kaldırılarak yerine şaşırtma sistemi konulmuştur. Artık yarısına kadar belirli bir simetride akan sokak yumuşak bir kıvrımla başka bir simetriye geçmektedir. Kıvrımın başladığı noktalardan kazanılan boşlulara ağaç ve çiçek ekilmiş, bir diğer cebe ise kare oyun şeması eklenmiştir.

Cihangir'deki diğer sokaklarla kıyaslanamayacak derecede ışıldayan sokak bu haliyle bir örnekte teşkil etmiştir. Kadir Topbaş ile iyi ilişkileri bulunan Cihangir Mahallesi Muhtarı Sündüs Ulaman'ın bu sokakta oturması, sokağın bir öncü olmasında etkin olmuştur. Zamanla mahalledeki diğer sokaklarda aynı çalışmalardan geçmiş ve semtin sokakları seçkinleşmiştir.

5.3.2 Havyar Sokak Projesi

90'lı yıllarda sanatçıların tarafından talep edilen bir semt olan Cihangir, 90'ların sonunda sokak ölçeğinde bir seçkinleştirme yaşamıştır. Bu değişim üç mimarın* ofislerini Cihangir'e taşımaya karar vermeleri ile başlamıştır. 1999 yılının Şubat ayında ofislerini Havyar Sokak'da açan mimarları, ofislerin camından gördükleri sokak manzarası çok rahatsız etmiştir. O dönemde Havyar Sokak'ın durumunun hiçte iç açıcı olmadığını söyleyen Erdoğan, meslekleri nedeniyle sadece taşınacakları büronun içine değil, küçük ölçekli de olsa kentsel dokuya bir dokundurma yapmak istediklerini belirtmektedir. Sokağın kent dokusu ve kent yaşamına kazandırılması için başladıkları çalışmaya öncelikle sorunu gözlemleyerek başlamışlar. O dönemde çöpler sokakta yığılıymış. Sokaktaki her bir girintinin çöp birikme noktalarına dönüştüğü ve hatta sokağın tek ağacının çevresinin de bu vaziyette olduğu fotoğraflanmış. Her hafta farklı bir haşere ilaç satıcısının, apartman kapılarına yapıştırdıkları bir sticker çılgınlığı yaşanmaktaymış. Kullanımdan kalkmış olduğu halde binalarda yaşamaya devam eden gaz borularını, yeni doğalgaz boruları sarmalamış ve gelişen teknoloji ile apartmanlara her geçen gün yeni bir kablo eklenmekteymiş. Binaların dış yüzeyinde zamana bağlı oluşan kirlilik ve bakımsızlık binaların dış yüzüne yansımış. Kaldırımlar kırık olduğu için sokaktan geçen insanların yarısı, sokaktan geçerken kaldırımı kullanamıyormuş. Ayrıca sokakta yeşil eksikliği hemen göze çarpıyormuş. Mimarlar sokakta tek bir ağaç ve sarmaşığın varlığını belgelemişler. Çocukların sokakta oynamak zorunda kaldığı, insanların sadece geçiş için ya da özel mekâna giriş olarak kullandığı Havyar Sokak'ta ki sorunları mimarlar bu şekilde tespit etmişler.

*Seda Bildik, Selçuk Erdoğan, Zühre Sözeri

Sorunu gözlemleyen ekip projenin ikinci aşamasında sokağı belgelemişler. Sokakta bir ölçü çalışması yapılmış. Cepheler, kapılar, pencereler, cumbalar ve balkonlar kâğıda aktarıldığında, inanılmaz detaylar ve incelikler kendilerini göstermiş. Çalışma ekibi, bugün dahi zor rastlanabilecek kadar özenli apartmanlarla karşılaşmış. Bu noktada belki de tarihe dönülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Apartman adlarının bir kısmı silinmiş, bir kısmı uzun olduğu için değiştirilmiş. Buna rağmen apartmanlar bir zamanlar ki sahiplerinin adlarını taşımaya devam ediyorlarmış. Bu süreçte mimarlar kimlik tespitinin yapılamadığını, bu sebeple bugün, tarih kopması yaşayan bir nesil olduğundan bahsediyorlar.

Tablo 5.1 Havyar Sokak Sakinleri Anket Sonuçları Analizi(Hürriyet Arşivi, 2001)

Mülk Sahipliği Oranı	50%
Havyar Sokakta ikamet etme süresi	
1-3 Yıl	35%
3-10 Yıl	30%
10 Yıldan Fazla	35%
Havyar Sokak'ı Tercih Etme Nedenleri	
Aile evi ya da beğenme	22%
Rastlantı	78%
Havyar Sokak'ta İkamet Etmekten Memnun Olanlar	78%
Havyar Sokak ile İlgili Sorunlara Yaklaşım	
Çöp	100%
Sokak aydınlatması	57%
Kaldırım ve yolların yetersizliği	87%
Yeşil doku eksikliği	100%
Emniyet eksikliği	52%
Yaşadığı çevreyi önemsemeyenler	96%
Binaların dış görünüşünden memnun olanlar	48%
Dış cephelerin yenilenmesini isteyenler	74%
Sokağın projelendirilmesini destekleyenler	100%
Bu çalışmada aktif görev almak isteyenler	35%

Cihangir ve Havyar Sokak için yapılan tarih araştırması projenin 3. ayağı olmuş. Seyahatnameler, tarih kitapları, eski haritaları taramış, İstanbul ve Beyoğlu üzerine yazılmış kitaplar incelenmiş. Sokak sakinleri ile sohbet ederek sözlü tarih araştırması yapan ekip, detaylı ve daha başarılı çalışma yöntemi için güven kazanmanın ve insanları konuşmaya hazırlamak için zamana dayalı yakın diyalogun şart olduğunu belirtmektedir. Sokak sakinleri ile sohbet eden proje yürütücüleri (Bak: EK C) insanlarda bir güvensizlik olduğundan, katılımın az olduğundan şikâyet etmişler. İsimlerinin geçmesini istemeyen sokak sakinleri, projeye şüphe ile yaklaşmış. Sokak sakinlerinin düşüncelerini, sorunlarını, yaklaşımlarını öğrenmek ve

demografik bilgi toplamak gerektiğine karar veren ekip anket çalışmalarına başlamış. Bu noktada devreye anket konusunda uzman profesyonel arkadaşları girmiş. Hane adına katılan 23 kişi ile yapılan anketlerde katılım oranı %50 olarak belirlenmiştir.

Sokağı gözlemlediklerinde gördükleri sağlı sollu park edilmiş araçlar, yanmayan sokak lambaları, binaların dökülen sıvaları, köhnemiş tarihi binalar, sokağa saçılmış çöpler ve kırık kaldırımlarını. Mimari anlamda bir şeyler yapmaya çalışırken, bölgenin sosyal anlamda yapısını çıkarmadan bunun pek mümkün olmadığını gören mimarlar, iş alanlarında profesyonel olan arkadaşlarının yardımı ile bir anket hazırlamışlar. Bu anketler yapılırken apartman apartman dolaşmış ve insanların evlerinin teker teker kapıları çalınmış. Bu anket çalışmaları sokağın sosyal yapısını çıkartmalarına yardımcı olurken, onlar aynı zamanda belgeleme, ölçüleme, fotoğraflama işlerini de yapmışlar. Öncelikle C.G.D'nin desteğini alan ekibe sonrasında Beyoğlu Belediyesi, Tarih Vakfı ve Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü de destek vermiş. Başlangıçta sokak sakinlerinin

Şekil 5.8: 1990'ların başında Havyar Sokak

yürütülecek yenileme projesine pek istekli olmadıklarını, katılımında bulunsalar da sonucun pek gerçekleşeceğini inanmadıklarını söyleyen Erdoğan, zamanla bir güven duygusunun sokakta yaşayanlarda oluştuğunu belirtiyor.

Havyar Sokak'ı sakinleri sokağı rastlantılarla ya da merkeze yakın olduğu için seçmişler. Anket sonuçları çerçevesinde projeyi yürüten ekip farklı ölçeklerde çözüm önerileri geliştirmişler. Cihangir ölçeğindeki öneriler genel olarak, trafiğin yeniden düzenlenmesini, ana arterler dışında tek yön kullanımını ve belirli saatler dışında sokakların araç trafiğine kapatılıp, yayalara tahsis edilmesini içeriyor. Havyar Sokak'ı için, sokağın tek yön kullanımı, otopark alanlarının azaltılması, çöp toplama noktaları yaratılması, oturma grupları, yeşil doku oluşumu, aydınlatma çözümü, bina ölçeğinde renovasyon çalışması ve yapılara kimliklerinin iadesi gibi çözüm önerileri üretilmiş (Projedizayn arşivi notları, 2000).

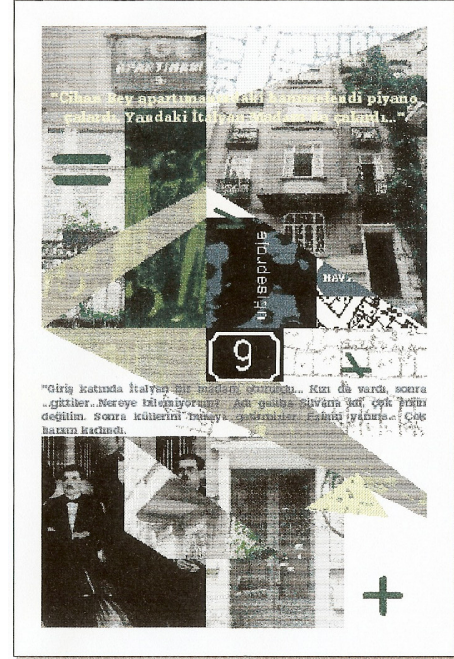
Cihangir'de yapı blokları içinde kalan iç avluları da park ve benzeri alan olarak değerlendirmek isteyen ekip, bu avluları tespit ederek içlerine oturma mekânları önerileri getirmişler ve aydınlatma çözümleri tasarlanmış. Projelendirildiğinde bu geniş avlular, kent içinde ulaşılabilen rekreasyon ihtiyacını Cihangir Bölgesi'ne sağlayacak bir alternatif olarak görülmüş ve bunun için bir avan proje üretilmiş. Cihangir'deki iç bahçelerin kamuya ait olduğunu vurgulayan Erdoğan, her apartmanın arkasında kendine ait küçük bir bahçe dışında, yapı adacıklarının içinde doğal avlular bulunduğunu ve bu boşlukların müthiş bir cennet olduğunu söylüyor (Erdoğan ile 14.03.2006 tarihinde yapılan görüşme). Cihangir Parkı dışında yeşil alan göremeyeceğiniz Cihangir'de, bu alanların çevrelerindeki apartmanlar için doğal bir klima görevi gördüğü, Cihangir sakinlerinin düşüncelerinden biridir (Cihangir Sakinleri ile yapılan görüşmeler).

Şekil 5.9: Günümüzde Havyar Sokak

Şekil 5.10: Projedizayn Çalışmaları

Şekil 5.11: Projedizayn'ın binalar için hazırladıkları kimlik kartlarından örnekler

Tüm bu sorun gözlemlene, belgeleme, tarih araştırması, sokak sakinlerinin çoğu ile yapılan sohbet ve anket çalışmaları sonucunda çalışma ekibi, projenin son ayağında mimari yaklaşımlarda bulunmuşlar. Bu yaklaşımlardan bahsetmek gerekirse en başta yine sokağın çöp sorunu gelmektedir. Çöp sorununun çözümlenmesi için gerekli girişimlerin yapılması ve çöpler için mekânlar oluşturulması gerektiğine karar verilmiş. Sokağın köşe noktalarında, çöp araçlarının da kolaylıkla ulaşabileceği, yeşil doku içine gizlenmiş çözümler üretilebileceğini düşünmüşler. Bu noktaların belli dönemlerde dezenfekte edilmesi gerektiği ve çöp aktarma sırasında oluşan sıvı kalıntılara engel olunması ya da temizlenmesi fikri de ortaya çıkan fikirlerden olmuş. Sokaktaki yeşil alan ihtiyacı için konu ile ilgili uzmanlara danışarak proje üretilebileceği düşünülmüş. Bu konuda çözüm önerileri oluşturulurken bitki kökü binaya zarar vermeyen ve büyüme imkânlı bitki seçmek, az toprak içine derin köklü ağaç ekmek, yaya yoluna boyu kısa ağaç dikip insanların yürüme alanlarını kısıtlamamak, gerekli güneş ışınlarını kesmemek gibi konulara dikkat etmek gerektiği vurgulanmış. Eskiden burada yaşamış sokak sakinlerinin anılarına sahip çıkılarak onları hatırlamak ve hatırlatmak gerektiği düşünülmüş ve bu yönde her bina için tarihsel bir araştırma yapılmasına karar verilmiş.

"Burada bir yerde Atatürk'ün süvarisi, bir yerde İran Şahının aşçısı uzun yıllar yaşamış. Bu sokak projesinde her binanın yapısal kimliği dışında kimlikleri çıktı." Bina dış yüzeylerinin özellikle 'sticker', yazı, boru, kablo kirliliğinden kurtarılması ile

bina girişleri ve dış yüzeyleri için orijinaline sadık kalınarak özel bir tasarım yapılması ve eski görünümüne kavuşturulması gerektiği mimari yaklaşımlardan bir tanesi olmuş. Sadece sokağın değil mevcut apartman isim tabelalarının aydınlatma sorununun çözümüne karar verilmiş. Kaldırımlar ve yollar konusunda öncelikle Beyoğlu Belediyesi ve CGD'nin birlikte hazırladığı tek yön ve tek yönlü otopark uygulamasının geliştirilmesi düşünülen maddelerden bir tanesi imiş (Projedizayn arşivi notları, 2000).

Projeye Beyoğlu Emniyet Müdürlük'ü, Beyoğlu Belediyesi ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı destek olmuş. Bulunan bir destekleyici ile izin alınan binaların zemin katları uygun bir renge boyanmış. İlk apartmanın boyanması ile sokak sakinlerinde bir canlılık başlamış. Bunun sebebinin yapılan hazırlık aşamalarının elle tutulur, gözle görülür hale gelmesi olduğu söylenebilir. Proje kapsamında sokakta bulunan 30'a yakın bina 1. kat söve hizasına kadar, bir kısmının da tamamı boyanmış. Uygulamalar bittiğinde sokak bir gün trafiğe kapatılmış ve sokak sakinleri ile projenin tamamlanışı kutlanmış. Bu kutlamalarda her binanın önüne, binanın tarihini anlatan panolar yerleştirilmiş. Bu projede binaların yapısal kimlik dışında ki kimlikleri meydana çıkmış. Böylesine bir sokak projesi ilk kez İstanbul'da üretilmiş. Sokağa dair önermeler getirmek isteyen mimarlardan Erdoğan, yaptıkları çalışmanın İstanbul ölçeğinde örneklem olacak bir yöntem olmaya gittiğini belirtiyor. Sonuçtan memnun olduklarını da söyleyen Erdoğan, çalışmanın farklı sokaklarda benzeri yapılabilecek bir anahtarcık halini aldığını söylüyor.

Projenin seçkinleştirme konusunda en önemli etkisi, diğer sokaklara da sıçramaya başlaması olarak gösterilebilir. Sürecin hemen ardından Beyoğlu Belediyesi bütün apartmanlara aslında yasal hakkı olan bir tebligat göndermiş. Tebligatta yapıların asgari ölçeklerde renove edilmesi için uyarıda bulunulmuş. Bina sahipleri bu tebligatlara uymadığı takdirde belediye bu yenileme işini kendi devralıyor ve maliyeti, %25 farkla gerekirse kanun zoru ile bina sahiplerinden temin edebiliyor. Bir sene sonrasında sokak artık tek yön olarak kullanılmaya başlanmış. Böylesine bir renovasyondan sonra burada ve çevre sokaklarda mülk değerlerinin artmaya başlaması ile kullanıcıların değiştiği de gözlemlenmiş. Erdoğan bir yandan böyle bir proje başlatırken diğer yandan sosyal dokuyu da zedeleyebileceğinizi söylüyor ve STK ve yerel yönetimlerin katıldığı bir program olsaydı sonucun belki de böyle olmayabileceğini vurguluyor.

Projedizayn'ın gerçekleştirmiş olduğu proje, Havyar Sokak'ın tamamının 3'te 1'lik kısmına denk gelen, Akarsu Caddesi ile Yeni Yuva Sokak arasında kalan bölümünde gerçekleştirmiştir.

5.4 Bina Ölçeğinde Seçkinleştirme

Günümüzde Cihangir'deki konut stokunu incelersek çok çeşitli bir kümelenme yapabiliriz. Tez kapsamında araştırılan alanda Coşkun Sokak, Susam Sokak ve Cihangir Caddesi üzerinde bulunan konutlar genelde metrekare olarak büyüktür ve kullanıcıları gelir düzeyi üst seviyelerde olan kimselerdir (Emlakçilerle yapılan sohbet). Bu sokaktaki dairelerin en önemli özellikleri Boğaz manzarasına sahip olmalarıdır. Bu binalarda oturan kimseler zaten gelir seviyesi üst sıralarda olan kimseler olduğundan binalar genelde bakımlıdır. Seçkinleşme esasında bu binaları değil semtin içindeki konutları dönüşüme uğratmıştır. Cihangir'in iç sokaklarında halen kullanılmayan binalar mevcuttur. Henüz binaların tamamının bakımlı olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Ancak son yıllarda, geçmişe oranla ciddi bir iyileşme görülür. Bu değişim sadece cephelere yapılan makyajla sınırlı değildir. Kullanıcıların yaşadıkları mekâna daha bilinçli yaklaşması sonucu semtin dokusu geçmişteki gibi yeniden canlanmaya başlamıştır. Saha çalışmalarında köhnemiş konutların restore edilerek yenilediği, bu değişim sonucunda yine konut olarak kullanılan mekânlar dışında, işyerine dönüşen konutlara da rastlanmıştır. Bu iki farklı dönüşüm örneklerle ayrı ayrı ele alınacaktır.

5.4.1 Konut Olup Yine Konut Olarak Seçkinleşen Birimler

Bina ölçeğinde apartmanların el değiştirilmesi ile katlar arasındaki dairelerin birleştirilmesi ya da tek bir çok katlı bir konutun katlarının ayrılarak, her bir katın farklı kullanıcılara yönelik yeniden düzenlenmesi Cihangir'de seçkinleşmenin mekansal etkilerinden bir tanesi olarak görülebilir.

Cihangir'de seçkinleşme sürecinde boş ve bakımsız binalardan bir kısmı restore edilerek yeniden kullanılacak hale getirilmiştir. Müdahaleler yeni bir statik projesi geliştirilerek binaların sağlıklı bir hale getirilmesi ile başlayıp, kullanıcısının istekleri doğrultusunda farklılaşabilmektedir. Saha çalışması yapıldığında Havyar Sokak'ta cephesi yenilenmiş 5 katlı bir apartmanın kapısında sadece tek bir kapı zili olduğu fark edilmiştir. Apartman sakinleri ile görüşüldüğünde binanın yeni kullanıcılarının kimilerine göre seçkinleşmeyi başlatan iki sanatçı olduğu öğrenilmiştir. Cihangir'de seçkinleşme sürecinin ne zaman ve ne şekilde başladığının tam bir tespiti bulunmamasına rağmen, bazı kaynaklara göre seramik sanatçısı Beril Anılanmert ve eşi ressam Oktay Anılanmert'in 90'lı yılların başında Havyar Sokak'a taşınmaları ile sürecin başladığından söz edilir. İki akademisyen olan Anılanmert çiftini sanatçı arkadaşları izlemiş ve farkında olmadan sürecin başlamasına sebep olmuşlardır.

1992-93 yıllarında, içinde tek bir ailenin yaşadığı bir apartmanın tamamını 3 mirasçı kardeşten satın alan Anılanmert çifti binayı orijinal haline sadık kalarak yenilemişlerdir. Binanın bodrum katı seramik atölyesi, giriş katı resim atölyesi ve galerisi olarak kullanılmakta, üst katlar çiftin yaşama mekânları olarak yenilenmiştir. 25 yıl Çiftelhavuzlar'da yaşayan çift, bu evin bir yaşlılık dönemi evi olduğunu ve şehir merkezine yakın olduğu için Cihangir'e yerleşmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir (18.03.2006 tarihinde Beril Anılanmert ile yapılan görüşme). Bu tarz bir dönüşüm, yani bir apartmanın tamamının tek bir ailenin kullanımına yönelik yenilenmesi sürecin mimari etkilerinden bir tanesine örnek olabilir.

Buna benzer bir değişim yine Havyar Sokak'a 1994 yılında taşınan İnceoğlu-Yürekli çiftinin taşındıkları apartmana yaptıkları müdahalede görülebilir. Mimarlık Fakültesi'nde akademisyen olan çift öncelikle taşınacakları apartmana bir kat ekleyerek çatı hizasını yandaki apartmanın seviyesine getirmiş. Sonrasında katları birleştirerek iki katlı evlerine taşınmışlar. Binanın yığma bir bina olması nedeni ile plan şemasında değişiklik yapmadıklarını söyleyen Yürekli, iç mekanlardaki kapıları da yenilemeden orijinal hallerini kullandıklarını belirtmiştir (22.03.2006 tarihinde İpek Yürekli ile yapılan görüşme). Şekil 5.13'de görülen resimlerde sokağın fiziksel karakterindeki değişim çok net olarak algılanır.

Şekil 5.12: Anılanmert'lerin yaşadıkları binanın güncel hali

Şekil 5.13: Yürekli-İnceoğlu çiftinin yaşadıkları binanın 1990'ların başındaki eski hali ile 2006 yılındaki durumu

Yukarıdaki iki örnekte de çiftlerin birden fazla konutu birleştirerek tek bir konut haline getirilmesi durumu vardır. Bunun tersi de Cihangir'de görülen bir oluşumdur. Coşkun Sokak'da bulunan 12 numaralı apartman aslında yapılırken tek bir ailenin içinde yaşayacağı düşünülerek tasarlanmıştır. Bina zemin kat dışında 3 kattan oluşmakta,

Şekil 5.14: Coşkun Sokak No:12'deki binanın eski ve yeni hali

ve bodrum katı bulunmaktadır. Şu anda bodrum ve zemin katı işyeri olarak kullanılmakta, üst katların her birinde farklı aileler yaşamaktadır. Burada Fener-Balat semtlerindeki konutlarda sık rastlanan dairelilerin ortak mekân kullanımı söz konusu değildir. Her kat, kendi içinde kullanıcıya yetebilmektedir. Binanın 2. katında oturan kullanıcı konutu kendi istekleri doğrultusunda değiştirmiştir. Duvarların kırılması, açık mutfak uygulaması ile daire bir çeşit küçük ölçekli loft'a dönüştürülmüştür (22.11.2005 tarihinde Dilber Alltun ile yapılan görüşme).

5.4.2 Konut Olup İşyeri Olarak Seçkinleşen Birimler

Konut olarak yapılan binaların farklı iş alanlarına hizmet etmesi amacı ile restore edilerek cephelerinin yenilenmesi, fonksiyonlarının değiştirilmesi ve plan şemasındaki farklı kullanım tipleri seçkinleşirmenin Cihangir'de görülen mekansal etkilerinden bir tanesidir.

Güneşli Sokak No:45'de bulunan ve işyerine dönüştürülmeden önce kullanımsız ve bakımsız halde olan eski Rum evi, şu anda bir veteriner kliniği olarak hizmet vermektedir. Eski binaları yeniden hayata kazandırmanın hobisi olduğunu söyleyen veteriner hekim Yasin Özenir'in bundan önceki işyeri de Cihangir'de imiş ve yine böyle bir çalışmadan geçirilmiş (17.03.2006 tarihinde Yasin Özenir ile yapılan görüşme). Bina çok katlı yapıların arasında ölçek olarak küçük kalsa da günümüzde tamamen seçkinleşmiş ve fonksiyon olarak ta seçkinleştiricilere yönelik bir kliniğe dönüşmüştür.

Veteriner kliniğinde çalışan elemanlardan bir tanesinin Cihangir doğumlu olup, 30 sene burada oturduğu, ekonomik nedenlerle Cihangir'deki evini kiraya vererek, Anadolu yakasına taşındığı seçkinleşme sürecinde görülen olumsuz etkilerden biri gözler önüne sermektedir. Sevinç, Cihangir'i çok sevdiği için burada iş bulduğunu, tekrar dönmeyi arzu ettiği halde, günümüz koşullarında bunun mümkün olmadığını belirtmiştir (17.03.2006 tarihinde Nurten Sevinç ile yapılan görüşme).

Havyar Sokak'taki 4 numaralı binada aynı şekilde konuttan veteriner kliniğine dönüşmüştür. Eskiden burada çocuklu bir ailenin yaşadığını belirten Turan, fazla bir değişiklik yapmadıklarını ancak zemin kaplamasını hijyenik olması nedeni ile değiştirdiklerini vurguluyor. İç mekânlarda eskiden mutfak olan bölümün petshop'a dönüştürüldüğü, üst katta bulunan uyuma mekânlarınsa operasyon odası ve pansiyon olarak kullanıldığını belirten Turan klinik olarak kullanılan bina da en çok terastaki Süleymaniye manzarasını sevdiğini ekliyor. Cihangir'de bir konut sahibi olmayı çok istediğini ancak buradaki kiralara inanılmaz boyutlara geldiğini o yüzden karşıda oturduğunu anlatan Turan, işyeri olarak Cihangir'i seçmesinin nedenlerini

burada yaşıyan insanların çoğunun evinde beslediği bir evcil hayvanın olması olarak açıklıyor (14.03.2006 tarihinde Elif Akay Turan ile yapılan görüşme).

şekil 5.15: Cihangir Parkı (üştte) ve Güneşli Sokak'ta seçkinleştirme sonrası işyerine dönüşen eski bir konut

Şekil 5.16: Havyar Sokak'ta konut olarak kullanılan bir binanın seçkinleştirme sonrası işyerine dönüşümü ve iç mekânlarından görünüm

Şekil 5.17: Matara Sokak'taki eski bir Rum evinin seçkinleştirme sonrası bir kafeye dönüştürülmesi ve iç mekândan görümleri

Matara Sokak'ta bulunan 7 numaralı bina ise seçkinleştirme öncesi kullanılmayan bir Rum evi iken, burayı kiralarak bir kafeye dönüştüren işletmecisi, iç mekanlarda binanın orijinalini bozmadan bir restorasyon çalışması yaptırmış. Günümüzde binanın bodrum katı kafeye servis veren mutfağı barındırmaktadır. Giriş katı ile üst kat ise seçkinleştiricilere ve Cihangir'i ziyaret edenlere hizmet vermektedir.

5.4.3 Bina Giriş Katlarının Kullanım Alanları

Seçkinleştirmenin semt dokusunda ki belirtilerinden biri de bina giriş katlarının kullanımlarındaki farklılıklardır. Eskiden kullanılmayan ya da başka amaçlarla kullanılan mekanlar, seçkinleştiriciler için yeniden kurgulanır. Bu konu da Cihangir'deki bina giriş katlarının ne amaçla kullanıldıkları belirtilecektir. Yurtdışındaki örneklerde olduğu gibi, semtin yeni sakinlerinin tüketici alışkanlıklarına göre bölgenin kimliği değişikliğe uğramıştır. Sayıları gün geçtikçe artan

Şekil 5.18: Cihangir'deki bina giriş katlarındaki kullanımlar

kafe ve restoranlar yanında bölgede oldukça fazla sayıda emlak ofisi ve veteriner kliniği göze çarpmaktadır. Tez için incelenen alan, Akarsu ve Cihangir Caddesi'nin tamamı ile bu iki cadde arasında kalan, Siraselviler Caddesi ile Susam Sokak'ın sınırlarını oluşturduğu bölgedir. Siraselviler Caddesi'nin bir bölümü tek tarafı olarak analiz edilmiştir. Alan çalışmaları sırasında bölgede 7 adet veteriner kliniği-petshop, 16 adet emlak ofisi ile 30'a yakın yeme-içme yeri tespit edilmiştir. Bölgede gurme

shop ve ekolojik ürünlerin satıldığı dükkanların bulunması, Cihangir’de farklı bir tüketici kitlesinin oluştuğunun göstergesidir. Tüm bu yeni fonksiyonlar yanında kasabı, manavı, marketi ile Cihangir birçok kimseye göre mahalle yaşamını devam ettirebilen bir semttir. Her mahallenin demirbaşı olan bu gibi ticarethanelerde de Cihangir farkını ortaya koymaktadır. Manavında dört mevsim her ürünü bulmak mümkündür. Aynı durum diğer dükkânlar için de geçerlidir. 2005’in Aralık ayı ile 2006’nın Ocak ve Şubat aylarında yapılan görüşmelerde semt esnafı, özellikle yabancıların talepleri doğrultusunda satılan ürün yelpazesinin geniş olduğu vurgulamış, her türlü ithal ürünün raflarında mevcut olduğu belirtilmiştir. Şüphesiz Cihangir’de yalnızca yabancılar yaşamamaktadır. Mahallenin tarihi ile ilgili, sosyal çeşitliliği tolere hatta takdir eden, bir Cihangirli prototipi oluşturan İlkuçan ve Sandıkçı, bu yeni Cihangirliğin kültürel ve ekonomik sermayenin bileşimine sahip olduklarını belirterek, alışkanlıklarının da bu yönde geliştiğinden bahsederler. Özel gıda dükkanlarının oluşmaları, seçkinleştiricilerin tercihleri ile doğru orantılıdır. Yemek-şarap kültürü gibi konular seçkinleştiriciler için bir tür ayrıksanma ölçüsü olmuştur (2005). Seçkinleştirme ve tüketim olgusu Altan İlkuçan’ın ‘*Community and Consumption: Constructing, Conquering and Contesting The Republic of Cihangir*’ adlı yüksek lisans tezinde detaylı bir şekilde incelenmiştir (2004).

5.4.4 Cihangir’de Seçkinleştirmenin Son Dalgasına Bir Örnek: Rizzo Apartmanı

Son dönemlerde büyük inşaat firmalarının kentin çeperlerindeki alanların azalması sonucu kent merkezlerine yöneldiği gözlemlenir. Yurtdışında örneklerini fazlaca gördüğümüz bu geri dönüş ülkemizde de yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Bunun en yakın zamanlı örneği Taksim’deki Pasteur Hastanesi’nin restore edilerek araziye 2 ayrı binanın daha yapılması ile oluşturulan rezidanslardır. İstiklal Caddesi üzerinde bulunan Narmanlı Han’da, Yapı Kredi Koray İnşaat tarafından satın alınarak bir rezidans projesi üretilmiştir. Proje çeşitli kurumların itiraz etmesi sonucu uygulama aşamasına geçememiş, davası halen sürmektedir.

Beyoğlu A.Ş. Cihangir’de ofis açan ve amacı; tarihi geçmişimizin önemli simgelerin olan ve geçmişinde şehrin belleğinde yer etmiş ancak günümüzde yaşanmadığı için yıkılmaya, unutulmaya mahkûm olan tarihi yapıları yeniden hayata döndürerek şehrin bir parçası yapmak olan bir kuruluştur. Çalışmaları ile şehrin geçmişi, bugünü ve geleceği arasındaki bağlantıyı kurduklarını belirten Çatar, Beyoğlu A.Ş.’nin tarihi yapıları orijinaline en yakın haliyle restore ederek inşa edildikleri dönemdeki görünümüne ve fonksiyonlarına kavuşturmayı ve böylece sıfırdan asla yaratılamayacak yapıları içinde yaşanan, dolayısıyla yaşanan değerler olarak geri

kazandırmayı amaçladığını belirtmiştir (23.03.2006 tarihinde Serdar Çatar ile yapılan görüşme).

Beyoğlu A.Ş.'nin 2004 yılı Ekim ayında restorasyonuna başlanan Rizzo Apartmanı'ndaki çalışmaları aynı yılın Temmuz ayında son bulmuştur. Uluslararası ve profesyonel ekiplerin ortak çalışmasıyla tamamlanan proje, Rizzo Apartmanı'nın, Beyoğlu'nun en etkileyici yapılarından biri olarak hayata yeniden gözlerini açmasını sağladığı söylenmektedir. Günümüzde yeni malikleri Rizzo Apartmanı'nda yaşamaya başlamışlardır. Bu apartmanın yenilenmesi ve pazarlanması, seçkinleştirmenin son dalgasına örnek olarak gösterilebilir. Firma binanın zorlu hukuksal mücadelelerini üstlenerek, kullanıcıları için kent merkezinde yaşam standartlarını koruyarak yaşayabilecekleri konut birimleri oluşturmuştur. Binanın pazarlanma stratejisinde ise farklı bir yol izlenmiştir. Seçkinleştiriciler için binanın tarihçesi ve Rizzo ailesi araştırılmış, hatta yayınlanan internet sitesinde, binada daha önceden yaşamış kimselere yer verilmiştir (Bak: Ek D). Listede binanın geçmişteki kullanıcıları ve vasıfları bir arada yer almaktadır. Geçmişte büyükelçilik ya da konsolosluk çalışanlarının, bankacıların, mimarların, tüccarların binada yaşadıkları görülmektedir. Bu listeyi inceleyen yeni-seçkinleştiriciler için böyle bir binada konut sahibi olmak, sadece maddi bir yatırım değil bir prestijde sağlamaktadır.

Beyoğlu A.Ş.'nin Rizzo'dan sonra benzer bir çalışmayı Galata Bölgesinde yer alan Kamondo Apartmanı için yapmakta olduğunu ve tarihi bölgelerden 4 adet daha bina

Şekil 5.19: Rizzo Apartmanının Girişi (solda) ve genel görünümü (sağda)

satın aldığıını görmekteyiz. Bu ve buna benzer firmaların kent merkezlerine yönelmesi ile üst gelir gruplarının da semt merkezinde yaşamayı tercih etmeleri gözlemlenecektir. Bu da seçkinleştirmeyi tamamlayan son halkalarda biridir.

5.5 Sonuçlar

Bu bölümde seçkinleştirmenin Cihangir'deki mekanları ne şekilde dönüştürdüğü incelenmiştir. Semtin fiziksel dokusundaki iyileşmelere bakıldığında, seçkinleştirmenin hemen hemen tamamlandığı düşünülebilir. Ancak, semtte 90'ların başından itibaren başlayan bu yenileme çalışmalarına rağmen, halen boş ve bakımsız binaların bulunduğu gözlemlenmektedir (Şekil 5.20-22-23). Deprem faktörü ele alınarak yapılan değerlendirmelerle, sağlam olmayan binalarda güçlendirme çalışmaları devam etmektedir (Şekil 5.21). Başka bir örnek, eskimiş binaların yıkılarak yerine yenilerinin yapılmasıdır (Şekil 5.24). Bu inşaat, Cihangir'in gereksinimi olan otopark ihtiyacının bir bölümünü de karşılayacak biçimde inşa edilmektedir. Boş olan binaların kullanılmaya başlamaları ile bölgedeki çevresel kirlilik azalacaktır. Seçkinleştirme sonucu bölgeye son yerleşenlerin, toplumsal bir ayrışmaya neden olmaları ise ayrı bir eleştiri konusudur (Şekil 5.25).

Şekil 5.20: Boş Bina (Akarsu Caddesi)

Şekil 5.21: Güçlendirilen Bina (Havyar S.)

Şekil 5.22: Mühürlü Bina (Matara S.)

Şekil 5.23: Boş Bina (Susam S.)

Şekil 5.24: Yeni Bina (Bakraç S.)

Şekil 5.25: Rizzo'nun Otoparkı

BÖLÜM 6: SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRMELER

Hamnett '*Kör adam ve fil: seçkinleştirmenin açıklanması*' makalesinde, filin neye benzediğini bir türlü doğru bir şekilde tarif edemeyen kör adamların hikâyesine benzer biçimde, seçkinleştirmenin de hep birbirinden farklı açılardan tarif edildiğinden bahsetmiştir (Hamnett, 1991). 1964 yılında Ruth Glass tarafından tanımı yapılan 'seçkinleştirme'nin sonraki yıllarda Hamnett'in bahsettiği gibi birçok tanımı yapılmış ve farklı açılardan değerlendirenleri olmuştur. Seçkinleştirmenin ekonomik yönünü inceleyerek süreci tanımlayan Smith ve sosyolojik açıdan yaklaştığı süreci bu açıdan değerlendiren Ley bu konuda iyi birer örnektir. '*Kör adam ve fil*' hikâyesinde olduğu gibi, Smith ve Ley gibi birçok araştırmacı seçkinleştirmeyi genel hatları ile görememiş, sürecin sadece alt başlıklarını tanımlayarak değerlendirmişlerdir. Seçkinleştirmenin gerçekleştiği bölgelerin kent içindeki yerlerinin birbirlerine göre farklılık göstermesi, sürecin gerçekleşmeye başladığı zaman, başlangıç şekli ve ilerleme hızı ile süreç sonunda meydana gelen farklılıklar bunda etken olmuştur denebilir. Sürecin tek boyutlu bir kavram olmadığı hem fiziksel hem toplumsal verileri olan bir tür değişim/dönüşüm olduğu açıkça ifade edilebilir.

Seçkinleştirmenin bir kent içerisinde ki farklı bölgelerde dahi oluşum olarak birbirinden ayrıldığı noktalar mevcuttur. Yirmi seneden uzun bir süredir gerçekleşmekte olan İstanbul'un değişik semtlerinde ki seçkinleştirme süreçleri, buna iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu farklılıklar seçkinleştirmenin değişik açılardan algılanmasına ve adlandırmasına yol açmaktadır. Sürecin isimlendirilmesinde Türkiye'de de dünyada ki gibi benzer bir isimlendirme karmaşası yaşanmış olup, seçkinleştirme üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı kıyas ülkelere göre yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde süreç ilk kez 1999 yılında, Çağlar Keyder'in '*A tale of two neighborhoods*' adlı makalesinde anlatılmıştır. Seçkinleştirme kavramının son yıllarda akademik çevrelerden ilgi görmeye başladığı ve çalışmalarda bir artış görüldüğü de gözlemlense de süreç üzerine daha yoğun çalışmalar yapılması gerekmektedir. Türk akademisyenlerin çalışmalarında, İngilizce de '*gentrification*' terimini süreci ifade ederken ortak olarak kullanan yabancı meslektaşları gibi, süreci ortak bir Türkçe terim ile ifade etmeleri daha olumlu olacaktır. Bu durum konu ile ilgili herhangi bir çalışma ya da inceleme yapan araştırmacının, yerel kaynaklarda bilgiye daha hızlı erişmesini sağlayacaktır. Tez kapsamında süreci ifade ederken yapılacak

isimlendirme konusunda daha önce yazılan makale, tez ya da kitaplarda ortak bir terim kullanılmadığı için uzun süre düşünülmüş ve daha önce de 'gentrification' teriminin karşılığı olarak kullanılan seçkinleştirme'nin süreci en iyi ifade ettiği kararına varılarak süreç bu şekilde ifade edilmiştir.

Seçkinleştirme üzerine yapılacak çalışmalarla sürecin gerçekleştiği bölgelerde meydana gelen olumsuz etkilerin, sürecin başlayacağı ya da sürmekte olduğu başka bir bölgede oluşmaması için çeşitli önlemler alınabilir. Benzer şekilde gerek İstanbul ölçeğinde gerekse diğer ülkelerde sürecin olumlu etkileri üzerine yapılacak değerlendirmelerle, seçkinleştirmeden başka semtlerde de faydalanmak mümkündür. Seçkinleşmeye uğrayan semtlerde yaşayan insanların göç etmesi ya da göçe zorlanması gibi istenmeyen eylemlerin önüne geçmek ya da bir takım çalışmalarla bu etkiyi en aza indirmek gerekir. Seçkinleşme kendiliğinden ortaya çıkan bir süreç değildir. Sürecin başlaması için zemin hazırlayan olaylar zinciri kentleşme tarihine bakıldığı zaman anlaşılabilir. Modern zamanlardan günümüze kadar gelen kent ve kentleşme tarihine bakarsak, sürecin başlangıcını tek bir olaya ya da kişiye bağlamak doğru değildir. Küreselleşme ile kent merkezinin öneminin artması seçkinleştirmenin oluşumunu hazırlayan alt süreçlerden bir tanesidir. Büyük şirketlerin kentin çeperlerinden, canlılığını fark ederek kent merkezlerine geri dönüşü ile bu bölgelerde yoğun bir büro talebi olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde ki bu büyük şirketlerin yüksek bilişim teknolojileri ile donanmalarının, mekan kavramını yok ederek bir tür dağılmaya sebep olabileceği düşünülse de, gözlenen durum beklenilenin tam tersi olmuş ve iş sektörü kent merkezlerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Yeni iş alanları da küreselleşmenin bir başka sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat, medya, eğitim sektörlerinde, sosyal hizmetlerde çalışan profesyoneller seçkinleştirmenin öncüleri olmuşlardır. Geçmişte üst gelir grubuna ait bireylerin aile merkezli yaşamları, yerini tekil yaşamlara bırakmaya başlamıştır. Çocuksuz genç çiftler olan ya da çoğunlukla yalnız yaşayan seçkinleştiricilerin talepleri olmasa seçkinleştirmeden bahsedilemez. Yeni profesyoneller banliyölerin uzak, korunaklı ve yapay atmosferleri yerine kent merkezlerinin canlı, kozmopolit ve gerçek görüntüsünü yaşam alanı olarak tercih etmişlerdir.

Seçkinleştiriciler kent merkezlerine yerleşirken tüketim alışkanlıklarını da beraberlerinde getirirler. Tez kapsamında elen alınan Cihangir'de bu kadar çok kafe olmasının nedenlerinden bir tanesi de, bu tarz mekânların seçkinleştiriciler için bir tür buluşma ve sosyalleşme yeri olmalarıdır. Aynı şekilde veteriner kliniklerinin sayıca fazla olması, Cihangir'de yaşayan insanların evlerinde evcil bir hayvan beslemelerinden ileri gelmektedir. Bu nüfusunun hemen hemen yarısı yalnız yaşayan bir semt için olağan bir durum olarak görülebilir. Semtte bulunan binalarda

yaşanan fiziksel yenileşme burada olup bitenlerin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Binaların daha bakımlı olması burada yaşamaya başlamış ya da başlayan seçkinleştiricilerin çevrelerine olan duyarlılığının göstergesidir. Yaşanılan mekânın daha bakımlı ve seçkin hale gelmesinde bir takım kuruluşların çabaları yeterli olmayabilir. Cihangir'de bulunan nüfusun çevresini daha kaliteli bir hale getirebilecek maddi imkânları da mevcuttur. Aynı zaman da büyük ölçekli projelerde, Cihangirlilerin yine bir araya gelerek maddi güçlerini birleştirebildikleri görülmektedir. İş ya da arkadaş çevresi geniş olan Cihangirliler çeşitli sponsorlar bularaktan semtte bazı dönüşümlere yol açmışlardır. Medyada çalışan semtlilerin bu tarz yenilikleri ve projeleri gazete ya da dergilerindeki köşelerinden veya televizyon aracılığıyla bildirmeleri, sponsorlar içinde bölgede çalışmalara katkı yapmak cazip bir hale gelmektedir. Cihangirdeki yeme içme mekânlarının kemik müşterileri yine Cihangirliler olsa da, özellikle hafta sonlarında semt İstanbul'un değişik semtlerinden bu bölgeye gezmeye gelen insanların akınına uğramaktadır. Bu durumun en büyük sebeplerinden bir tanesi basında Cihangir üzerine yazılan yazılar, semtin sokaklarının televizyon dizilerinde ve reklâm çekimlerinde bir tür doğal set olarak kullanılmasıdır. Cihangir sakinlerinin hem alışık hem de rahatsız olduğu bir durum çekim ekiplerinin sokaklarını trafiğe kapatmalarındır. Buradaki mimari dokuyu daha yakından görmek ya da sırf bir iki tane ünlü ile yan yana oturup bir şeyler içebilmek için Cihangir'e gelenler vardır. Bu durumun bir ileri boyutu buradan ev olarak bir tür entelektüel kimlik satın aldığını düşünen kimselerdir. Konutların pazarlama stratejileri bile bu noktadadır. Bir apartmanda ünlü bir kimse oturduğu takdirde (ünlü olmak yetmez-popüler de olmalı) o apartmandaki fiyatlar artabilmektedir. Bu durum toplumumuzun bir kesiminin değer yargıları ile alakalı bir durum olup, has Cihangirlileri de rahatsız etmektedir.

Cihangir'in Taksim Meydanı'na ve İstanbul'un geçmişten bu yana önemli bir eğlence aksı olan İstiklal Caddesi'ne yakınlığı şüphesiz seçkinleştirme sürecini yaşarken olumlu bir ölçüt olmuştur. Taksim'den İstanbul'un herhangi bir bölgesine tek vasıta ile gitmek mümkündür ayrıca Taksim'den 4.Levent'e kadar olan metronun ileriki zamanlarda Maslak'a kadar devam edecek olması, Taksim-Kabataş metro hattının 2006 yazında açılması ile ulaşım zamanla daha da rahatlayacaktır. AKM, İstanbul Film Festivali, İstanbul'un tek modern sanatlar müzesi semtte oldukça yakındır. Cihangirli bir seçkinleştirici film festivali zamanında filmler arasında evine uğrayabilmesi gibi bir lüksü hiçbir şeye değişmeyeceğini ifade etmiştir. Sanatsal bir aktiviteye katılacaksınız ve Cihangir'de oturuyorsanız, saatler öncesinden program yapmanız gerekmemektedir. Cihangir'in kent merkezinde oluşu, kolay ulaşılabilirliği seçkinleştiriciler için tercih sebeplerinden biridir. İstanbul'un en önemli

problemlerinden biri şüphesiz her geçen gün artan ve çözümler üretilmeye çalışılan trafik sorunudur. Trafikte kaybedilen zamanın karşılığı yoktur. Seçkinleştirmenin oluşmasında, bu zaman kaybı sarf edilen yakıt masrafından daha fazla etken olmuştur. Özel araç sahipleri için-ki Türkiye’de orta sınıf araba düşkününü olarak ifade edilebilir- Cihangir’deki ara sokakların geçişler için müsait olması da semt için orta sınıfın ve üstünün yaşamak için tercih edebileceği bir bölge olması ile seçkinleştirme sürecini olumlu yönde etkilemiştir.

Günümüzde Cihangir’e baktığımız zaman, çok geniş yelpazede fiyat aralıkları olan bir emlak sektörü görülmektedir. Boğaz manzarasına sahip binalarda bulunan dairelerin birçoğu genelde yabancılar tarafından kiralanmakta, bunun farkında olan bina sahipleri ise evleri için verdikleri ilanları yabancı dillerde vermektedirler. Semtin iç sokaklarında daha makul fiyatlarda evler olmasına rağmen İstanbul geneline bakıldığında en düşük fiyatlı evin dahi görece pahalı olduğu görülmektedir. Ancak semtin sahip olduğu potansiyeller buradan ev sahibi olmak isteyen insanların sayısının günden güne artmasına neden olmaktadır. Kentle ve kentli ile iç içe yaşamayı tercih eden sanatçıların çok paralar kazansa dahi Cihangir’i terk etmedikleri sadece semt içinde gelir seviyelerine göre yer değiştirdiklerini görülmektedir. Bir sanatçı; penceresinden baktığı zaman oturduğu binanın aynısından görmek istemediğini söyleyerek, siteleri eleştirmiş ve böyle bir mekanda yaşarsa üretim yapabileceğini sanmadığı belirtmiştir. Sanatçılar için kent merkezinin kozmopolitliği ve canlılığı olumlu bir ilham kaynağı olmakta denilebilir.

Seçkinleştirme birçok yerde karşımıza istenmeyen bir durum olarak çıksa da, uygulanmış iyi örnekleri olduğu da görülmektedir. Ülkemizde halen devam eden Fener-Balat’ta devam eden çalışma buna örnek olarak gösterilebilir. Özellikle semtte yaşayan insanların göç etmeye zorlanmaması için çeşitli önlemler alındığı proje olumlu bir çalışmadır. Fiziksel olarak seçkinleşen tarihi dokuda yaşayan insanların da, açılan sosyal merkez sayesinde bilinçlendirilmesi bir tür süreklilik sağlamaktadır. Gelir durumu düşük olan bina sahiplerinin de sürece katılmaları sonucu seçkinleştirme bir bölgede istenmeyen bir durum olmaktan çıkabilir. Bu durumun tersi ileriye dönük daha büyük problemlerle karşılaşılması anlamına gelmektedir. Eğer bir bölgede yaşayan insanlar, zorla göçe zorlanıyor ve kentin bir başka bölgesine yerleşmek zorunda bırakılıyorsa, bir sonraki aşama onların tercih ettiği mekânlarda ortaya çıkacaktır. Çözüm sadece fiziksel değil toplumsal bir dönüşüm olmalıdır. Şüphesiz böyle bir durumda, seçkinleşen bölgelerin popülerliği artacak ve burda yaşamak isteyen yeni bir nüfus belircektir. Böyle bir durumda da dengeyi iyi kurmak gerekmektedir. Eğer semtte yaşayan gelir durumu düşük insanlar toplu göçe zorlanır ve semtin sosyal dokusu tamamen değişirse, seçkinleşen semt

kozmpolitliğini kaybeder. Bu da çok arzu edilen bir durum değildir. Cihangir örneğinde sayıları hızla açılan kafelerin, zamanla tüm semte yayılmalarının da bazı sakinleri mevcuttur. Böyle bir durumda kasap, manav, terzi olarak kullanılan tüm bina giriş katlarının birer kafeye dönüşmesi semtin dokusunu tamamen değiştirecektir. Seçkinleştirme ile kiraların artması sonucu buradaki bina giriş katlarının da değerleri yükselerek, semt esnafının altından kalkamayacağı rakamlara ulaşmaya başladığı görülmektedir. Birçok yatırımcı bu birimleri birer kafe haline getirmeye çalışmaktadır. Bu durum semtin fizik karakterini de zamanla bozabilir. Seçkinleştiricilerin beklentilerinin de bu doğrultuda olduğu söylenemez. Onların böyle bir semtte yaşamak istemelerin nedenlerinden bir tanesi de mahalle kavramını ve dokusunun yaşamak istemeleridir.

Cihangir örneğindeki mimari değişimlere baktığımızda hem olumlu hem olumsuz örneklerle karşılaşmaktayız. Gelir düzeyi yüksek olup ta kültürel sermayeden yoksun olan kimselerin yaşadıkları binalara yaptıkları müdahaleler sonucu zarar vermekte oldukları da görünen ve istenmeyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada binaların yenilenmeleri konusu ilgili kuruluşlar tarafından daha keskin bir biçimde ifade edilebilir ve belirlenen kurallara uymayanlar cezalandırılabilir. Konutların birer işyeri olarak kullanılması ise seçkinleştirmenin bir etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kullanılmayan ya da bakımsız binaların semtte yaşayan mekânlar haline gelmesi konusunda olumlu bir gelişmedir. İç mekânlar kullanım farklılıkları sebebi ile değişikliğe uğrasa da, bina içinde yaşayan ya da binayı kullanan kimselerin belli seviyelerde binalarına müdahale yapması doğal karşılanmalıdır.

Sonuç olarak; Seçkinleştirmenin Cihangir’de 1990’ların başında başladığı ve 2006 yılı itibariyle devam etmekte olduğu söylenebilir. Genel anlamda sürecin nasıl ve ne şekilde başladığı bilinse de bittiğini gösteren bir işaret yoktur. Cihangir’de halen boş ve bakımsız binalar mevcuttur. Birçoğunda halen hukuki süreçlerin devam ettiği ve problemli olan binaların da kullanılmaya başlanması ile Cihangir’deki binaların tümünün daha bakımlı hale gelebileceği söylenebilir. Galataport’un açılması ile İstanbul’a yabancı sermaye geldiğinde bu bölgede çalışacak olanlar da yaşama mekânı olarak Cihangir’i tercih edebilirler. Bu durum zaten yabancı potansiyeli oldukça fazla olan Cihangir’de yabancıların sayılarının artmasına neden olacaktır. Sokaklarının çoğu yenilense ve sokak lambaları takılsa da Cihangir’de asfaltı eski, kaldırımdan yoksun birçok sokak halen mevcuttur. Trafiğin çift yönlü olduğu dar sokaklarda iş çıkış saatlerinde tam bir karmaşanın yaşandığı gözlenir. Bu sokaklara yeni düzenlemeler getirilmelidir. Bazı sokaklardan büyük okul servisleri ve çöp kamyonları geçmekte zorlanmakta ve park halindeki araçlar zarar görmektedir.

Coşkun Sokak, Cihangir Caddesi ve Akyol Caddesi en problemli noktalardır. Cihangir Muhtarlığı'nın analiz ederek ortaya koyduğu ve Beyoğlu Belediyesi'ne ilettiği bu sorunların çözümlerinin üretilmesi ile semt yaşamı daha uygar bir seviyeye çıkacaktır. 2006 yılının Mayıs ayında sokaklara reklam panolarının yerleştirilmesi de seçkinleştirmenin bir etkisi olarak görülebilir. Semtle uyum içerisinde olup olmadığı tartışma konusu olan panolara reklam afişleri yerleştirilmeden önce bir kişi, '*Beni buradan kaldırın, çok çirkin ve büyüğüm!*' yazarak tepkisini dile getirmiştir. Güvenlik için bazı sokaklarda kamera uygulanmaya başlanacak olması ise Cihangir'de seçkinleştirmenin son uzantısı olarak karşımıza çıkacaktır.

Şekil 6.1: Cihangir'deki sokaklara yerleştirilen reklam panoları

KAYNAKLAR

- Akın, N.**, 1993, Beyoğlu, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi Cilt:2, s.212-218
- Akın, N.**, erişim tarihi 20.02.2006, Gazete Haberlerinde Galata ve Pera, Voyvoda Caddesi Toplantıları, (<http://www.obmuze.com/volvotop03.asp>)
- Akın, N.**, erişim tarihi 20.02.2006, Galata ve Beyoğlu Haritaları Üzerinden Bazı Değerlendirmeler, Voyvoda Caddesi Toplantıları, (http://www.obmuze.com/volvotop_49.asp)
- Anon.a**, erişim tarihi 10.02.2006 , Programın İçeriği, (http://fenerbalat.org/index.php?&chlang=_t)
- Anon.b**, erişim tarihi 10.02.2006 , Bölge Tarihi, (<http://fenerbalat.org/content.php?ct=District%20History>)
- Anon.c**, erişim tarihi 10.02.2006 , Program, (<http://fenerbalat.org/content.php?ct=The%20Programme>)
- Bali, R.**, 2006, Sonuç, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s. 203-210, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Basatemür, B., S.**, 2001, Londra'nın Eski Liman Alanları: Docklands, XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, 7, s.148-161
- Behar, D.**, 2006, Üçüncü Bölüm'e Giriş, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.165-168, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Behar, D., Perouse, J.**, 2006, Giriş, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.1-7, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Bektaş, C.**, 1996, Ev Alma Komşu Al, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul
- Bozdoğan, S.**, 2001, Modernism and Nation Building Turkish Architectural Culture in the Early Republic, The University of Washington Press, Washington
- Büyükunal, F.**, 2006, Bir Zaman Tüneli: Beyoğlu, Doğan Kitap, İstanbul
- Cihangir'i Güzelleştirme Derneği Arşivi Notları**, 2005, Pera'nın Periferisinde Akan Semt, Sıraselviler Caddesi 186/2 Cihangir/İstanbul
- Dünya Kenti İstanbul Sergisi**, 1996, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Eğilmez, M.**, erişim tarihi 13.04.2006 , Ekonomi Politikası Sözlüğü, (http://www.mahfi.egilmez.nom.tr/kose_sozluk.htm)
- Ekinci, O.**, 1994, İstanbul'u Sarsan 10 Yıl (1983-1993), Anahtar Kitaplar, İstanbul

- Engels, B.**, 1999, Property Ownership, Tenure, and Displacement: In search of the Process of Gentrification, *Environment and Planning A*, Vol.31, s.1473-1495
- Enlil, Z.**, 2000, Yeniden İşlevlendirme ve Soylulaştırma, *Domus*, 8, s.46-49
- Erden, D.**, 2006, Kentsel Yenileşme Projelerinin Gentrification Hedefleri ve Etkileri, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.75-79, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Ergün, N.**, 2003, Gentrification Kuramlarının İstanbul'a Uygulanabilirliği, "Tarihi ve Merkezi Semtlerin Dönüşümleri: Gentrification Kuramlarının İstanbul'a Uygulanabilirliği" adlı sempozyumda sunulan bildiri
- Ergün, N.**, 2005, Şehir Yenileme Dersi Notları
- Glass, R.**, 1964, Aspects of Change, in Centre for Urban Studies London, MacGibbon and Kee, Londra
- Gökgür, P.**, 2006, Rezidanslar ve Gentrified Konutlar, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.143-146, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Gülersoy, Ç.**, 1993, Beyoğlu'nda Toplumsal Değişme, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi Cilt:2, s.218-220
- Hacısalihoglu, Y.**, 2000, Küreselleşme Mekansal Etkileri ve İstanbul, Akademik Düzey Yayınları, İstanbul
- Hamnett, C.**, 1991, The Blind Men and the Elephant: The Explanation of Gentrification, *Institute of British Geographers*, 16, s248-268
- Harvey, D.** 1988, *Social Justice and the City*, Blackwell Publishers, London
- Harvey, D.** 1990, *The Condition of Postmodernism*, Blackwell Publishers, London
- İlkuçan, A. , Sandıkçı, Ö.**, 2005, Gentrification and Consumption: An Exploratory Study," *Advances in Consumer Research*, Vol.32
- İlkuçan, A.**, 2004, Gentrification, Community and Consumption: Constructing, Conquering andContesting The Republic of Cihangir, Bilkent Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- İnce, A.**, 2006, Asmalımescit'te Kültür Endüstri Destekli Yer Değişim, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.99-111, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- İslam, T.**, 2006, Birinci Bölüm'e Giriş, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.11-14, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- İslam, T.**, 2006, Merkez'in Dışında:İstanbul'da Soylulaştırma, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.43-58, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

- İstanbul Panelleri**, 1996, İstanbul'un Dört Çağı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Keyder, Ç.**, 2000a, Arka Plan, İstanbul Küresel ile Yerel Arasında, s.9-40, Metis Yayınları, İstanbul
- Keyder, Ç.**, 2000b, Enformel Konut Piyasasından Küresel Konut Piyasasına, İstanbul Küresel ile Yerel Arasında, s.171-191, Metis Yayınları, İstanbul
- Keyder, Ç.**, 2000c, İki Sementin Hikayesi, İstanbul Küresel ile Yerel Arasında, s.206-221, Metis Yayınları, İstanbul
- Kırıkkanat, M.**, 11.03.2004, *Radikal Gazetesi*
- Köksal, A.**, 2006, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.96, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Ley, D.**, 1996, The New Middle Class and the Remaking of the Central City, Oxford University Press, New York
- Lyons, M.**, 1996, Employment, Feminization and Gentrification in London 1981-93, Environment and Planning A, 28, s.341-356
- Marshall, G.**, 1999, Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul
- Mills, A.**, 2006, İlyâ'nın Bostanını Korumak: Kuzguncuk'ta Bir Mahalle Landscape'i Özlemine Gerçekleştirmek, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.87-98, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Narlı, N.**, 2006, Tecride Uğrayan Bir Bölgede Yaşayan Ailelerin Soylulaştırma Projesine Yaklaşımı: Balat-Fener Vaka Çalışması, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.113-125, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Özbilge, A.**, 2005, Fener Balat Ayyansaray, Bağlam Yayınları, İstanbul
- Özdemir, D.**, 2005, Kent Merkezinde Kültür Eksenli Bir Dönüşüm Projesi: Temple Bar, Dublin, Arredemento Mimarlık, 3, s.98-105
- Palen, J., London, B.**, 1984, Gentrification, Displacement and Neighbourhood Revitalisation, State University of New York Press, Albany
- Perouse, J.**, 2006, İkinci Bölüm'e Giriş, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.83-86, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Projedizayn Arşivi Notları**, 2000, Havyar Sokak Örneğinde Sokakların Kent Dokusu ve Kent Yaşamına Kazandırılması Önerisi, Havyar Sokak No:11 Cihangir/İstanbul
- Redfern, P.**, 2003, What Makes Gentrification 'Gentrification'?, Urban Studies, Vol.40, No.12, s.2551-2366
- Slater, T.**, 2002, erişim tarihi 13.05.2005, What is Gentrification?, (<http://members.lycos.co.uk/gentrification/>)

- Smith, N.**, 1979, Toward a theory of gentrification, Journal of American Planners Association, 45, s.538-548
- Smith, N.**, 1996, Gentrification, the Frontier, and the Restructuring of Urban Space, Readings in Urban Theory, Blackwell Publishers, s.338-358, UK
- Smith, N.**, 1996, The New Urban Frontier: Gentrification and The Revanchist City, Routledge, London
- Sönmez, M.**, 1996, İstanbul'un İki Yüzü 1980'den 2000'e Değişim, Arkadaş Yayınevi, Ankara
- Şen, B.**, 2005, Soylulaştırma: Kentsel Mekanda Yeni Bir Ayrışma Biçimi, İstanbul'da Kentsel Ayrışma Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar, s.127-159, Bağlam Yayınları, İstanbul
- Tanyeli, U.**, 2004, İstanbul 1900-2000 Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak, Akın Nalça Kitapları, İstanbul
- Türkün, A., Kurtuluş, H.**, 2005. Giriş, İstanbul'da Kentsel Ayrışma Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar, s.9-24, Bağlam Yayınları, İstanbul
- Uzun, C.**, 2001, Gentrification in İstanbul: A diagnostic study, Netherlands Geographical Studies, 285, Utrecht
- Uzun, C.**, 2002, Kentte Yeni Bir Dönüşüm Süreci ve Yasal Düzenlemeler, Planlama, 1, s.37-44
- Uzun, N.**, 2003, İstanbul'da Gerçekleşen Sosyal ve Mekansal Yenilenme Örneklerinin, Sosyal ve Mekansal Yenilenme Kuramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi, "Tarihi ve Merkezi Semtlerin Dönüşümleri: Gentrification Kuramlarının İstanbul'a Uygulanabilirliği" adlı sempozyumda sunulan bildiri
- Üsdiken, B.**, 1993, Cihangir, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2, s.430-431
- Whyte, W.**, 1988, City: Rediscovering the Center, s.325-330, Anchor Books, New York
- Yaşar, H.**, 09.01.2005, 10.01.2005, *Radikal Gazetesi*
- Yavuz, N.**, 2006, Gentrification Kavramını Türkçeleştirmekte Neden Zorlanıyoruz?, İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri, s.59-69, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

- Alagün, A.**, 2006, Konser Piyanisti
Altun, D., 2006, Ressam
Anılanmert, B., 2006, Seramik Sanatçısı
Aparı, T., 2006, Ecolife (Ekolojik ürünler satan mağaza) işletmecisi
Aykaç, H., 2006, Emlak Danışmanı
Coşkun, A., 2005, Gazeteci
Çalışır, G., 2006 Kafe Çalışanı
Çatar, S., 2006, Beyoğlu A.Ş. Çalışanı
Erdoğan, S., 2006, Mimar
Erdost, E., 2006, Kafe İşletmecisi
Gençel, K., 2006, Mimar (Beyoğlu Belediyesi Çalışanı)
Jülide, S., 2005, Mimar
Kalpakçioğlu, L., 2005, Avukat
Konur, T., 2006, C.G.D. Başkanı (2006'da görevi bırakmıştır)
Özenir, Y., 2006, Veteriner Hekim
Sarıdal, C., 2006, Mimar
Selen, E., 2006, Kafe İşletmecisi
Sevinç, N., 2006, Veteriner Kliniği Çalışanı
Tanrıöver, H., 2006, İletişim Sosyologu
Turan, E., 2006, Veteriner Hekim
Uğur, Ö., 2006, Senarist-Yönetmen
Ulaman, S., 2006, Cihangir Mahallesi Muhtarı*
Yürekli, İ., 2006, Mimar

*Pürtelaş Mahallesinin Muhtarı vefat ettiği için görüşme yapıldığında Ulaman bu mahalleden de sorumlu olduğunu belirtmiştir. Kılıçali Paşa Mahallesi Muhtarı yoğun taleplere rağmen, her seferinde farklı bahaneler sürerek görüşme yapmak istememiştir.

EK: A

İstiklal Caddesi üzerinde bir binanın eski görünümü ile uygulanması düşünülen proje ve yeni hali

Beyoğlu İş Merkezi'nin eski görünümü ile üretilen proje ve yeni projenin uygulanmış hali

İstiklal Caddesi üzerinde bir banka binasının eski görünümü ile belediyenin tasarladığı proje ve uygulanmış yeni hali

Sıraselviler Caddesi üzerinde çok katlı bir binanın seçkinleştirme öncesi ve sonrası görünümleri

Sıraselviler Caddesi üzerindeki binanın seçkinleştirme öncesi ve sonrası görünümleri

Sıraselviler Caddesi üzerindeki binanın eski görünümü ve bakım sonrası yeni hali

Sıraselviler Caddesi üzerindeki bir apartmanın seçkinleştirme öncesi ve sonraki halleri

Sıraselviler Caddesi üzerindeki binanın seçkinleştirme önceki durumu ve çalışmalar esnasındaki bir görünümü

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki çok katlı bir işyerinin seçkinleştirme öncesi ve sonrası görünümleri

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki 3 katlı bir konutun seçkinleştirme öncesi ve sonrası durumları

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir binanın seçkinleştirme öncesi kirliliği ve sonraki temizlenmiş hali

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir binanın seçkinleştirme sonrası temiz ve bakımlı hali ile eski hali

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir binanın seçkinleştirme öncesi durumu ve sonrasında ortaya çıkan mimari karakteri

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bakımsız bir binanın seçkinleştirme sonrası temizlenen ve boyanan cephesi

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir konutun seçkinleşme önceki işyeri olarak kullanılan durumu ve sonrasında ki dönüşüm

Boğazkesen Yokuşu üzerinde cephesindeki çirkin tabelalardan arınarak temizlenen ve boyanan bir bina

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki seçkinleşme öncesi ve sonrası halleri görünen küçük bir işyeri

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki yapıldığı yıllardan beri bakım görmemiş bir binanın seçkinleştirme öncesi ve sonrası

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bakımsız bir konutun seçkinleştirme sonrası ortaya çıkarılan mimari karakteri

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir konut ve işyerinin seçkinleştirme öncesi ve sonrası

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki otoparkın seçkinleştirme öncesi ve sonraki durumları

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir apartmanın eski durumu ile seçkinleştirme sonrası bakımlı yeni hali

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bir binanın cephesinin tabelalardan arındırılarak boyanmış yeni hali ile önceki durumu

Seçkinleştirme öncesi ve sonrası durumu görünen Boğazkesen Caddesi üzerinde ki bir bina

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki bakımsız bir işyerinin seçkinleştirme öncesi ve sonrası görünümü

Boğazkesen Yokuşu üzerinde üst katları kullanılmayan eski bir binanın seçkinleştirme esnasındaki hali

Boğazkesen Yokuşu üzerindeki çok katlı bir işyerinin seçkinleştirme öncesi ve sonrası

EK: C

PROJEDİZAYN EKİBİNİN SOKAK SAKİNLERİYLE YAPTIĞI SOHBET

9 numara Ege Apartmanı

- "Giriş katında İtalyan bir madam otururdu. Bir de kızı vardı. Sonra, gittiler.

Nereye bilemiyorum? Adı galiba Silvana idi, çok emin değilim."

- "Sonra küllerini buraya getirmişler. Eşinin yanına. Çok hanım kadındı."

7 numara

- "Eskiden iki katlıydı. Bir de alt katı vardı. Neyir Hanım'ındı. Oğlu Atatürk'ün süvarisiydi. Burhan Işıl. Meray oğlu, Kadıköy'de oturuyor."

- Madam Kiça. Rumdu. Oğlu da vardı.

- "En üst katta Galatasaraylı Muzaffer Tokaç otururdu. Sonra Amerika'ya gitti."

4 numara

- "Şerife Hanım Teyze Türktü. Çok dindar bir kadındı, beş vakit namazındaydı."

- ". ..Eşi orta boylu zayıf bir adamdı. Çocukları çok küçükken ölmüş."

8 numara Mehmet Ali Bey Apartmanı - "Mehmet Ali Bey babaları olsa gerek. İki kardeştiler, birisi çatıdan atlayıp intihar etti. İsmi.. .

- Galiba 1966'da el değiştirdi."

10 numara

- "Babam 1932'de yaptırdı. Belki ağabeyim mimarını söyleyebilir."

11 numara Cihan Bey Apartmanı

- "Cihan Bey dedemdi, yani annemin babası. Aslında evi annem almıştı. Annemin adı Muhassen, güzel demekmiş."

- "Cihan Bey Apartmanı'ndaki hanımefendi piyano çalardı. Yandaki İtalyan Madam da çalardı. "

18 numara Lena Apartmanı

- "Tapuda Rum İrini Petridi olarak kayıt görünüyordu. Hala bu isim de faturalar geliyor binaya."

- "Eskiden apartmanın adı Lena idi, daha sonra birileri ismini silmiş."

14 numara

- "1933'de alınmış, mimarını bilmiyoruz. Evi yapan Hüseyin Bey. O da Cihangir'de oturuyordu. Irak Kralı'nın aşçılığını yapmış olan Hasan Özcan Bey oturmuş ancak

bunun bilinmesi aile tarafından istenmiyor."

12 numara

- "Ebe Hanım Teyze otururdu. Eşi Selahattin Bey'di."

16 numara

- "Anne tarafıma ait bina . Dedem önemli bir kişi idi. Bu sayede ilk asfalt kaplanan sokaklardan biri bu sokak oldu. Cihangir'de Beyoğlu'nda yılbaşı çok özel olurdu eskiden, şimdi unuttuk bunları." (Projedizayn Arşiv Notları, 2000)

EK: D

RIZZO APARTMANI SAKINLERİ

06 Ekim 2003 tarihinde Beyoğlu A.Ş. tarafından satın alınmıştır. Rizzo Apartmanı'nın ilk sakinlerine 1896 yılında rastlanıyor. 29 Temmuz 2005 tarihinde Beyoğlu A.Ş. tarafından restorasyonu bitirilmiş ve kat mülkiyetine geçtikten sonra mülkiyeti yeni maliklerine geçmiştir.

22 Aralık 1939 tarihli tapu kaydında Alfred Rizzo, Winfred Christine Rizzo, Cladius Darwin Rizzo, Rozina Georgevich, 14 Aralık 1947'de Yanni Vassiliadis'in eşi Eleni Vassiliadis, 28 Nisan 1954'te Aloise Constance, 23 Şubat 1963'te Yanni Vassiliadis'in evlatları Jean Vassiliadis, Theodoros Vassiliadis, Sophia Kandosaki mülkiyetlerinde olan Rizzo Apartmanı, 6 Ekim 2003 tarihinde Beyoğlu A.Ş. tarafından satın alınmıştır. Rizzo Apartmanı'nın ilk sakinlerine 1896 yılında rastlanıyor.

1896

Bodrum	Oh. Aznavour, <i>mimar</i>
Giriş	Kont Quadt-Wykradt-Ismy, <i>Alman Büyükelçiliği ikinci kâtibi</i>
1. kat	Dr. R. Lindau, <i>Düÿûn-u Umumiye İdaresi'nde Alman tahvilleri delegesi</i>
2. kat	F. Thalasso, <i>banker</i>
3. kat	John F. Rizzo, <i>Heald ve Rizzo Şirketi</i>
4. kat	Th. Paraschos, <i>Tütün Rejisi Hesap İşleri Büro Şefi</i>
Odabaşı:	Artin Zamanyan

1901

1. kat	Gaston Auboyneau, <i>Osmanlı Bankası'nda genel müdür yardımcısı</i>
2. kat	Dr. R. Lindau, <i>Düÿûn-u Umumiye İdaresi'nde Alman tahvilleri delegesi</i>
3. kat	Marki Guido Guiccioli, <i>Düÿûn-u Umumiye İdaresi'nde İtalyan tahvilleri delegesi</i>
4. kat	John F. Rizzo, <i>Heald ve Rizzo Şirketi'nden</i> , Edgar V. Rizzo, <i>Rizzo ve</i>

Déparès

5. kat Léon Boulot, *Fransa Konsolos yardımcısı*

Odabaşı: Toros ve Artin Zamanoğlu

1909

1.kat Etienne Eugénidi, *E. Eugénidi Bankası'ndan*

2.kat Charles M. Marling, *İngiltere Büyükelçiliği müsteşarı*

3.kat Marki Alberto Théodoli, *Düÿûn-u Umumiye İdaresi'nde İtalyan tahvilleri delegesi*

4.kat C. Goldstücker, *Doğu Demiryolları İşletmesi'nin baş mühendisi*

5.kat D. Sofiano, *tüccar*

Odabaşı: Paul Cassar ve Jean Cosulich

1910

1.kat Etienne Eugénidi, *E. Eugénidi Bankası*

2.kat Charles M. Marling, *İngiltere Büyükelçiliği müsteşarı*

3.kat Marki Alberto Théodoli, *Düÿûn-u Umumiye İdaresi'nde İtalyan tahvilleri delegesi*

4.kat Michael Bey

5.kat D. Sofiano, *tüccar*

1913

Giriş Otto Kaufmann, *Deutsche Bank'ın müdürü*

2.kat J. Carré, *Osmanlı Bankası genel müdürünün özel sekreteri*

3.kat Alfred Misrachi, *Selanik Bankası müdürü*

4.kat Georges Schrimpf, *Fraissinet ve Ortakları Buharlı Vapur Şirketi genel temsilcisi*

5.kat F. Picard, *mühendis*

Odabaşı: Paul Cassar ve Miguir Balabanian

1914

Giriş Otto Kaufmann, *Deutsche Bank'ın müdürü*

2.kat Henri de Montréal, *Osmanlı İmparatorluğu mali işler denetleme müdürü*

3.kat Alfred Misrachi, *Selanik Bankası'nın müdürü*

4.kat F. Picard, *mühendis*

5.kat Georges Schrimpf, *Fraissinet ve Ortakları Buharlı Vapur Şirketi'nin*

genel temsilcisi

Odabaşı: Paul Cassar ve Miguir Balabanian

1921

Giriş John Eliasco, *Atina Bankası'nın genel müdürü*

1.kat F. Picard, *mühendis*

2.kat Périklès E. Mandanakis, *tüccar*

2.kat Dul bayan Mimico

3.kat Jean Constantinidi, *Atina Bankası'nın müdürü*

4.kat Félix Bellet, *Crédit Lyonnais müdürü*

1922

Giriş John Eliasco, *Atina Bankası'nın genel müdürü*

1.kat F. Picard, *mühendis*

2.kat Périklès E. Mandanakis, *tüccar*

3.kat Mimico (dul bayan)

4.kat Jean Constantinidi, *Atina Bankası'nın müdürü*

5.kat Félix Bellet, *Crédit Lyonnais müdürü*

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılının Ekim ayında Adana'da doğan İlker Kütükoğlu, orta öğretimini Kahramanmaraş Çukurova Elektrik Anadolu Lisesi'nde, lise öğretimini aynı ilde bulunan Süleyman Demirel Fen Lisesi'nde tamamladı. 1998 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'ne girerek, 2003 yılında buradan mezun oldu ve Mimar ünvanını aldı. Aynı yıl İstanbul Teknik Üniversite'nde, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programı'na kabul edildi. Bu bölümde ki öğrenimini halen sürdürmektedir.